

30. BIENÁLE ILUSTRÁCIÍ BRATISLAVA

ZBORNÍK

Medzinárodné sympóziu BIB 2025

Téma: Ako ovplyvnilo Bienále ilustrácií Bratislava podobu obrázkových kníh pre deti a mládež vo svete za 60 rokov svojej existencie? Aký je význam a zmysel Bienále dnes?

GENERÁLNY PARTNER

Partneri

HLAVNÝ MEDIÁLNY PARTNER

Mediálni partneri

30. ročník Bienále ilustrácií Bratislava - Zborník
 Medzinárodné sympóziu BIB 2025
 Téma: Ako ovplyvnilo Bienále ilustrácií Bratislava podobu obrázkovej knihy pre deti a mládež vo svete za 60 rokov svojej existencie? Aký je význam a zmysel BIB dnes?
 Zostavovatelia: JUDr. Silvia Slavčevová, Mgr. et Mgr. Juraj Žembera, PhD.
 Vydala BIBIANA, medzinárodný dom umenia pre deti, Bratislava 2025
 Fotografie: Peter Mayer a archív autorov
 Odborná redakcia: Mgr. et Mgr. Juraj Žembera, PhD.
 Jazyková redakcia: Mgr. Eva Vargová, Mgr. Magdaléna Jentnerová
 Za príspevky odovzdané v anglickom jazyku zodpovedajú samotní autori.
 Vizuálna identita: Juraj Martiška
 Grafické spracovanie: Mgr. Martina Vozárová
 Tlač: Ultra Print, s.r.o.
 ISBN 978-80-89154-95-1

7	Príhovor Zuzana Jarošová	56 - 58	Olga Mäeots (RU) <i>Hľadanie individuality</i>
9	Príhovor Basarat Kazim	59	Akoss Ofori Mensah (GH) <i>Mulgheta, deň v živote nevidiaceho futbalistu</i>
11	Manifest	62 - 65	Park Hyun Min (KR) <i>Materiál a iné prvky pri tvorbe knihy</i>
12	Anastasia Archipova (RU) <i>Vplyv nových technológií na ilustráciu</i>	66 - 67	Kyeong Woo (FRED) Minn (KR) <i>Nami Concours a BIB</i>
15 - 18	Fatemeh Parisa Behabadi (IR) <i>Bienále ilustrácií v Bratislave (BIB) a profesionálny rozvoj iránskych ilustrátorov</i>	70 - 71	Liz Page (CH) <i>Oslava 30. výročia Bienále ilustrácií Bratislava</i>
19 - 21	Murti Bunanta (ID) <i>BIB a svet detských kníh v Indonézii Dlhoročné partnerstvo 1991 - 2025</i>	72 - 75	Josep Antoni Tàssies Penella (ES) <i>BIB a jeho význam v dnešnej dobe. Záväzok vytvárať kvalitné a rešpektujúce detské ilustrácie</i>
24 - 26	Valerie Coghlan (IE) <i>Podme lietať s BIB a časopisom Bookbird</i>	78 - 81	Igor Piačka (SK) <i>Slovenskí ilustrátori</i>
27 - 31	Wally De Doncker (BE) <i>Medzinárodná spolupráca spisovateľa s ilustrátormi</i>	82 - 85	Marija Ristić (RS) <i>Bienále ilustrácií Bratislava: Šesťdesiat rokov prínosu k teórii ilustrácie</i>
35 - 37	Steffen Larsen (DK) <i>Miesto, kde sa dejú čarovné veci</i>	87 - 89	Ellis Vance (US) <i>„BIB a svet detskej knihy: Zdieľanie jedinečných skúseností, poznatkov a spomienok na účasť Spojených štátov amerických v IBBY“</i>
38 - 39	Angela Lebedeva (RU) <i>BIB ako vzor vynikajúceho umeleckého vkusu a precíznosti výberu</i>	92 - 99	Angela Yannicopoulou a Chryssa Kouraki (GR) <i>Grécki ilustrátori ako autori príbehu</i>
40 - 41	Graça Lima (BR) <i>Podpora BIB brazílskou IBBY a jej vzťah k nemu</i>	100 - 103	Mingzhou Zhang (CN) <i>Čína na BIB a BIB v Číne v osobnom príbehu</i>
44 - 49	Olga Majcen Linn (HR) <i>Kreslíme príbehy: Tri desaťročia chorvátskej ilustrácie na Bienále ilustrácií Bratislava</i>		
50 - 53	Chrysogonus Siddha Malilang (SE) <i>Knihy bez slov a BIB</i>		

PhDr. Zuzana Jarošová
Generálna komisárka BIB
Predsedníčka Medzinárodného komitétu BIB

Misia BIB vo svete obrázkovej knihy pre deti 1967-2025

30. ročník Bienále ilustrácií Bratislava je zároveň aj významným jubileom tohto prestížneho kultúrneho podujatia medzinárodného rangu. Najvýznamnejšie osobnosti zo sveta obrázkovej knihy pre deti a mládež, zo všetkých kontinentov prišli do Bratislavy, aby spoločne vzdali hold tomuto unikátnemu fenoménu a oslávili šesť desaťročí existencie BIB.

Výber témy Medzinárodného sympózia 30. BIB bol jasný. Ako Bienále od svojho vzniku v roku 1967 dodnes ovplyvnilo podobu obrázkovej knihy vo svete? Aký je jeho význam a zmysel dnes a v budúcnosti?

Bienále vytvorilo jedinečnú medzinárodnú platformu na hľadanie a konfrontáciu najlepších originálov umeleckých nekomerčných ilustrácií kníh pre deti a mládež. Okrem medzinárodnej súťaže druhou dôležitou a neoddeliteľnou časťou BIB už od jeho vzniku je Medzinárodné sympózium. Odborníci z celého sveta, renomovaní ilustrátori, teoretici, vydavatelia, kurátori, publicisti krok za krokom, často v temperamentných diskusiách, hľadajú odpoveď na to, čo je to dobrá ilustrácia. Spoločne, už 60 rokov, kryštalizujú a definujú

kritériá posudzovania kvalitej umeleckej knižnej ilustrácie. Takto BIB zásadným spôsobom stimulovalo rast umeleckej kvality obrázkových kníh pre deti na celom svete. Treba si uvedomiť, že bratislavské Bienále skutočne prinieslo revolúciu do tejto oblasti sveta. Emancipovalo ilustráciu kníh pre deti ako dôležitý druh výtvarného umenia, čo dovtedy vo svete nebývalo zvykom. Veď ešte v 70-tych rokoch minulého storočia sa posudzovanie ilustrácií v knihách vybavilo jednou vetou - je to dobrá ilustrácia, hodí sa k textu...

Ako povedal významný taliansky kritik Livio Sossi, BIB dalo svetu veľkú lekciu o novej vizualite, o novej podobe obrázkovej detskej knihy. Bez Bienále Ilustrácií Bratislava by dejiny obrázkovej knihy vyzerali celkom inak.

Od začiatku svojej existencie BIB spolupracovalo s najvýznamnejšími medzinárodnými organizáciami UNESCO a IBBY. Dnes je hlavným partnerom BIB - Medzinárodná únia pre detskú knihu / IBBY/. Bez týchto medzinárodných organizácií a ďalších zahraničných partnerov, ktorí robia výber ilustrácií na BIB, by Bienále nebolo reprezentatívnu prehliadkou toho najlepšieho z celého sveta. Jubileum BIB je však príležitosťou nielen oslavovať, ale aj rekapitulovať a hodnotiť. BIB ďalej rastie s novou vitalitou a dynamikou. Rozširuje sa počet štátov na súťaži, aj kvalita národných kolekcí. Dnes má IBBY národné sekcie už v 86 štátoch. Preto je novou výzvou pritiahnúť ku spolupráci aj nové, ďalšie krajiny. A rozšíriť aj účasť ilustrátorov z krajín globálneho Juhu.

Na oslavy významného jubilea 30. BIB 2025 prišli najvýznamnejšie celebrity, takmer 50 osobností zo sveta detskej knihy. Traja prezidenti IBBY - súčasná prezidentka Basarat Kazim, bývalí prezidenti Wally de Doncker a Mingzhou Zhang, prezidentka BookBird Valerie Coghlan, výkonná riaditeľka IBBY Carolina Ballester, členka exekutívy IBBY Shereen Kreidih, prezident Nami Island Fred Minn, mnohí prezidenti národných sekcií IBBY, medzinárodne renomovaní ilustrátori, vydavatelia, teoretici, dlhoroční spolupracovníci a priatelia BIB Murti Bunanta, Liz Page, Steffen Larsen, Anastasia Archipova, Ellis Vance a mnohí, mnohí ďalší. Využili sme túto jedinečnú šancu a ich vzácnu prítomnosť aj na vystúpenie aj na Medzinárodnom sympóziu BIB 2025.

Príspevky, prezentácie a spomienky týchto 22 osobností z celého sveta nájdete v tomto výnimočnom zborníku z Medzinárodného sympózia jubilejného 30. Bienále ilustrácií Bratislava. Každý z nich je vzácnym kameňom do mozaiky obrazu dejín BIB.

Basarat Kazim
Prezidentka IBBY

BIB je mostom, ktorý spája všetkých

Krátko po druhej svetovej vojne Jella Lepman prostredníctvom výstavy medzinárodných detských kníh vyčarila úsmev na tvári nešťastným nemeckým deťom.

Neuveriteľný úspech tohto inovatívneho projektu viedol v roku 1953 k vzniku IBBY a k vizionárke Jelle Lepman sa pridali Astrid Lindgren, Erich Kästner, Liza Tetzner, Jo Tenfjord, Fritz Brunner, Bettina Hürlimann a Richard Bamberger. Ich cieľom bolo spájať knihy a deti, aby tak vytvárali mosty porozumenia a mieru.

V roku 1967 sa k Dušanovi Rollovi pridali umelci Miroslav Cipár, Albín Brunovský a ďalší nadšenci detskej knižnej ilustrácie a svetu predstavili Bienále ilustrácií Bratislava. Všetko najlepšie k 60. výročiu BIB.

Odvtedy IBBY a BIB úzko spolupracujú na spoločnom ciele – propagovať detskú literatúru a ilustrácie. IBBY oceňuje a vyzdvihuje autorov a ilustrátorov zo svojich súčasných 85 národných sekcií prostredníctvom Ceny Hansa Christiana Andersena, zatiaľ čo BIBIANA organizuje Bienále ilustrácií Bratislava (BIB). Obe organizácie pritom dodržiavajú štandardy excelentnosti a oceňujú inovatívne a výnimočné práce.

IBBY aj BIB sa zameriavajú na deti a snažia sa poskytovať deťom na celom svete knihy s kvalitným textom doplnenými peknými ilustráciami. Deti potrebujú knihy, ktoré im otvárajú okná do sveta, ale rovnako potrebujú aj knihy, ktoré sú im zrkadlom –

príbehmi odrážajú ich prostredie a kultúru. Kultúrnou rozmanitosťou ako základným princípom prispievajú BIB a IBBY k tomu, aby autori a ilustrátori z celého sveta dostali priestor. No veľmi veľa nádherných príbehov stále leží ukrytých v zákutiach Ázie a Afriky. Tieto príbehy patria deťom celého sveta a ich zbieranie, tak ako to robili bratia Grimmovci v Európe, by pomohlo obohatiť budúce generácie. Práve to musí zostať v srdci nášho skutočne krásneho poslania!

V roku 2025 vidíme nespočetné množstvo detí v kríze. Ako dospelí zlyhávame, oberáme deti o detstvo a základné životné potreby. Toto je obdobie, keď sa formuje ich myseľ a duša. Toto je obdobie, keď potrebujú opateru a lásku, keď potrebujú jemné vlákna, z ktorých si môžu utkať pavučinu fantázie a predstavivosti, a keď potrebujú lietať na krídlach víl cez hranice štyroch stien a vstúpiť do ríše tvorivosti a idealizmu. Toto je obdobie, keď potrebujú MIER.

Keďže si všetci uvedomujeme význam obrazov v mysli dieťaťa a silu písaného slova, musíme sa zaviazat', že knihy pre deti budú spĺňať štandardy realizmu aj idealizmu, ktoré si naše deti skutočne zaslúžia.

Musíme premýšľať o knihách a písať také knihy, ktoré povznášajú myseľ a umocňujú krásy tohto sveta. Musíme nasmerovať naše deti k ušľachtilejším hodnotám humanizmu, tolerance, empatie a mieru.

Musíme knihy skrášľovať obrazmi, ktoré chytia za srdce a privedú deti k snivaniu. Snivaniu o férovosti, spravodlivosti a ľudskom naplnení. A obrazy... jemné, citlivé, energické a živé, každý z nich zanecháva v detskej duši inú stopu. Deti potrebujú takéto obrazy. Len tak sa násilie a ohavnosť vojny pomaly vytratia z ich myslí.

MANIFEST SK IBBY

Knižná tvorba pre deti a pestovanie čítania je len časťou celého kultúrneho spektra, ale práve ona je určujúca pre jeho budúcu podobu.

Osudy kníh a osudy ľudí sú nerozlučne späté. Okrem hlavných aktérov majú v danom kultúrnom ekosystéme významnú funkciu aj organizmy, ktoré dynamizujú a skvalitňujú ich symbiózu, vytvárajú živnú pôdu a priaznivú klímu pre ich rast a vzájomne prospešné interakcie. Takýmto organizmom je aj IBBY, Medzinárodná únia pre detskú knihu.

Nie je náhoda, že myšlienka inštitucionálne podporiť šírenie detských kníh ako najúčinniejšieho prostriedku kultivovania nových generácií, čiže nástroja na zlepšenie sveta, vznikla po kataklizme druhej svetovej vojny. Zakladateľka IBBY nemecká novinárka židovského pôvodu Jella Lepmanová patrila k tým osobnostiam, ktoré sa po vojne rozhodli nielen v Nemecku, ale na medzinárodnej úrovni znova budovať kultúrny priestor, ktorý pomôže deťom a mladým objaviť etické hodnoty, vytvorí im podmienky, aby sa mohli slobodne rozvíjať, vytvárať vlastný plnohodnotný život. Schopnosť spolupracovať pritom Jella Lepmanová nepovažovala iba za zručnosť, ale za významnú hodnotu. Rovnako ako otvorenosť, ako úctu a rešpekt medzi rôznymi skupinami, kultúrami a národmi. Tieto hodnoty považovala za východisko pre konsolidáciu pomerov. Preto v roku 1949 založila v Mníchove Jugendbibliothek, dnes svetovo významnú medzinárodnú knižnicu literatúry pre deti a mládež, a v roku 1951 založila IBBY – Medzinárodnú úniu pre detskú knihu. Československo patrilo k prvým krajinám, ktoré sa do tejto organizácie zapojili. A súčasná Slovenská sekcia IBBY v duchu odkazu Jely Lepmanovej dnes zverejňuje svoj MANIFEST O NEUTRALITE.

Pretože neutralita založená na univerzálnych a nespochybniteľných hodnotách je nielen prospešná, ale je nevyhnutná najmä v kultúre venovanej deťom a mladým.

Prvoradým poslaním Slovenskej sekcie IBBY je vytvárať podmienky pre rozvoj kultivovaného čítania; šíriť kvalitné knihy pre deti a mládež; podporovať kultúru, ktorá vedie deti k zmysluplnému životu, k osobnému rastu, k zdravému prežívaniu, k úcte, rešpektu a osvojovaniu etických hodnôt. To sú dôležité podmienky, aby sa mohla rozvinúť osobnosť človeka. A k tomu každý jednotlivec potrebuje zázemie, žičlivosť, dôveru a pokoj. Kultúrny priestor by nemal byť bojovým poľom, miestom nevraživosti, konfliktov, manipulácií a štvania.

Náš manifest je reakciou na pretrvávajúce rozbroje, rozdúchavanie vášní a záští v mene ideologickej a politickej vojny, nešťastným spôsobom vedených mocenských sporov, ktoré škodia krajine a predovšetkým mladej generácii. Vedú k dehumanizácii a úpadku spoločnosti, devastujú kultúru, otupujú tvorivosť a vnímavosť. Znepokojujú je predstava, aký bude mať takéto deštruktívne správanie vplyv na deti a mladých, ktorí sú jeho svedkami.

Slovenská sekcia IBBY chce naďalej vytvárať spoločenstvo priateľov detských kníh, vytvárať priestor porozumenia, tolerance, spolupráce, inšpirácie. Priestor, ktorý bude za každých okolností neutrálnym územím so všetkými výsadami aj záväzkami. V tomto zmysle budeme naďalej usmerňovať svoju činnosť. Chceme byť platformou na pestovanie všeludských nadčasových hodnôt, prispievať k oživeniu kultúry vzťahov, aby sa deti a mladí mohli slobodne zorientovať, aby mohli bez tlaku, pranierovania či zastrašovania hľadať a formulovať vlastne názory, rozvíjať svoje schopnosti a budovať si sebadôveru, pripravovať sa na samostatný život...

Naše postoje vychádzajú z pocitov zodpovednosti ku všetkému pozitívnemu, čo vytvorili naši predchodcovia. Môžeme sa opierať o bohaté tradície a cítime povinnosť v nich pokračovať. Na Slovensku sa zrodili podujatia svetového významu BIB (od r. 1967), BAB (od r. 1983), Bratislavský IBBY inštitút (od roku 2014). Sú to podujatia, ktoré si získali medzinárodné renomé predovšetkým vďaka tomu, že sú garantmi vysokej umeleckej a odbornej úrovne, multikulturalizmu a neutrality. Nezasluhujú si, aby boli ohrozované nevhodnými ideologickými, politickými alebo komerčnými zásahmi.

Manifest SK IBBY je aj vyjadrením konzistentného postoja voči našim domácim i zahraničným partnerom. Hlásime sa k iniciatíve, ktorú prednieslo mimoriadne generálne zhromaždenie krajín IBBY 4. novembra 2023. Na základe hlasovania veľkej väčšiny členských krajín rozhodlo, že aj napriek vojnovým konfliktom misia IBBY je nezlučiteľná s politickou blokádou. Kultúra pre deti má byť priestorom pre život.

Členovia výboru SK IBBY:

Timotea Vráblová
Viera Anoškinová
Martin Kellenberger
Juraj Martiška
Beáta Panáková
Toňa Revajová

Kazim Basarat, BIB 2025

BIB 2025

Kazim Basarat a Timotea Vráblová, prezidentka SK IBBY, BIB 2025

BIB 2025

BIB 2025

Ellis Vance, Timotea Vráblová, Kazim Basarat a Angela Lebedeva, BIB 2025

ANASTASIA ARKHIPOVA (RUSKO)

Anastasia Arkhipová (narodená 8. augusta 1955 v Moskve) je ruská ilustrátorka a grafická umelkyňa, široko uznávaná pre svoje interpretácie klasických rozprávok a detskej literatúry. Absolvovala Štátnu akadémiu výtvarných umení V. I. Surikova v Moskve a svoju kariéru začala navrhovaním plagátov, neskôr sa naplno venovala knižnej ilustrácii.

Archipová ilustrovala početné diela Hansa Christiana Andersena, bratov Grimmovcov a ďalších autorov, pričom jej knihy boli vydané a vystavované na medzinárodnej úrovni. Jej charakteristický štýl spája výtvarnú techniku, expresívne zobrazenie postáv a bohaté, atmosférické detaily, ktoré vychádzajú z tradície ruskej ilustrácie. Ako členka Ruskej akadémie umení a zaslúžila umelkyňa Ruskej federácie získala mnoho národných aj medzinárodných ocenení. Pôsobila aj ako členka poroty Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) a naďalej aktívne prispieva k rozvoju súčasnej knižnej ilustrácie v Rusku i v zahraničí.

Vplyv nových technológií na ilustráciu

Medzinárodné Bienále ilustrácií Bratislava je naozaj jedinečná udalosť. Už 60 rokov sa tu vystavujú najlepšie ilustrácie detských kníh z celého sveta. Medzinárodná porota odborníkov a umelcov vyberá najtalentovanejších ilustrátorov a udeľuje im ceny. Prečo sú takéto podujatia dnes obzvlášť dôležité?

21. storočie prinieslo veľkej časti svetovej populácie nový komunikačný systém. Internet začal nahrádzať reálny priestor. Umožnil stretávať sa s ľuďmi a hľadať partnerov, nakupovať, získavať informácie, absolvovať školenia, počúvať hudbu – a to všetko bez toho, aby ste museli vstať z gauča, a to všetko okamžite. Môžete virtuálne navštíviť Sixtínsku kaplnku alebo múzeum Prado. Môžete zaspáť pri zvuku dažďa, spevu slávika alebo krikú čajok. Všetko je k dispozícii tým, ktorí majú prístup k tomuto obrovskému novému priestoru.

A, samozrejme literárne diela si môžete prečítať aj na obrazovke bez toho, aby ste museli využívať služby tradičnej papierovej knihy. Čoraz častejšie sa hovorí, že papierová kniha „umiera“. Ak by jedinou funkciou knihy bolo jednoducho doručiť text čitateľovi, potom by možno bolo skutočne rýchlejšie a pohodlnejšie získať ho online. Ale v skutočnosti je to len jedna z jej funkcií.

Papierová kniha je komplexný objekt, výsledok práce mnohých prispievateľov okrem autora textu. To, čo robí tento objekt skutočne jedinečným, je práca umelca – niečo mimoriadne cenné. Každý rok sa stále viac študentov hlási na štúdium knižnej ilustrácie a dizajnu na naše oddelenie na Stroganovovej univerzite, kde učím. V minulosti bolo pre ilustrátora nevyhnutné publikovať, aby získal uznanie, vybudoval si reputáciu a zaradil sa medzi profesionálov. Dnes je situácia úplne iná. Mladému umelcovi, ktorý má hoci len skromné digitálne zručnosti, stačí zverejniť jeho diela na populárnych online platformách, aby sa stal viditeľným. Ľahko si nájde fanúšikov a obdivovateľov, vymieňa si „lajky“ a komplimenty. To, čo kedysi trvalo roky, sa teraz deje veľmi rýchlo. Začiatok môže tiež nájsť akýkoľvek materiál online, ktorý sa predtým musel hľadať v knihách, a zistiť, aký štýl je momentálne žiadaný a lepšie platený. Spravidla je to však ďaleko od toho, čo sa učia vo vzdelávacích inštitúciách.

Na jednej strane je široký rozhľad a prístup ku globálnym trendom prospešný. Na druhej strane si táto situácia vyžaduje, aby sa mladí umelci naučili rozlišovať medzi skutočne talentovanými osobnosťami, ktoré definujú štýl, a obyčajnými napodobňovateľmi, nasledujúcimi aktuálne módné trendy. Informácie, ktoré absorbujú, sú často neúplné a povrchné.

Ďalšou zmenou v koncepcii knižnej ilustrácie je to, že v modernom svete umelci často prechádzajú na digitálnu grafiku namiesto tradičných techník – akvarel, perokresba, gvaš a klasická grafika. To urýchľuje výrobu a je to výhodné pre vydavateľov, ale zároveň mizne originálna ilustrácia – niečo, čo sme vždy považovali za jednu z foriem grafického umenia hodnú vystavenia. Aby študenti mohli zažiť bohatstvo tradičných materiálov a techník, je nevyhnutné ukázať im skutočné majstrovské diela. Kontakt s originálnymi talentovaných majstrov je veľmi dôležitý. Napriek tomu, že majú prístup k obrovskému množstvu informácií, študenti často nevedia, kde hľadať alebo čo hľadať, a namiesto toho sa držia najnovších prechodných trendov.

Preto je tak dôležité ukázať im skutočne hodnotné diela, a preto sú podujatia ako Bienále ilustrácií Bratislava čoraz nevyhnutnejšie nielen pre odborníkov, ale aj pre novú generáciu profesionálnych ilustrátorov.

FATEMEH PARISA BEHABADI (IRÁN)

Fatemeh Parisa Behabadi je spisovateľka, výskumníčka a kritička detskej literatúry a ilustrácie.

Je aktívnou členkou Rady pre detskú knihu Iránu (Children's Book Council of Iran, CBC). Jej práca sa zameriava na beletriu a obrázkové knihy. Taktiež navrhuje vzdelávacie programy pre múzeá a verejné čítania nahlas a publikovala články o

iránskych obrázkových knihách, detskej beletrii a prekladoch.

Bienále ilustrácií v Bratislave (BIB) a profesionálny rozvoj iránskych ilustrátorov Kvalitatívna reflexia na základe ocenených a nominovaných

Vo svete ilustrácií detských kníh zaujíma Bienále ilustrácií v Bratislave (BIB) výnimočné miesto. Už viac ako pol storočia je táto udalosť viac než len výstavou alebo súťažou – je miestom stretnutia kultúr, vizuálnych jazykov a umeleckých filozofií. Je to miesto, kde ilustrátori objavujú, ako obrazy prekračujú hranice, a kde sa význam formuje prostredníctvom spoločného pohľadu.

Pre mnohých umelcov znamenalo BIB zlom v ich profesionálnom živote. Táto prezentácia vychádza z kvalitatívnej štúdie, skúmajúcej životné skúsenosti šiestich iránskych ilustrátorov – ocenených, nominovaných a oficiálne vybraných účastníkov – a skúma, ako účasť na BIB ovplyvnila ich profesionálny rozvoj, umelecký jazyk a kariéru dráhu.

Príprava scény

Od počiatkov BIB sú iránski ilustrátori súčasťou globálnej diskusie. V roku 1969 Farshid Mesghali získal čestný diplom za knihu

The Little Black Fish, obrázkovú knihu, ktorej sivé tóny sledujú malé ryby v temnej symbolickojej rieke a stali sa symbolom odporu a slobody. Tento moment vyniesol iránsku ilustráciu na medzinárodnú scénu a začal dlhý vzťah medzi iránskymi umelcami a BIB.

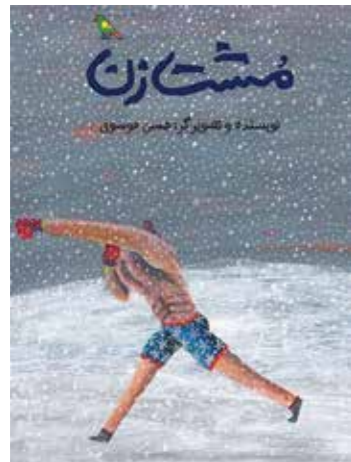

Farshid Mesghali – čestný diplom, 1969

V nasledujúcich desaťročiach ilustrátori ako Rashin Kheiriyeh (Zlaté jablko, 2011), Narges Mohammadi (Zlaté jablko, 2017) a Hassan Mousavi (Grand Prix, 2019) – okrem iných – ukázali, ako iránske vizuálne rozprávanie kombinuje hĺbku s globálnym ohlasom.

Rashin Kheiriyeh — Zlaté jablko, 2011

Hassan Mousavi — Grand Prix, 2019

Narges Mohammadi — Zlaté jablko, 2017

Napriek tejto silnej prítomnosti zostáva väčšina perzsky písaných správ o BIB popisná — oznamuje výsledky namiesto toho, aby skúmala profesionálne a umelecké implikácie. Táto prezentácia sa zaoberá touto medzerou. Na základe pološtruktúrovaných rozhovorov a kvalitatívneho čítania reflexií umelcov sa zameriava na to, čo sa zmenilo pre šiestich ilustrátorov – pred a po BIB – z profesionálneho, umeleckého a osobného hľadiska.

Kľúčové témy vyplývajúce z rozhovorov

1. Medzinárodná viditeľnosť a profesionálny „networking“

Všetci šiesti ilustrátori zdôraznili viditeľnosť ako najvýznamnejší vplyv BIB.

Jeden umelec poznamenal: „BIB bolo prvou príležitosťou, kedy ma kontaktoval japonský vydavateľ.“

Iný povedal: „V deň, keď boli oznámení finalisti, dostal som správy z Európy a Južnej Kórey.“

Takáto viditeľnosť nielen rozšírila ich medzinárodné kontakty – čo viedlo k pozvánkam na výstavy, členstvu v porotách a spolupráci – ale posilnila aj ich postavenie v Iráne. Miestni vydavatelia ich začali vnímať ako medzinárodne uznávaných umelcov, čo zlepšilo ich schopnosť vyjednávať zmluvy a autorské honoráre. Podľa Bourdieuovho pojmu BIB funguje ako pole, produkuje symbolický kapitál – prestíž, ktorú možno premeniť na sociálny a ekonomický kapitál.

2. Transformácia umeleckého štýlu

Štyria ilustrátori opísali zmeny vo svojom umeleckom prístupe po zoznámení sa s rozmanitosťou globálnej ilustrácie. Napríklad, pohľad na diela z východnej Európy podnietil niektorých k prechodu od ornamentálnych a detailných kompozícií k minimalizmu a zdržanlivosti.

Ako si spomína jeden z účastníkov: „Pred BIB boli moje diela plné ornamentov. Východoeurópsky minimalizmus ma naučil jednoduchosti.“

Iný účastník uviedol: „Uvedomil som si, že už nepoužívam iránske motívy. Nebol som si istý, či ide o umelecký rast alebo odtrhnutie sa.“

Toto napätie – medzi rastom a stratou, lokálnym a globálnym – sa tiahne naratívami mnohých umelcov. V niektorých prípadoch vystavenie sa medzinárodnej estetike riskovalo eróziu vizuálnej jedinečnosti iránskej ilustrácie. Príklady z iných kultúr však naznačujú, že takéto vyjednávanie môže viesť skôr k tvorivej hybridnosti ako k homogenizácii.

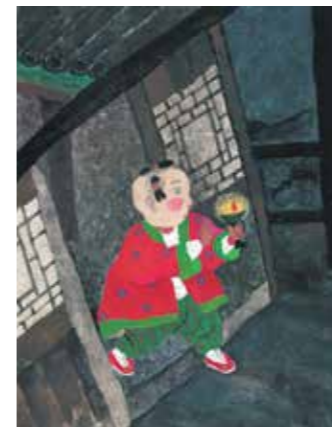
Čínski umelci Zhu Chengliang (Nenechajte slnko padnúť) a Cai Gao (Bao'er) si zachovali silnú kultúrnu identitu prostredníctvom používania tradičných farebných paliet a kompozičnej rovnováhy, pričom sú naďalej široko uznávaní na globálnej scéne. Ich úspech dokazuje, že autenticita a univerzálnosť nemusia byť protikladmi.

3. Profesionálna sebadôvera a uznanie

Štyrom účastníkom BIB poskytlo nový pocit legitimity a sebavedomia. Jeden z nich povedal: „Keď sa moje meno objavilo vedľa mien

Nenechajte slnko padnúť, ilustroval Zhu Chengliang

Bao'er, ilustroval Cai Gao

európskych ilustrátorov, cítil som sa uznaný ako súčasť globálneho štandardu.“

Ďalší dodal: „Po tom ocenení kolegovia, ktorí ma dovtedy nebrali vážne, chceli teraz so mnou spolupracovať.“

Takéto skúsenosti možno interpretovať prostredníctvom teórie uznania Axela Honnetha: profesionálna sebadôvera nevyplýva len z individuálneho talentu, ale aj zo spoločenského uznania. Pre ilustrátorky a tie, ktoré pracujú mimo Teheránu, malo toto uznanie mimoriadny význam – umožnilo im prekonať štruktúrnu marginalizáciu a presadiť silnejší profesionálny hlas v iránskej umeleckej komunite.

4. Inštitucionálna nerovnosť a kultúrna homogenizácia

Niekoľko ilustrátorov poukázalo na problémy v prístupe a účasti. Vstup do BIB často závisí od sietí vydavateľov a inštitúcií so sídlom v Teheráne, čo sťažuje nezávislým alebo provinčným umelcom dosiahnutie medzinárodnej scény. Odráža to, čo Bourdieu nazýva „inštitucionálny kapitál“: samotný talent nestačí bez prístupu k legitimizujúcim štruktúram.

Na medzinárodnej úrovni umelci hovorili aj o estetickom tlaku – o pocite, že určité „globálne“ vizuálne jazyky dominujú porotám a festivalom.

Jeden ilustrátor to stručne vyjadril: „Všetko sa mení na jeden medzinárodný vizuálny jazyk; sme nútení ho nasledovať.“

Táto obava rezonuje s kritikou západného univerzalizmu zo strany Edwarda Saída a s Homi Bhabhovou predstavou „tretieho priestoru“, kde umelci oscilujú medzi autenticitou a globálnou čitateľnosťou. Aj iránski ilustrátori sa nachádzajú v tejto medzizóne – vyvažujú miestne korene s medzinárodnými očakávaniami.

„Dobrý text“: Dialóg medzi slovom a obrazom

Jeden z najvýpovednejších komentárov z rozhovorov pochádzal od ilustrátora, ktorý povedal:

„Nikdy som nemal dobrý text, na ktorom by som mohol pracovať. Vydavatelia buď neplatili, alebo nebola vhodná kniha, čo by som mohol predložiť. Na BIB sa mohli dostať iba tí, čo mali seriózneho vydavateľa alebo niekoho, kto by ich odporučil.“

Táto poznámka vyvoláva kritickú otázku: v kontexte BIB, kde sa ilustrácia posudzuje nezávisle, aká je úloha textu? Dá sa vizuálne dielo spravodlivo hodnotiť bez verbálneho rozprávania, ktoré mu dáva kontext a rytmus?

Niekoľko iránskych ilustrátorov poznamenalo, že nedostatok silných textov obrázkových kníh v perzštine niekedy obmedzuje ich šance na medzinárodnú účasť. Poznámka o „dobrom texte“ podčiarkuje hlbšiu pravdu: v obrázkových knihách význam vzniká zo súhry slov a obrazov. Text iniciuje svet; obraz ho robí hmatateľným. Posudzovanie ilustrácií bez uznania ich textového náprotivku môže viesť k prehliadnutiu kľúčového rozmeru umeleckého zámeru. Otázka, či by BIB malo túto dynamiku explicitnejšie zväziť, zostáva otvorená – ale nabáda k dôležitému zamysleniu sa nad tým, ako definujeme excelentnosť v umení obrázkovej knihy.

Fatemeh Parisa Behabadi

Hľadanie rovnováhy: Poučenie z globálnych a lokálnych hlasov

V histórii BIB mnohí umelci našli kreatívnu rovnováhu medzi zakorenenosťou a otvorenosťou. Postavy ako Marian Murawski z Poľska – s jeho poetickým surrealizmom a folklórnymi podtónmi – a Albín Brunovský zo Slovenska – s jeho zložitými textúrami a smaragdovou paletou – ukazujú, ako môže kultúrna identita koexistovať s modernou formou. Spomedzi iránskych umelcov demonštrujú podobné stratégie vyjednávania humorný vizuálny tón Rashina Kheiriyeha, intímny zmysel pre priestor Narges Mohammadi a filozofický symbolizmus Hassana Mousaviho. Každá z nich stelesňuje to, čo by sa dalo nazvať „treťou cestou“: ani imitácia, ani izolácia, ale dialóg medzi tradíciou a modernou.

Marian Murawski — Kniha poľských rozprávok

Záver

Počas viac ako piatich desaťročí sa Bienále ilustrácií Bratislava stalo nielen prehliadkou umeleckých diel, ale aj priestorom dialógu – medzi kultúrami, medzi textom a obrazom, medzi lokálnym a globálnym. Pre iránskych ilustrátorov je BIB neustále kľúčové: ponúka viditeľnosť, sebavedomie a pro-

Albín Brunovský — Zelená kniha rozprávok

fesionálne prepojenie; zároveň testuje odhodlanie zachovať autentický vizuálny hlas uprostred homogenizujúcej príťažlivosti jedného „medzinárodného vizuálneho jazyka“ a nerovnomerného inštitucionálneho prístupu mimo Teheránu. Táto štúdia naznačuje, že význam BIB presahuje rámec konkurencie. Je to živý rozhovor o umeleckej identite a kultúrnej výmene, kde môže prestíž cestovať – a niekedy hrozí, že lokálne textúry budú vyhladené. Opakujúci sa problém „dobrého textu“ zdôrazňuje, že žiadny obraz nie je kompletný izolovane, rovnako ako žiadny text nemôže plne žiť bez obrazov; najčestnejší úsudok spočíva v prepojení medzi slovom a obrazom. Pre umelcov pôsobiacich mimo Teheránu zostáva cesta dvojsečná: dvere sú otvorené globálnemu publiku, aj keď sa tlak na štylistickú konformitu zintenzívňuje. Budúcnosť ilustrácie závisí od vyrovnania sa s tým medzipriestorom, kde sa zakorenenosť stretáva s čitateľnosťou – podporou silnejších kanálov pre kvalitné texty, rozšírením inštitucionálneho prístupu za hranice metropolitných centier a ocenením hybridných vizuálnych jazykov, ktoré zostávajú iránske, no zároveň hovoria globálne. V tomto zmysle je Bratislava skôr začiatkom a menej koncovým bodom: náročným vchodom, ktorý pozýva na prechod bez toho, aby sa zmiernil prízvuk, ktorý robí hlas vlastným.

Murti Bunanta je prvou osobou, ktorá získala doktorát na Indonézskej univerzite v Jakarte, pričom témou jej dizertačnej práce v roku 1997 bol výskum detskej literatúry. Je zakladateľkou a prezidentkou Spoločnosti pre rozvoj detskej literatúry alebo Kelompok Pencinta Bacaan Anak doteraz (založenej v roku 1986), neziskovej organizácie, ktorá iniciuje

rôzne aktivity na rozvoj čítania detí v Indonézii. Tiež založila INABBY (Indonézska rada pre knihy pre deti a mládež), národnú pobočku IBBY, v roku 1990 a je jej prezidentkou dodnes. V rokoch 1992–1996 pôsobila ako členka výkonného výboru IBBY (Medzinárodná únia pre detskú knihu). Od roku 2010 je členkou poradnej rady Asian Festival of Children's Content (AFCC–Singapur) a od roku 2018 až doteraz poradkyňou Singapurskej knižnej rady.

Murti napísala, približne 250 esejí, a predniesla množstvo prednášok o detskej literatúre, na národnej aj medzinárodnej úrovni; okrem iných v Malajzii, Singapure, Japonsku, Austrálii, Thajsku, Južnej Afrike, Indii, Číne, Macau, Dánsku, Španielsku, Laose, Iráne, Kórei, Anglicku, Nemecku, Švédsku, Novom Zélande, na Slovensku, v Grécku, Indonézii, Bruneji a Rusku. Napísala dve knihy o štúdiu detskej literatúry (1997 a 2004). Murti tiež píše knihy pre deti, z ktorých bolo publikovaných 52 kníh (knihy pre malých čitateľov a zbierky ľudových rozprávok). Jej knihy boli preložené do piatich jazykov: japončiny, mongolčiny, kórejšiny, nemčiny a angličtiny. Dve z jej kníh boli prevedené na dve Braillove knihy Indonézske ministerstvom školstva a distribuované zdarma do škôl pre deti so špeciálnymi potrebami. Spolu získala sedem medzinárodných ocenení za svoje knihy, za svoju oddanosť podpore kvalitnej detskej literatúry na národnej aj medzinárodnej úrovni a prostredníctvom detskej literatúry ako diplomomacie priateľstva vo svete.

Murti tiež pôsobila ako medzinárodná porotkyňa na niekoľkých súťažiach v zahraničí a bola predsedníčkou poroty BIB (Bienále ilustrácií Bratislava) v rokoch 2011 a 2013. Bola nominovaná na propagátorku čítania pre Cenu Astrid Lindgrenovej (ALMA - Švédsko) v rokoch 2011, 2012, 2013, 2014, 2016, 2017, 2018 a 2020, 2021 – najväčšiu svetovú cenu za literatúru pre deti a mládež.

MURTI BUNANTA (INDONÉZIA)

BIB a svet detských kníh v Indonézii Dlhoročné partnerstvo 1991-2025

Ako som spoznala Dr. Dušana Rolla

V roku 1986 som založila Kelompok Pencinta Bacaan Anak (KPBA) alebo Spoločnosť pre rozvoj detskej literatúry (SACL). Táto organizácia bola prvou v Indonézii, ktorá sa sústredila na podporu čítania detí a zvyšovanie kvality detských kníh. Moja prvá účasť na svetovom kongrese IBBY sa uskutočnila v Nórsku v roku 1989, kde som mala príležitosť stretnúť pána Dušana Rolla, ktorý bol v tom čase prezidentom IBBY. Povzbudená jeho podporou pripojiť sa k svetovej sieti, založila som v roku 1990 indonézskeho sekciu IBBY. Spolupráca medzi SACL/KPBA a BIB sa začala krátko na to, v roku 1991.

Dušan Roll bol skutočne osobnosť, myslel globálne vo svojom úsilí spájať svet prostredníctvom detských kníh.

Dlhodobé partnerstvo

Sme hrdí, že sme úspešne zorganizovali výstavy BIB a semináre o detských knihách už počas prvých rokov spolupráce – konkrétne v rokoch 1991, 2000 a 2002. V roku 2000 sme zároveň hostili Bienále animácie Bratislava (BAB), počas ktorého sa premietali viaceré európske filmy.

Je potrebné spomenúť, že prvými tromi školiteľmi BIB, ktorých sme pozvali, boli Peter Uchnár, Igor Piačka a Josep Antoni Tàssies Penella. Táto spolupráca pretrváva od svojho začiatku až dodnes, do roku 2025.

Kultúrna diplomacia a výmena

Toto 34-ročné partnerstvo predstavuje významný čin kultúrnej diplomacie medzi Indonéziou a Slovenskom. Všetky podujatia sa tešili veľkej účasti významných osobností detskej literatúry a získali rozsiahlu mediálnu pozornosť.

Od samého začiatku mali podujatia BIB podporu indonézskeho ministrov i slovenských veľvyslancov v Indonézii. Doposiaľ sa prestížneho Workshopu Albína Brunovského zúčastnilo deväť mladých indonézskeho ilustrátorov.

Dr. Murti Bunanta pôsobila ako predsedníčka poroty v rokoch 2011 a 2013, pričom mnohí indonézskeho ilustrátori sa pravidelne zapájajú do súťaží a výstav BIB.

Murti Bunanta a BIB – ocenenia

Dr. Murti Bunanta získala viaceré významné pocty z tejto spolupráce:

- V roku 2003 obdržala Čestnú plaketu BIB.
- V roku 2005 získala nadácia Murti Bunanta čestné uznanie v kategórii vydavateľov.
- Dňa 4. septembra 2013 udelil minister kultúry Slovenskej republiky Dr. Murti Bunanta Plaketu Ľudmily Podjavorinskej.
- Dňa 9. septembra 2013 Jeho Excelencia pán Štefan Rozkopal, veľvyslanec SR v Indonézii, odovzdal Dr. Murti Bunanta uznanie od podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí SR Miroslava Lajčáka.

Pokračujúca spolupráca

V posledných rokoch sa spolupráca úspešne rozvíja aj v digitálnom priestore a prostredníctvom online podujatí. V decembri 2020 sa uskutočnil webinár o Workshope Albína Brunovského, ktorý otvorila Jeho Excelencia pán Jaroslav Chlebo.

V októbri 2023 sa konalo diskusné stretnutie o BIB v spolupráci so štátnou inštitúciou v Jakarte, pričom úvodný prejav predniesol veľvyslanec SR, Jeho Excelencia pán Tomáš Ferko. Na 30. ročníku BIB v roku 2025 bola osobitne vyzdvihnutá úloha Indonézie – Dr. Murti Bunanta sa stala čestnou hostkou medzinárodného sympózia, Amanda Ariawan bude členkou poroty a Emilia Nazir sa pridala k medzinárodnému výboru.

Význam Bienále ilustrácií Bratislava v dnešnom svete

Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) je omnoho viac než len prestížna medzinárodná súťaž ilustrácií detských kníh. Je to dôležitá platforma, kde účastníci môžu prostredníctvom ilustrácie objavovať a chápať rozmanité svetové kultúry. Zároveň je to stretnutie odborníkov, akademikov, vydavateľov, ilustrátorov, autorov a nadšencov, ktorí si tu vymieňajú skúsenosti a poznatky z oblasti detskej literatúry. Workshop Albína Brunovského navyše ponúka neoceniteľnú príležitosť pre mladých ilustrátorov z krajín globálneho juhu, aby si rozvinuli a zdokonalili svoje umelecké zručnosti. Vďaka novým poznatkom a schopnostiam môžu potom významne prispieť k rozvoju detskej knihy vo svojich domovských krajinách.

Záver

Dlhodobé partnerstvo medzi BIB a indonézskymi organizáciami detskej literatúry výrazne podporilo kultúrnu

výmenu, odborný rozvoj a medzinárodné uznanie. Spoločná cesta od roku 1991 až po rok 2025 je silným dôkazom o tom, aký dopad má trvalá medzinárodná spolupráca na pokrok v oblasti detskej literatúry a ilustrácie.

Úvodné slovo veľvyslanca Slovenskej republiky, Jeho Excelencie pána Tomáša Ferka

Úvodné slovo veľvyslanca Slovenskej republiky, Jeho Excelencie pána Tomáša Ferka

Webinár o workshope Albína Brunovského, ktorý predstavili mladí indonézski ilustrátori. Úvodný príhovor predniesol Jeho Excelencia pán Jaroslav Chlebo 12. decembra 2020

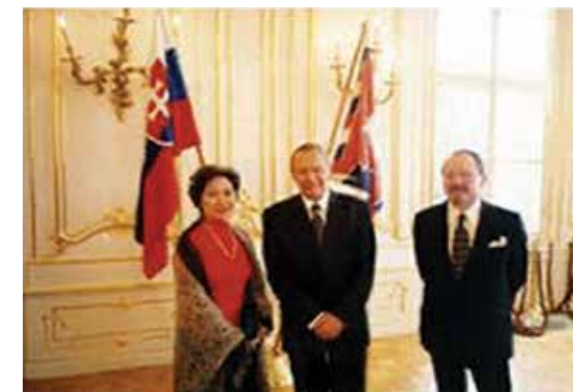

Diskusné stretnutie o BIB v spolupráci so štátnou inštitúciou, Jakarta, 24. októbra 2023

Zúčastnil sa ho bývalý indonézsky veľvyslanec v Slovenskej republike: Jeho Excelencia pán Toro Purbo

Prijatie u prezidenta Slovenskej republiky pána Rudolfa Schustera, 4. septembra 2003

Plaketa Ľudmily Podjavorinskej (2013)

Odovzdávanie ceny Jeho Excelenciou pánom Štefanom Rozkopalom, 9. septembra 2013

Murti Bunanta, Sympóziu BIB 2025

Timotea Vráblová, Zuzana Jarošová a Murti Bunanta, Sympóziu BIB 2025

Fateme Parisa Behabadi, Sympóziu BIB 2025

Murti Bunanta a Zuzana Jarošová na prehliadke "Retrospektívnej Dokumentačnej výstavy BIB 1967-2025" v SNG

Timotea Vráblová a Murti Bunanta, Sympóziu BIB 2025

Fateme Parisa Behabadi, Park Hyun Min, Sahar Tarhandeh, Felipe Cavalcante, Sympóziu BIB 2025

VALERIE COGHLAN (ÍRSKO)

Valerie Coghlan je medzinárodne uznávaná vedkyňa, lektorka a autorka, špecializujúca sa na detskú literatúru, ilustráciu a vizuálne rozprávanie. V súčasnosti je prezidentkou správnej rady organizácie Bookbird, Inc., ktorá vydáva časopis *Bookbird: A Journal of International Children's Literature*. Jej výskum a písanie sa zameria-

vajú na úlohu vizuálneho rozprávania v detských knihách, najmä na obrázkovú knihu ako umeleckú formu a jej kultúrne, vzdelávacie a estetické dimenzie.

Jej najnovšia publikácia je kapitola o vizuálnych naratívoch v pripravovanom vydaní *Routledge Companion to Young Adult Literature*. Publikovala množstvo článkov, esejí a kapitol v medzinárodných časopisoch a odborných zborníkoch na témy od štúdia ilustrácie a histórie írskych detskej literatúry až po zobrazenia identity v súčasnej mládežníckej kultúre.

Ako zanietaná obhajkyňa čítania a literárnej kultúry detí je Valerie zakladajúcou členkou organizácií *IBBY Ireland* a *Children's Books Ireland*, v oboch zastávala funkciu prezidentky. Bola tiež aktívnou členkou správnej rady *International Research Society for Children's Literature (IRSL)*, kde prispievala k celosvetovej diskusii o výskume a praxi v tejto oblasti.

Valerie často prednáša na medzinárodných konferenciách, univerzitách a kultúrnych inštitúciách a pôsobila ako konzultantka, redaktorka a recenzentka pre široké spektrum literárnych a akademických publikácií. Jej práca naďalej prepája vedecký výskum s praxou a podporuje detskú literatúru ako živú oblasť štúdia ako aj základný kameň kultúrneho vyjadrenia.

Podme lietať s BIB a časopisom Bookbird

Najlepšie obrázkové knihy sú umeleckými dielami. Kde inde to možno vidieť lepšie ako tu, v Bratislave, na Bienále ilustrácií

Bratislava. Mnohí z nás, ktorí pracujeme s detskou literatúrou, a predovšetkým s obrázkovými knihami, vieme, že keď sa snažíme vysvetliť iným ľuďom, čo robíme, ich reakcia sa často obmedzuje na tému pedagogických aspektov obrázkových kníh.

A, samozrejme, prístup k veľkému množstvu rôznych obrázkových kníh by mal byť neodmysliteľnou súčasťou vývoja detí v ranom veku. Knihy by, okrem iného, mali napomáhať rozvoju ich vizuálnej gramotnosti nielen ako zručnosti, ale aj ako schopnosti oceniť vizuálne umenie v jeho mnohých formách. Obrázkové knihy však nie sú určené len malým deťom – sú pre každého, a to bez ohľadu na životnú etapu. Je to úplne zrejmé, aj keď sa pozrieme na v minulosti ocenených umelcov na BIB, vidíme širokú škálu použitých umeleckých techník pri tvorbe obrázkových kníh, rozmanitosť tém, zvládnutých umeleckých foriem, a tiež všetky spôsoby, ktorými dokáže obrázková kniha komunikovať posolstvo a vyvolávať v čitateľoch rôzne emócie.

Odborníčka na obrázkové knihy, Barbara Kiefer zdôrazňuje, aké dôležité je pochopiť, „ako možno vyjadriť a chápať posolstvo“ obrázkovej knihy, pričom dáva do pozornosti polysémantické prvky vizuálnych príbehov, odvolávajúc sa na kritiku umenia E. H. Gombricha, ktorý tvrdil, že práve vizuálny obraz je pri vyvolávaní emócií najúčinnjší.

Ďalej uvádza:

„Keď sa na jednej strane zamyslíme, akým spôsobom možno vyjadriť isté posolstvo, verbálne a vizuálne umenie majú veľa spoločného. Obaja - spisovateľ aj umelec majú k dispozícii nástroje, ktorými možno komunikovať posolstvo. Spisovateľ používa zvuky a slová, fonetické a morfológické zložky jazyka. Umelec – ilustrátor používa čiary, tvary, farby, významy a textúry, základné prvky umenia... Umenie je schopné ľahšie v nás vyvolať emócie a jednotlivé jeho prvky sú ľahšie pochopiteľné naprieč rôznymi kultúrami a miestami.“

Toto chápanie posolstva umocňujú ocenenia a výstavy BIB. Anglicky hovoriacim čitateľom, ktorí majú prístup k produkcii vydavateľstiev v Severnej Amerike, Spojenom kráľovstve a iných anglofónnych častiach sveta BIB približuje diela vydané v iných jazykoch – sú to predovšetkým diela vydávané malými vydavateľstvami, o ktorých by sme sa inak nedozvedeli. Rozmýšľam, kedy, resp. či by som sa vôbec niekedy dostala ku knihám od Iku Dekune, Fréderica Clémenta a, samozrejme, Dušana Kállaya (všetko laureáti cien BIB) a tiež k dielam mnohých ďalších.

BIB vzniklo v roku 1967 a krátko pred jeho založením vznikol časopis *Bookbird: a Journal of International Children's Literature*. Rovnako ako IBBY ho založila Jella Lepman ako publikáciu, propagujúcu projekt, na ktorom pracovala spolu s nadáciou Rockefeller Foundation, UNESCO, American Library Association a IBBY. Projekt mal za cieľ motivovať krajiny v Afrike, Ázii a Južnej Amerike, aby budovali knižnice a organizovali kurzy v oblasti detskej literatúry na univerzitách a vysokých školách. Aby sa k ľuďom dostali informácie o tomto projekte, začala Jella Lepman v roku 1957 vydávať bulletin. Mal raketový štart a po menších počiatočných problémoch sa z neho stal *Bookbird*, časopis Medzinárodnej únie pre detskú knihu - IBBY. Časopis vychádza dodnes. Z tenkej brožúry sa postupne stal obsiahly štvrťročník, odrážajúci základné princípy IBBY. *Bookbird* je recenzovaná publikáciou, ponúkajúcou okrem odborných článkov

Valerie Coghlan

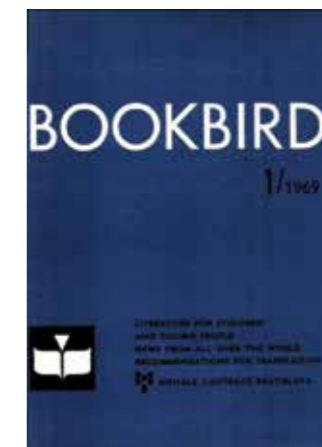
aj ďalšie sekcie. Zvyčajne sú venované aspektom praktického využitia detských kníh a propagácii literatúry. To, čo má časopis spoločné s BIB, je dôraz na estetickú stránku, ktorá je pre *Bookbird* jednou z priorit, a som hrdá na to, že každá jedna obálka časopisu je umelecké dielo.

Potom, ako sa *Bookbird* v 60. a 70. rokoch rozšíril, vzhľad časopisu začal byť čoraz dôležitejší. BIB založil v roku 1967 Dušan Roll, ktorý bol tiež aktívny v IBBY. Niilo Visapä, ktorý sa v roku 1970 stal prezidentom IBBY sa s Dušanom Rollom často radil o estetických aspektoch časopisu, teda o ilustráciách a jeho celkovom vzhľade. Niekoľko rokov malo BIB pravidelnú informačnú sekciu v časopise *Bookbird*, a počas 70. a 80. rokov sa jesenné stretnutie Výkonného výboru IBBY konali v rámci Bienále v Bratislave. *Bookbird* bol ako časopis úzko prepojený s BIB a vysoký štandard ilustrácií, ktorý si BIB stále zachováva, ovplyvnil aj obsah publikácie.

V liste adresovanom BIB, ktorý vyšiel v prvom čísle časopisu *Bookbird* v roku 1969, Jella Lepman napísala:

„*Bookbird*“ je už dlho súčasťou sveta detskej literatúry. Ako časopis je dobre známy – je ako domáci miláčik, bez ktorého si už nevieme predstaviť svoj život. A vďaka novému projektu bude odteraz pre nás ešte cennejší – časopis bude mať špeciálnu novú sekciu pre BIB, „Bienále ilustrácií detskej literatúry Bratislava.“

Bienále ilustrácií Bratislava, ktoré sa prvýkrát konalo v roku 1967, si okamžite získalo mnoho fanúšikov. Hoci som sa ho

Valerie Coghlan

nezúčastnila osobne, napočúvala som sa o ňom dosť od ostatných... BIB je inšpiráciou pre ľudí na celom svete, je krásnym príkladom toho, ako sa ilustrácie detských kníh posunuli vpred. Stále väčší počet špičkových umelcov sa začína venovať ilustrácii detských kníh a veľmi sa im v tom darí...”

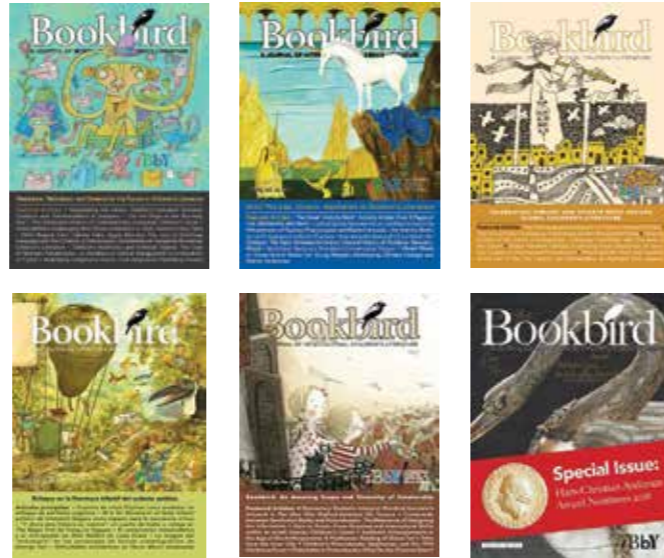
A končí takto:

„Veľa šťastia, Bookbird a BIB! Budeme veľmi pozorne sledovať váš let, otvárame vám svoju náruč a vítame vás.”

Bookbird pravidelne uverejňoval články o obrázkových knihách a ich autoroch. Je skôr výnimkou, aby vydanie časopisu neobsahovalo aspoň jeden článok, ktorý sa nejakým spôsobom venuje obrázkovým knihám a ilustráciám, často bolo takýchto článkov aj viac. Bookbird prezentuje to najlepšie z medzinárodného sveta ilustrácie. Vyšlo aj špeciálne číslo venované autorom nominovaným na cenu H. Ch. Andersena a obsahovalo články o víťazoch ceny H. Ch. Andersena a ilustrátoroch a autoroch, ktorí sa v rámci súťaže dostali do užšieho výberu a boli vyhlásení na Medzinárodnom knižnom veľtrhu v Bologni.

Čo sa týka detskej literatúry, Bookbird aj BIB sú zástancami dodržiavania najvyšších štandardov, čo vidno aj na oceneniach, podujatiach a článkoch, ktoré prezentujú to najlepšie z národnej tvorby obrázkových kníh. V 21. storočí však, bohužiaľ, došlo zo strany vydavateľov k istému potlačeniu rôznorodosti štýlov a obsahu obrázkových kníh; vydavatelja sú toho názoru, že je to nevyhnutné na to, aby knihy, ktoré vydávajú, boli dostupné aj v iných jazykoch a aby boli prijateľné pre zahraničné trhy, čo znamená, že niektoré zaujímavé tituly sa rozhodli nevydať, pretože majú obavy, že sa nebudú predávať a vydavateľ bude stratový.

Istý čas bolo relatívne jednoduché odhadnúť, z ktorej časti sveta obrázková kniha pochádza. Dnes to už nie je také jednoduché a to preto, že vydavateľská činnosť prešla istou internacionalizáciou a štýlovo sa knižná produkcia dosť podobá. Má to tiež vplyv na obsah. Napríklad v krajinách severnej Európy a v niektorých ázijských štátoch nemajú ľudia problém s nahotou v obrázkových knihách, naproti tomu pre niektoré anglofónne krajiny je nahota úplne tabu. Podobne je to s obrázkovými knihami, ktoré rozprávajú o smrti, najmä ak ide o personifikovanú smrť, a určite sa nájde veľa ďalších prípadov, ktoré komplikujú vydávanie ďalších jazykových mutácií kníh v rôznych regiónoch sveta.

Už v roku 2006, keď som spoločne so Siobhán Parkinson redigovala časopis Bookbird, publikovali sme článok britského ilustrátora a odborníka na obrázkové knihy Martina Salisburyho, ktorý sa venoval práve týmto prekážkam. Salisbury sa spytoval, čo autor obrázkovej knihy môže a čo nemôže na globálnom vydavateľskom trhu prezentovať. Podľa neho je trh s obrázkovými knihami polarizovaný – platí zásada „všetko alebo nič“, pričom každý sa snaží objaviť ďalší svetový bestseller... a tituly v strede sú vytlačené niekde na okraj. Je to situácia, ktorá vedie k napodobňovaniu a opatrnosti vo vzťahu k novým nápadom.

Na druhej strane, pozitívnym aspektom je, že sa táto situácia do určitej miery rieši, keďže v niektorých krajinách malé nezávislé vydavateľstvá vydávajú knihy, ktoré by sa dali označiť za riskantné – príliš umelecké, čo sa týka štýlu, alebo potenciálne kontroverzné, čo sa týka obsahu. BIB aj Bookbird sa zameriavajú práve na takéto obrázkové knihy – hoci občas tematicky náročné, sú to knihy s vysokou umeleckou kvalitou. Tu na BIB sú oceňované práve takéto knihy. Bienále oceňuje ich originalitu a dômyselnosť, knihy sa tak stávajú dôležitými míľnikmi vo svete obrázkovej knihy. Tie najlepšie z nich možno naozaj považovať za vynikajúce umelecké diela.

Sú to knihy, ktoré deti aj dospelí na celom svete potrebujú, pretože sú obohatením pre nás všetkých, ktorí máme to šťastie, že k nim máme prístup.

Wally De Doncker je autor a špecialista na detskú literatúru. Jedným z jeho hlavných cieľov je priblížiť deti literatúre. Wally sa opakovane zaoberá témami, ktorých sa v súčasnej detskej literatúre len zriedka dotýkame. Niekoľko jeho kníh preložili a adaptovali pre divadlo, ako aj pre muzikály, filmové animácie a tanečné

filmy.

Pôsobil ako prezident svetovej organizácie IBBY (Medzinárodná únia pre detskú knihu) v rokoch 2014–2018. Ako prezident IBBY Wally De Doncker významne prispel k podpore detskej literatúry a gramotnosti vo svete.

V rokoch 2013 a 2017 bol De Doncker nominovaný na krátky zoznam prestížnych belgických cien SABAM za detskú a mládežnícku literatúru. Film 'Us Three / Nous Trois' (2019, Blauwhuis productions, Gent) bol inšpirovaný jeho knihou 'Ik Mis Me' a získal ocenenie 'Najlepší film' na festivale 'FIC Autor Filmfestival' v Mexiku 2019 a bronzovú cenu na 'Queen Palm International Film Festival' 2019 na Floride (USA). Rôzne medzinárodné múzeá venovali pozornosť jeho knihám: Detské múzeum Labyrinth (Berlín) sa zameralo na Ahum a Holandské múzeum detských kníh na It Starts Somewhere. Chýbam si bolo predmetom pozornosti vo Francúzsku počas mnohých národných výstav a filozofických konferencií. V roku 2020 jeho kniha Nian a chlapec získala ocenenie za vynikajúce dielo od Čínskeho inštitútu pre výskum obrázkových kníh a Fu Lanya Picture Book Museum. Wally býva hosťujúcim rečníkom na mnohých literárnych podujatiach po celom svete.

Medzinárodná spolupráca spisovateľa s ilustrátormi

BIB je najväčšia nekomerčná udalosť na svete v oblasti detskej ilustrácie a pravdepodobne najdôležitejšia medzinárodná udalosť na Slovensku. Je to „domáci klenot“ a „jedinečnosť“,

WALLY DE DONCKER (BELGICKO)

ktorú Slovensko má. Prvý ročník BIB sa konal v roku 1967.

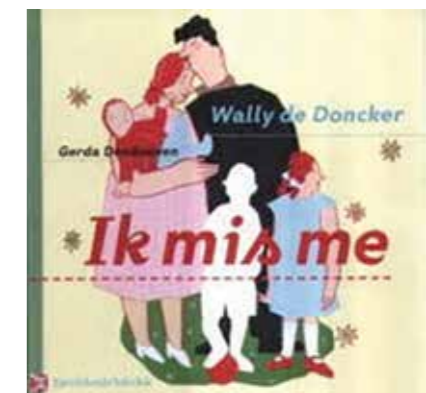
V roku 2015 som bol ako prezident IBBY požiadaný, aby som v Slovenskom národnom divadle predniesol prejav k 50. výročiu partnerstva medzi IBBY a BIB. Teraz je to už 60 rokov. Čas beží... V tomto príspevku som zdôraznil potrebu spolupráce v globálnom meradle. „Musíme sa postaviť proti rastúcej komercializácii detskej a mládežníckej literatúry. Nesmieme považovať mladých čitateľov za komerčný produkt. Chceme ich podporovať tým, že im poskytneme kvalitnú literatúru a ilustrácie. BIB a IBBY berú deti vážne. Nie preto, aby zarobili peniaze, ale preto, že pre deti je dobré len to najlepšie.“

Bola to nielen moja úloha ako prezidenta IBBY, ale teraz aj ako spisovateľa. Predstavím vám prehľad mojej osobnej cesty, ako sa snažím brať deti vážne. Niekoľko kníh bolo vybraných pre BIB. Počas mojej kariéry som sa stretol s rôznymi interpretáciami mojich obrázkových kníh v rôznych krajinách.

V roku 2003 ma Kim Reynolds pozval na univerzitu v Roehampton, aby som predniesol prednášku o mojej literárnej tvorbe pred poprednými medzinárodnými autoritami v oblasti detských kníh. Filozofický a surrealistický charakter mojich obrázkových kníh už upútal pozornosť viacerých takýchto odborníkov. Dodnes ma záujem a povzbudenie, ktoré som tam dostal od literárnych vedcov ako Kim Reynolds, Lissa Paul, Rod McGillis a Lynne Vallone, naďalej inšpirujú ako spisovateľa.

Moja obrázková kniha Chýbam si je o chlapcovi, ktorý sa pozerá

Chýbam si / Ahum / Oblaky v piesku

na seba v zrkadle.

Pýta sa sám seba, aký by bol svet, keby sa nenarodil. Aká by bola jeho matka? Aký by bol dom? Jeho maznáčik? Chýbal by stenám? Filmová verzia knihy („Nous Trois“, Blauwhuis Productions, Gent, Belgicko, 2018) sleduje rovnakú líniu a ukazuje, ako sa všetci navzájom ovplyvňujeme len svojou existenciou. Ukazuje, aké stopy zanechávame v našom živote a v živote iných.

Chýbam si bola úspešne otestovaná na amerických univerzitách, ale kniha sa ukázala ako príliš filozofická pre amerických vydavateľov. Americké deti nefilozofujú, povedali. A to môže byť pravda. Možno teraz trpia dôsledkami toho? Tá istá kniha bola interpretovaná v troch filmových verziách. Bola tiež inšpiráciou pre úspešnú flámsku divadelnú hru s rovnakým názvom. Kniha bola znovu vydaná s fotografiami z posledného filmu „Nous Trois“. Film „Us Three / Nous Trois“ (2019, Blauwhuis productions, Gent) bol ocenený ako „Najlepší film“ na „Fic Autor Film festival“ v Mexiku v roku 2019 a bronzovou cenou na „Queen Palm International Film Festival“ v roku 2019 na Floride (USA).

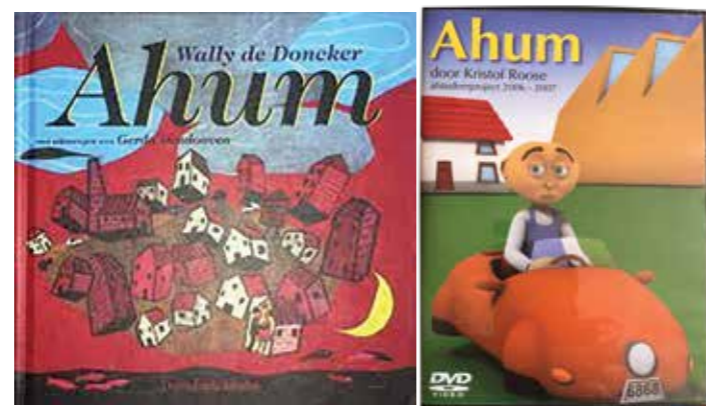
Ahum

Obsah: Toesjepa musí byť skvelá krajina, keďže každý vlastní veľký dom. A každý Toesjepan môže jazdiť vo svojom vlastnom aute. Nikto nie je žiarlivý. Každý sa stará len o seba, Toesjepania majú všetko, a napriek tomu im niečo chýba. V Toesjepe žije aj muž a žena. Nie sú to skutoční Toesjepania. Vlastne nikto nevie, odkiaľ tí dvaja pochádzajú. Naozaj sa spolu rozprávajú. Dokonca spolu žijú. A dotýkajú sa jeden druhého. Predstavte si to! Sú takí odlišní, takí... Toesjepania si to myslia.

Americký vydavateľ mal o knihu záujem pod podmienkou, že posledné stránky s bozkávajúcim sa párom budú vymazané. Samozrejme sme to neprijali. Táto kniha bola tiež adaptovaná ako animovaný film. Moje knihy upútali pozornosť rôznych medzinárodných múzeí: Detské múzeum Labyrinth (Berlín) sa zameralo na knihu Ahum. Kniha Chýbam si (francúzsky názov „Vivre sans moi, je ne peux pas“) bola stredobodom pozornosti vo Francúzsku počas mnohých národných výstav a filozofických konferencií.

Chcel by som byť bábkou

V diele Chcel by som byť bábkou som sa pozeral na svet očami starého Prosa ako cez bábkové divadlo. Ľudia sa ponáhľajú, nemajú čas a nemajú chuť rozprávať sa so starým mužom. Žije v inom svete, sfarbenom spomienkami na pokojnejšie časy, na stromy v jeho ulici, na čas strávený so svojou ženou. Harmen van Straaten vytvoril tiché ilustrácie sépiou, pripomínajúce staré pohľadnice. Prostredie pomaly sa izolujúceho starého muža je zobrazené dojímavým spôsobom. Od začiatku som tlieskal jedinečnej iniciatíve CCPPG, v rámci ktorej autori a ilustrátori z rôznych kontinentov spolupracujú na univerzálnych témach. Je to veľký krok vydávať čínskeho umelca, ilustrujúceho príbeh autora z inej kultúry, alebo vydávať diela čínskych autorov s ilustráciami umelcov z rôznych kontinentov.

Billyho továreň

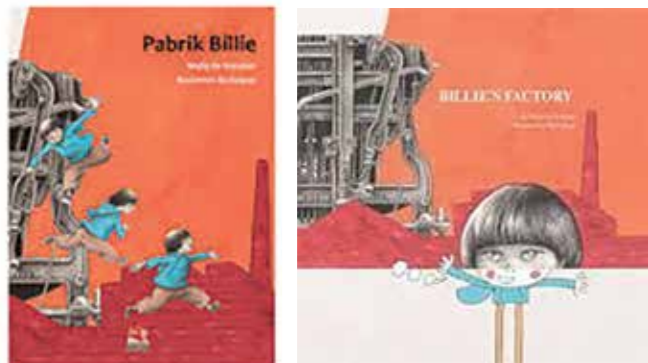
Billyho továreň je autobiografický príbeh. BIB 2015 vybraný Čínou. Môj otec vlastnil malú stavebnú firmu. Veľa voľného času trávil vo svojom hangári. Ak ste ho hľadali, určite ste ho tam našli. Mnoho rokov po jeho smrti hangár vyhorel. Bol som toho svedkom. V plameňoch som videl spomienky na svoje detstvo. Budova zhorela na popol, ale príbehy môjho otca žijú ďalej prostredníctvom tejto knihy.

Ilustrácie Xu Kaiyuna dokonale ukazujú, ako môže byť spolupráca medzi umelcami z rôznych kultúr obohacujúca. Požiadal ma o obrázky starých tovární a zoznámil sa s pouličnými scénami

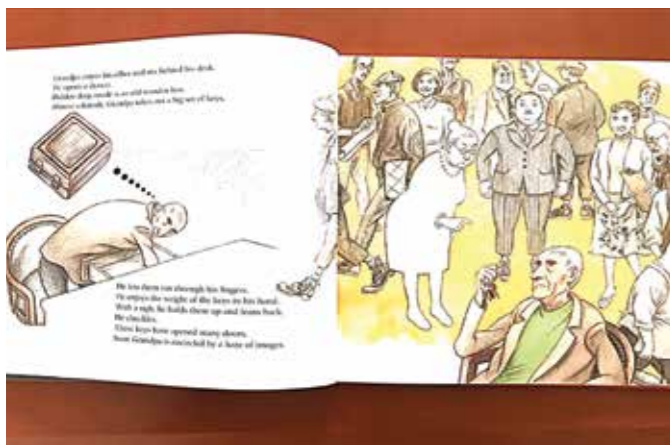

v Belgicku, aby si vytvoril mentálne obrazy prostredia. Použil veľa teplých farieb, aby dielo bolo vhodné pre deti a aby ilustroval srdcervúce účinky nostalgie. Kniha upútala pozornosť mnohých čínskych časopisov. Stala sa medzinárodným úspechom. Po pôvodnej čínskej verzii bola (alebo bude) preložená do angličtiny, holandčiny, arabčiny a indonézštiny. Zaujímavé sú rôzne interpretácie knihy. Jasne vidieť rozdiel medzi čínskou a americkou verziou. V pôvodnej verzii dedko fajčí cigaru. V USA je fajčenie v detských knihách zakázané. V ostatných verziách je povolené. Po úspechu knihy Billyho továreň ma CCPPG

požiadalo, aby som dodal nový rukopis, tentoraz inšpirovaný tradičným čínskym príbehom. Bola to výzva. Prečítal som mnoho rôznych klasických čínskych príbehov a nakoniec som sa rozhodol pracovať na príbehu o Nianovi. Pri čítaní príbehu o Nianovi v rôznych čínskych verziách som čelil niekoľkým zložitým otázkam a myšlienkam. V mojich predchádzajúcich knihách som vždy hľadal dôvody vecí.

Nian a chlapec

Táto kniha je nežný príbeh, ktorý rozpráva o monštre „Nianovi“, ktoré sa často dostáva do konfliktu s ľuďmi kvôli svojej láske k čerešniam na ich pozemkoch. Chlapec rieši konflikty silou lásky, priateľstva a porozumenia. V knihe Nian a chlapec som sa snažil vysvetliť dôvody vecí. BIB 2021 vybraný Čínou. Bolo to niečo, čo som v tradičných verziách Niana nenašiel. Snažil

som sa tiež vcítiť do emócií Niana. Prečo je monštrum Nian také pomstychtivé? Ako by som sa cítil, keby mne a mojím rodičom vzali náš životný priestor? Ako by som na to reagoval? Ako sa určité traumy prenášajú do života? Prečo chce Nian krvavo zničiť dediny? V tradičnom príbehu o Nianovi sa starý muž objavuje ako Deus Ex Machina. Ako starý muž vie, že monštrum sa bojí troch prvkov: ohňa, hluku a červenej farby? Táto vedomosť musí odniekiaľ pochádzať. Prečo je starý muž solidárny s monštrum, ktoré ničí dediny? Musí to mať hlbšiu príčinu.

Všetko sa deje z nejakého dôvodu. Všetko má svoj dôvod. Niekedy je ľahké to vysvetliť alebo zistiť. Niekedy sa musíme vrátiť do nášho najhlbšieho vnútra: do nášho podvedomia. Snažil som sa hľadať odpoveď v sebe. Myslím si, že starý muž a monštrum sa už predtým stretli. Medzi nimi existovalo určité nevyslovené spojenie. Vysvetlenie som našiel v spoločnom detstve starého muža a monštra Niana. Xiong Liang interpretoval tento príbeh veľmi zvláštnym spôsobom. Mieša moderné a tradičné štýlové prvky. Čím dlhšie som sa na jeho ilustrácie pozeral, tým viac som ich začal milovať. Fantastickým nápadom je aj zásah do štýlu textu. Nielenže obohacuje knihu svojou interpretáciou príbehu, ale pridáva aj umelecký spôsob hry so štýlom a veľkosťou písma. Myslím si, že čitateľ je touto knihou veľmi rozmazaný. Je to prelom v spôsobe, akým sa pozeráme na tradičný čínsky príbeh. Je tu prekvapivý spôsob, akým spisovateľ z inej kultúry hľadá dôvody vecí. Xiong Liang obohacuje príbeh mimoriadne umeleckým spôsobom, ktorý povzbudzuje čitateľa k premýšľaniu a hlbšiemu pohľadu. Ako spisovateľ som veľmi potešený jeho trochu šialeným prístupom. Milujem tvrdohlavosť. Často je zdrojom umenia. Kniha vzbudila veľkú pozornosť. Recenzovali ju a chválili mnohí

recenzenti, aj v mojej vlasti. Počas prednáškového turné v Belgicku som čítal Billyho továreň nahlas a zároveň premietal ilustrácie na veľkom plátne. Mohol som zažiť reakcie mojich flámskych čitateľov na túto kultúrnu spoluprácu. Prekvapivé ilustrácie od Xu Kaiyuna boli prijaté s otvorenou náručou. Hoci v Belgicku sú naši mladí čitatelia konfrontovaní s mnohými rôznymi štýlmi ilustrácií, táto kniha bola pre nich iná. Najväčší rozdiel bol v spôsobe, akým boli zobrazené čínske postavy. Niektoré tváre zamestnancov im pripadali ako východoázijské.

Som plný lásky

Špeciálny príbeh. Spolupráca s portugalskou ilustrátorkou Fatihou Ramosovou žijúcou v Belgicku. Kolekcia BIB 2019.

Odkiaľ pochádzam? Kto tu bol predom mnou? Čo z nich mám v sebe? To sú len niektoré z otázok hlavnej hrdinky, ktoré sa objavujú v tejto filozofickej knihe s obrázkami. Lunini rodičia sa hlboko milovali, a preto sa Luna narodila. Ale čo by sa stalo, keby sa jej otec a matka nikdy nestretli? Pravdepodobne by bola úplne iná, ako je teraz. A aké aspekty jej starého otca a starej matky sú súčasťou jej osobnosti? A čo generácie dávno minulé? Možno má medzi predkami rytiera alebo skutočného princa. Je to filozofický a zároveň veselý príbeh rozprávaný poetickým jazykom o rodine, láske a otázke, ako predchádzajúce generácie zostávajú súčasťou nás. Snové ilustrácie v teplých jesenných farbách majú surrealistický lesk.

Chýbajúce bolesti

Čínska dievčina Yena túži po svojej mame, ktorá je na služobnej ceste v Európe. Býva u svojich starých rodičov v Pekingu. Napriek strate si pobyt u starých rodičov užíva. V sne sa objaví ešte hlbšia strata. Tento príbeh je založený na pocitoch mojej najmladšej vnučky. Čínske vydavateľstvo „Tiandi Press“ poukazuje na to, že kultúry sa líšia, ale že čínske aj západné deti prežívajú „stratu“ rovnakým spôsobom. Kniha je nádejou pre každého, kto sa musí vyrovať so stratou. Táto nová obrázková kniha bola ilustrovaná špičkovým ilustrátorom Liu Haom. Je medzinárodne známy svojimi umeleckými obrázkovými knihami o Vincentovi van Goghovi, Claude Monetovi, Michelangelovi atď. Som obzvlášť potešený umeleckým spôsobom, akým interpretoval môj príbeh.

BIB

Vytvorenie kvalitnej obrázkovej knihy začína dobrým príbehom, ktorý vyberie dobrý profesionálny vydavateľ. V spolupráci s autorom sa vyberie ilustrátor a diskutuje sa o ňom. Od ilustrátora sa očakáva, že príbeh obohatí a nielen ilustruje. BIB už 60 rokov dokazuje dôležitosť kvality, presahujúcej hranice. V týchto turbulentných časoch je dôležitosť medzinárodnej spolupráce a tolerancie viac než dôležitá. Musíme deťom poskytovať najlepšie príbehy a najlepšie ilustrácie. Je našou povinnosťou prekročiť priemernosť, tej je už viac než dosť.

Valerie Coghlan, Sympóziium BIB 2025

Valerie Coghlan, Sympóziium BIB 2025

Timotea Vráblová, Sympóziium BIB 2025

Wally De Doncker, Zuzana Jarošová a Katerina Dermata, Sympóziium BIB 2025

Wally De Doncker, Sympóziium BIB 2025

STEFFEN LARSEN (DÁNSKO)

Študoval som históriu niekoľko rokov a od roku 1972 pracoval ako recenzent detskej literatúry pre jeden dánsky časopis. Po päťdesiatich rokoch práce ako novinový kritik detských kníh som minulý rok skončil. Bola to nekonečná výsada písať (a hovoriť) slobodne a vášnivo o všetkých aspektoch kníh pre deti a

mladých dospelých. Takisto som uskutočnil stovky prednášok v školách a knižniciach. Boli to zlaté roky v mojej krajine. Sám som napísal niekoľko kníh. Posledná vyšla v roku 2024 a bola to osobná odporúčaná zbierka asi 78 kníh zo všetkých žánrov. Knihy, ktoré na mne zanechali stopu. Prednášal som o detskej literatúre pre knihovníkov, učiteľov a ďalších odborníkov. Nikdy som nedokončil štúdium histórie na Univerzite v Kodani, ale mal som štyri deti.

Miesto, kde sa dejú čarovné veci (alebo takí, akí sme boli)

Do Bratislavy som prvýkrát zavítal 7. septembra 1989, myslím, že to bol štvrtok. O dva mesiace neskôr sa svet navždy zmenil – padol Berlínsky múr. Docestoval som na mojej starej Lade de luxe a vybral som sa obdivovať rímsky „limes“ a ruiny hradu Devín. Za okamih ma zatkli. Ako som tam tak stál a pozeral na rieku a rozmýšľal, prečo sa medzi mnou a vodou týčia tri rady ostnatého drôtu, odrazu ma zadržali strážcovia hranice „Rímskej ríše“. Po približne hodine ma pustili. A tak som sa sem dostal. A od toho okamihu som bol na každom Bienále. BIB mám veľmi rád. Len sa pozrite na túto staršiu fotografiu zo starého dobrého Domu kultúry. Pre BIB som schopný spraviť všetičko.

Svet sa zmenil, ale Bienále nie. A to je možno to, prečo Bienále ostáva aj napriek svojmu veku stále mladé a zvedavé – priam

nevinné. S pomocou Dušana Rolla – nech odpočíva v pokoji – sa Bienále naučilo orientovať sa vo svete, zostať relevantné a moderné a pritom sa tváriť seriózne, no vždy byť usmiate. Na jednej strane je Bienále „iba pre deti.“ Na druhej strane

Dom kultúry, Bratislava

nesie posolstvo svetu odborníkov: „Podďte k nám a staňte sa našimi priateľmi.“ Pokiaľ mi je známe, BIB sa nikdy nesnažilo byť za každú cenu moderné, zbierať „lajky“ alebo robiť biznis, či spájať sa s nevhodnými sponzormi. A za to ti, Bienále, chcem poďakovať. Slušnosť je tvoje druhé meno.

Dušan Kállay

Steffen Larsen

A tak dalo BIB svetu ilustrátorov lekciu, ako sa v tom svete nestratiť. Vytvorilo apolitické fórum a svetu ukázalo, čo všetko možno povedať obrázkami. Toto sa udialo v mnohých postkomunistických krajinách, ako Poľsko alebo aj samotný Sovietsky zväz. Ilustrátori mali kvázi voľnosť tvoriť. Všetak?! Bolo však očividné, že potrebovali BIB. Miesto, kde sa môžu stretávať. Svetoví lídri nemajú čas na Alicu v krajine zázrakov, či Pipi Dlhú Pančuchu. A vlastne ich to ani nezaujíma – až do času, keď už je neskoro.

Druhým neočakávaným aspektom BIB a národných umelcov, ktorí na ňom vystavujú, je – aspoň pokiaľ viem, že Bienále ako také nikdy nespôsobil prudký prívál prekladov kníh. Aspoň v mojej domovine, v Dánsku. Je to neuveriteľné, ale v Dánsku

nevyšla ani jedna kniha môjho osobného hrdinu, pána Dušana Kállaya. Pokiaľ viem, jeho dielo u nás vyšlo iba ako obálka jednej malej brožúrky, ktorú vydala jedna z agentúr Organizácie spojených národov. A aj to už bolo veľmi dávno.

Je teda ilustrátorský jazyk, ktorý volám „jemný slovenský surrealizmus“, v mojej domovine celkom neznámy? Odpoveď je: NIE. Práve naopak. Poznajú ho mnohí žiaci (najmä) Vysokej školy dizajnu v provinčnom mestečku Kolding, na ktorej vznikla dánska verzia tohto jemného jazyka, ktorý ovplyvnila sama Matka príroda.

Myslím, že prvou osobou, ktorá si osvojila tohto „slovenského ducha“ bola Lilian Brøgger, ktorá je na Bienále dobre známa. Bola súčasťou poroty BIB a v roku 2005 sama získala Zlaté

jablko. V polovici 80. rokov Lilian Brøgger vydala ilustrovanú verziu Alice v krajine zázrakov a táto sa stala majákom, ktorý ukázal cestu mnohým našim ilustrátorom. Napríklad Cato Thau-Jensenovi, Mette-Kirstine Bak, Charlotte Pardi, Helle Vibeke Jensen, Kamile Slocinskej alebo Signe Kjær. Ide väčšinou o absolventov školy v Koldingu, niektorí z nich sa neskôr stali členmi poroty BIB a niektorých z nich táto kniha jednoducho len očarila.

Pozrite sa na diela Lilian Brøgger. Zobrala energickosť a vážnosť, zmiešala ich a pretavila do svojho vlastného individuálneho štýlu. V tejto pozícii však nezotrvala celý čas. Rada experimentuje, ale v jej diele vždy ľahko rozpoznáte jemného a láskavého stredoeurópskeho ducha túžiaceho po harmónii a zasnežených Vianociach. Nie je náhoda, že sama vydala vlastnú Alicu. Tak ako Dušan Kállay. Je to ako tá povestná nora, ktorú si mnohí ilustrátori musia vykopať sami, ak chcú nájsť svojho vlastného vnútorného bieleho kráľika.

Ako pedagogička na škole v Koldingu inšpirovala celú generáciu ilustrátorov. Medzi jej študentmi bol Cato Thau-Jensen, ktorého tvorba je uhladenejšia a farebnejšia. Keď sa pozriete na jeho diela, vyvolávajú vo vás úžas a radosť. Spoločne vytvorili Bibliu pre deti. Pracovali na nej celé týždne, navzájom prepájali svoje vízie tak, aby nebolo vidieť, kde jedna začína a druhá končí. Cato Thau-Jensen vytvoril jedno dielo, ktoré by, podľa môjho názoru, mohlo vzniknúť aj na Slovensku. Sú to

ilustrácie k srdcovému, až biblickému príbehu od veľkého dánskeho autora Benta Hallera: „Lidt har også ret“ (ide o dánske porekadlo, hovoríace, že „aj tá najmenšia vec má hodnotu“). Je to rozprávka o matke, ktorá sa obetuje pre svoje deti. Keby nebolo Bienále, Haller by sa nemohol umelecky vyjadriť spôsobom, ktorým sa vyjadril. A na to narážam.

Z prvej generácie ilustrátorov, ktorých ovplyvnilo Bienále, musím spomenúť Mette Kirstine-Bak, ktorá si z Bratislavy domov priniesla túžbu a odvahu vytvoriť si svoje vlastné postavy.

Do Dánska priniesla druh lietajúceho „brutalizmu“, podobného tomu architektonickému. Mám jej dielo veľmi rád.

Signe Kjær je unikátne „slovenská“. Rovnako ako väčšina vyššie spomenutých, strávila aj ona semester u Dušana Kállaya na VŠVU. Rada cituje to, čo hovorieval, keď sa prechádzal hore-dole po učebni a komentoval práce študentov: „Kde je to kúzlo?“ Nikdy na jeho slová nezabudla. Zvyčajne kreslí ako „dobrá študentka“, ale v tejto malej knižočke pre mladých ľudí, ktorá hovorí o sexuálnom násilí, odohrávajúcom sa na gymnaziálnej párty, Signe opustila svoje veselé maľby, ponorila sa do sveta podivných postáv a hľadá spôsob, ako ich z tejto nešťastnej situácie dostať von. A rovnako ako Lilian Brøgger a Cato Thau-Jensen ilustrovala Bibliu.

Charlotte Pardi si domov priniesla ďalšiu spomienku na Dušana Kállaya. Vravieval: „Dávajte pozor na to, kde má čiara končiť.“ Tieto dve rady by bolo dobré preniesť aj do sveta ilustrácie. A musím skonštatovať, že Bratislava človeka naučí byť sám sebou. Úplne cítim závan vzduchu od Dunaja. Je ako závan sebadôvery. Charlotte Pardi je – spolu so Signe Kjær – jednou z najproduktívnejších dánskych ilustrátoriek. Aj ona ilustrovala Bibliu.

Sú dva dôvody, prečo má BIB taký vplyv: prvým dôvodom je jeho jedinečnosť vo svete, ktorý je plný komercie, a druhým, že miesto toho, aby poučovalo, inšpiruje. A k týmto dvom pridávam tretí dôvod - svoju minulosť Bienále dokázalo preniesť do modernej doby. Aby aj naďalej svetu ukazovalo, že aj v krajinách s temnými a jednookými lídrami – a možno práve v týchto krajinách – majú detské knihy obrovskú silu, ktorá sa prejavuje práve tu, na BIB. Viete, na čo narážam. Mená spomínať nebudem. Ilustráciu si vrchnosť väčšinou nevyšima. Až dovedy, kým nie je neskoro.

A aby som sa vyjadril k celosvetovým diskusiám o rodovej rovnosti a iných woke veciach a trochu sa zmienil o dánskom liberalizme, chcem vám ukázať niekoľko obrázkov z knihy „Babička a babička“, jemného príbehu o dieťaťi a babke a babke, kde nie je dôležité pohlavie, ale láska v metroch, čase a príbehoch, príjemných aj strašidelných. Charlotte Pardi opäť ilustruje text Rebeccy Bach-Lauritsen.

BIB oživuje mnohé osobné otázky. Môžete sa pozrieť na

obrázok a vidieť tam niečo, čo tam nie je. A môžete prejsť okolo ikonického obrazu a nespoznáť ho. Nikdy som nepociťoval, že by ma niekto kontroloval, či usmerňoval. Bol som členom poroty už dvakrát a je to jedna z najlepších vecí, akú môžete urobiť – konfrontovať sám seba s obrázkami, snažiacimi sa opísať pocity, o ktorých bežne nehovoríte.

Cenu detskej poroty BIB 2025 získala Chiaki Okada za ilustráciu ku knihe Dve červené rukavičky

Keď sa prechádzaš prázdnyimi priestormi výstavy predtým, ako sa zaplnia návštevníkmi, dozvieš sa o sebe veľa. Si ako strážca zastupujúci všetky deti na svete, a ako iste viete: deti si nikdy nevyberajú rovnakých umelcov ako dospelí. A to je dobré znamenie.

BIB som mal vždy veľmi rád. Po prvých hodinách v bývalom Hoteli Kyjev v roku 1989 som si uvedomil, že tu existuje samostatný svet plný prírody, fantázie, optimizmu, kúziel a plných nosov. A to všetko pokope na výstave v starom dobrom Dome kultúry. Po výstave ste mohli ísť do kina na „Něco z Alenky“ od Švankmajera. Odvtedy som sa zúčastnil každého ročníka Bienále. Stal som sa od neho doslova závislý. Nikdy potom už ma nezatkli. Dostal som len pár pokút za parkovanie. A preto ja a dievča menom Alica pripájame tisíc a jednu gratuláciu.

Bienále, zostaň také, aké si! V tom je tvoja najväčšia moc.

ANGELA LEBEDEVA (RUSKO)

Angela Lebedeva sa narodila v Moskve v Rusku. Vyštudovala Moskovskú štátnu univerzitu kultúry a umenia (MGUKI), odbor detská literatúra a knihovníctvo, kde neskôr získala magister-
ský titul a PhD prácou „Uvedenie detí do čítania klasickej literatúry ako medzinárodný sociálny a pedagogický problém.“

Pôsobila ako odborná asistentka na MGUKI a na Fakulte žurnalistiky Šolochovovej Moskovskej štátnej humanitnej univerzity (MGGU), kde vytvorila kurz „Medzinárodná spolupráca v oblasti detskej literatúry.“

Od roku 1995 je členkou International Research Society for Children's Literature (IRSL) a od roku 1996 pôsobí v Ruskej národnej sekcii IBBY. Prednášala na všetkých svetových kongresoch IBBY od roku 2002, bola členkou poroty Ceny H. Ch. Andersena (2002–2006), členkou Výkonného výboru IBBY (2004–2008, 2012–2016) a predsedníčkou Ceny IBBY-Asahi (2014–2016).

Bola medzi hlavnými organizátormi 37. svetového kongresu IBBY v Moskve (2021) a koordinuje projekt Dni ruskej detskej knihy v zahraničí, ktorý sa od roku 1998 koná v mnohých krajinách sveta.

Angela Lebedeva je autorkou viac ako 50 odborných publikácií a korešpondentkou časopisu Bookbird.

BIB ako vzor vynikajúceho umeleckého vkusu a precíznosti výberu

Význam Bienále ilustrácií Bratislava je komplexný a nenahraditeľný: predovšetkým je toto podujatie jedinečnou platformou pre profesionálnych ilustrátorov z celého sveta. BIB je miestom, kde si umelci navzájom vymieňajú skúsenosti, kde prezentujú to najlepšie zo sveta ilustrácie kníh pre deti, kde

sa nadväzujú medzinárodné spolupráce v oblasti detskej literatúry a, samozrejme, kde sa prezentujú nové trendy vo svete knižnej grafiky.

BIB je významné a renomované podujatie a jeho jedinečnosť tkvie v jeho komplexnosti a širokom zábere. Okrem súťažnej časti sú súčasťou programu Bienále aj medzinárodné sympóziá o dizajne detských kníh, vzdelávacie workshopy renomovaných ilustrátorov, výstavy, prezentácie, stretnutia a ďalšie kultúrne podujatia.

Rozsah súťaže je pôsobivý: počas svojej existencie sa jej zúčastnilo už viac ako 6 000 umelcov z viac ako 100 krajín sveta a počet diel prihlásených do súťaže presiahol 50 000. Všetky ocenené diela sú uchovávané v špeciálnom depozitári.

Aj v súčasnosti zostáva BIB pre medzinárodnú komunitu profesionálnych ilustrátorov detských kníh jedinečnou príležitosťou rozvíjať vzájomnú spoluprácu. Tu je dôležité poznamenať, že organizátori BIB a spolupracujúci odborníci sa neradiaria tým, čo je práve v móde; naopak, sú neochvejnými zástancami nenapodobiteľných tvorivých prístupov a jedinečnej osobnosti umelcov, čím podporujú rozvíjanie umenia knižnej grafiky.

Od založenia BIB sa na ňom aktívne zúčastňovali sovietski a ruskí knižní umelci. Ich účasť umožnila vtedajšia sovietska sekcia IBBY, vytvorená v roku 1968, a skoro polstoročie jej predsedal Sergej Michalkov, renomovaný sovietsky umelec a spisovateľ detskej literatúry. Michalkov a zakladateľ BIB, Dušan Roll, boli spolupracovníci a dobrí priatelia. Táto sekcia tradične na základe súťaže vyberala originálne ilustrácie ruských umelcov, ktoré následne posielala do Bratislavy. Počas 60-ročnej histórie BIB hodnotila ruská sekcia IBBY prihlásené ilustrácie k viac ako 1 300 knihám, aby tieto mohli uzrieť a hodnotiť porota IBBY, zahraniční kolegovia a široká verejnosť.

V histórii BIB získali diela ruských autorov nasledujúce ocenenia: jedno ocenenie Grand Prix BIB (Nikolaj Popov v roku 1975), 16 Zlatých jablák BIB a 14 Plakiet BIB. Umelec Nikolaj Ustinov získal Cenu detskej poroty BIB. Detskaja Literatura, legendárne ruské vydavateľstvo, získalo v roku 1972 Čestné uznanie.

Sovietski a ruskí laureáti BIB staršej generácie predstavujú to najlepšie zo sveta ilustrácie detských kníh: Boris Diodorov, Lev Tokmakov, Gennadij Kalinovskij, Viktor Čížikov, Nikolaj Ustinov, Michail Fedorov a ďalší. Pre ilustrátorov strednej generácie bolo BIB vstupenkou do novej éry ich profesionálneho života. Medzi týchto umelcov patrili napríklad: Viktoria Fomina, Julia Gukova, Vera Pavlova, Ivan Alexandrov a ďalší.

Pri príležitosti výročia BIB som niektorým našim laureátom a členom medzinárodnej poroty BIB položila dve otázky: Čo pre Vás znamená BIB? Ako Bienále ovplyvnilo Váš profesionálny život?

Angela Lebedeva

IGOR OLEJNIKOV

Laureát Ceny H. Ch. Andersena, člen poroty BIB 2019 Bratislavské bienále je neodmysliteľnou súčasťou sveta knižnej ilustrácie. Umelcom ponúka príležitosť inšpirovať sa dielami iných a zároveň vystavovať svoje vlastné diela. BIB by som mohol pokojne prirovnať ku kyslíku, ktorý koluje v krvi organizmu zvaného Bienále ilustrácií Bratislava a okysličuje ho. Umelcom ponúka možnosť vyjsť zo svojej ulity a pritom obdivovať najnovšie trendy vo svete knižnej ilustrácie. Spoločne s Medzinárodným veľtrhom detskej knihy v Bologni je Bienále ilustrácií Bratislava významnou súčasťou sveta knižnej literatúry.

ANTON LOMAEV

Zlaté jablko BIB 2019, Uspávanka pre malého piráta Tento rok oslávi Bienále ilustrácií Bratislava svoje 30. výročie.

Založené bolo v turbulentných časoch, v povojnovej Európe rozdelenej železnou oponou. Počas týchto rokov bolo BIB miestom, kde sa stretávali kultúry a kde vládlo vzájomné porozumenie. V týchto rovnako turbulentných časoch, keď sa mnohé športové a kultúrne organizácie vzdali svojej nezávislosti v prospech politických preferencií, zostáva BIB aj naďalej križovatkou, kde sa stretávajú rôzne kultúry, prezentuje sa to najlepšie zo sveta ilustrácie a detskej knihy z celého sveta. Úprimne želim Bienále ilustrácií Bratislava veľa úspechov a nezávislosť – v prospech detskej knihy, detí samotných a teda aj našej spoločnej budúcnosti.

VIKTORIA FOMINA

Zlaté jablko BIB 2003, Mozart: Veľké mená; členka poroty BIB 2017 a BIB 2021

Som nadšená a zároveň šťastná, že som získala ocenenie Zlaté jablko BIB – toto ocenenie je známkou toho, že moja práca má zmysel! Je pre mňa veľkou ctou dozvedieť sa o ocenení od majstrov umenia knihy, členov poroty BIB. Ocenenie Zlaté jablko BIB bude už navždy mojím amuletom pre šťastie a silným impulzom, aby som sa ako ilustrátorka neustále zlepšovala.

Ešte väčšou poctou je pre mňa dvojnásobná nominácia za členku poroty. Zažiť Bratislavu, ponoriť sa hlboko do toho najlepšieho zo sveta knižnej ilustrácie z celého sveta, diskutovať o dielach s ostatnými členmi poroty, zápalito diskutovať a hľadať tie najlepšie, najemotívnejšie, najjedinečnejšie, najživšie a najoriginálnejšie ilustrácie.

BIB znamená stretávať fantastických ľudí, nových priateľov,

užívať si výstavy a nechať sa očariť kúzлом historického centra Bratislavy. Veľmi dúfam, že sa sem raz vrátim!

Sekcia IBBY Rusko a jej sponzor, Raising Readers Association, by radi zaželeli BIBIANE dlhé a úspešné trvanie a medzinárodný úspech, a tiež kopu nových objavov, nových hviezd v galaxii detskej literatúry.

Graça Lima (nar. 1958 v Riu de Janeiru) je jedna z najvýznamnejších brazílskych ilustrátoriek detskej literatúry. Vyštudovala vizuálnu komunikáciu na Escola de Belas Artes UFRJ, kde dnes aj pôsobí ako profesorka. Ilustrovala viac než päťdesiat kníh a je autorkou viacerých titulov pre deti. Jej tvorba sa vyznačuje bohatosťou farieb,

poetickým výrazom a hlbokým porozumením detskému svetu. Za svoju prácu získala mnohé brazílske i medzinárodné ocenenia a jej knihy boli prezentované na prestížnych výstavách detskej ilustrácie po celom svete.

Podpora BIB brazílskou IBBY a jej vzťah k nemu

Keď brazílska národná sekcia IBBY FNLIJ, prijala všetky príslušné informácie a dôkladne sa s nimi oboznámila, neváhala vyjadriť solidaritu s organizátorom Bienále ilustrácií Bratislava (BIB), renomovaným podujatím, ktorého sa FNLIJ pravidelne zúčastňuje už od 2. ročníka, teda od roku 1969, a vybrala brazílskych ilustrátorov.

S Bienále ilustrácií Bratislava nás zoznámila naša drahá, už nežijúca, ilustrátorka Regina Yolanda Werneck, ktorá bola členkou poroty BIB a ktorej bola v roku 1979 udelená Čestná plaketa BIB za zásluhy v oblasti podpory podujatia – bola oduševnenou a neutíchajúcou podporovateľkou vytvárania a zachovávaní silných väzieb s týmto podujatím. V roku 1983 bol nominantom sekcie FNLIJ Rico Lins, ktorý sa podujatia zúčastnil ako člen poroty BIB. V ďalších rokoch túto funkciu zastávali Ciça Fittipaldi, Rui de Oliveira a Angela Lago.

V rokoch 1987, 1989 a 1995 to bola Elizabeth Serra, ktorá sa zúčastnila Bienále ilustrácií Bratislava v období predchádzajúcom jej dlhoročnému pôsobeniu vo FNLIJ a ktorá bola spolupracovníčkou Reginy Yolandy. Do BIB sa vrátila v roku 2001 ako členka Výkonného výboru IBBY, počas jej mandátu viceprezidentky FNLIJ.

Výstavu ilustrácií BIB doviezla sekcia FNLIJ do Rio de Janeira celkom dvakrát: prvýkrát v roku 1969, vtedy sa výstavy zúčastnil aj nezabudnuteľný Dušan Roll. Druhýkrát v roku 1989 pri príležitosti oslavy 12. narodenín Bienále ilustrácií Bratislava, ktorá utužila vzťahy týchto dvoch národných sekcií IBBY, za mimoriadnej podpory Brazílskeho veľvyslanectva v spolupráci s vedením BIB.

Brazílska sekcia IBBY, National Foundation of Children and Youth Books (FNLIJ), ktorá už viac ako 50 rokov podporuje vydávanie a šírenie kvalitných knižných titulov ako nevyhnutnej súčasť podpory národného rozvoja, so ctou prebrala zodpovednosť za vysokú úroveň národnej ilustrátorskej tvorby.

Jedným z najväčších záväzkov FNLIJ/IBBY je zabezpečiť účasť Brazílie na BIB, na ktorom sme vždy mali čestné miesto a vždy dostali príležitosť vymieňať si poznatky a rozširovať obzory v prospech detí na celom svete.

Neziskové medzinárodné podujatia iba výnimočne pristupujú k ilustrácii ako k forme umenia. BIB to však robí, preto je podujatie otvoreným fórom, kde možno o ilustrácii slobodne diskutovať, názory a hlasy nás, svojich hostí, vždy počúva.

Samotná história a vznik BIB sú prejavom lásky a slobody, z čoho profitovali najmä slovenské deti v čase, kedy bola z politických dôvodov sťažená účasť na podujatiach za hranicami Československa.

BIB bolo mostom spájajúcim rozdielne svety, rozdielne kultúry zo vzdialených kútov sveta, zabezpečujúcim kontinuitu činností, ktoré nás všetkých obohacovali a ktoré pozitívne ovplyvňovali umenie ilustrácie v Brazílii. Okrem možnosti prezentovať práce našich umelcov na výstave sa naši mladí umelci mohli zúčastniť workshopu Albína Brunovského, mohli sme ich nominovať za členov poroty a prezentovať ich tvorbu na sympóziu.

Odjakživa sme k BIB prechovávali úctu a obdiv. Nikdy sme nezažili akýkoľvek druh cenzúry a boli sme svedkami toho,

že rozdielne názory boli vždy vypočuté. Sme presvedčení, že čestnosť a schopnosť počúvať majú byť neodmysliteľnou súčasťou všetkého, čo robíme.

Čo sa týka výberu brazílskych ilustrátorov, ktorí majú prezentovať našu krajinu, vytvorili sme tím schopných a kvalifikovaných odborníkov pôsobiach v oblasti knižných publikácií.

Okrem Elizabeth Serra je v našom tíme Graça Lima, PhD, profesorka Vysokej školy výtvarných umení v Rio de Janeiro, členka poroty BIB 2019, ocenený umelec Henrique César Souza, PhD., ďalej Alexandre Guedes, PhD., profesor Vysokej školy výtvarných umení v Rio de Janeiro, sám ilustrátor a výskumný pracovník v oblasti vizuálnych príbehov, postgraduálna študentka a dizajnérka Christiane Mello, ktorá sa na BIB zúčastnila v roku 2019 a je súčasťou dizajnového štúdia Versalete, Felipe Cavalcante, ocenený ilustrátor a dizajnér a tiež profesor Štátnej univerzity v Brazílii (UNB), náš nominant do poroty BIB v roku 2025, zastupujúci IBBY Brazília.

Na základe verejnej výzvy bolo tento rok FNLIJ doručených 94 prihlášok a o účasť na BIB sa uchádza 188 knižných titulov.

V prvej fáze výberového procesu vybral každý člen poroty 15 uchádzačov. V druhej fáze členovia poroty svoj užitý výber navzájom konfrontovali a diskutovali o každom vybranom knižnom titule. Výsledkom tejto fázy bolo 10 vybraných uchádzačov, ktorí reprezentujú Brazíliu na BIB 2025 – na jeho historickom 30. ročníku!

Je pre nás vždy potešením, že sa môžeme zúčastniť výberového procesu, ktorého výsledkom je prierez toho najlepšieho, čo ponúka svet brazílskej ilustrácie, a to vďaka ochote ilustrátorov prezentovať svoju tvorbu na Bienále, a tiež činnosti FNLIJ.

Aj napriek neľahkej úlohe vybrať spomedzi toľkých diel 10 autorov, sú vždy všetci účastníci spokojní s výsledným výberom, keďže tento úzký výber je zárukou kvality ilustrácií, ktoré reprezentujú našu krajinu.

Sme poctení, že sa môžeme zúčastniť BIB 2025 a ponoriť sa do najrôznejších príbehov, ktoré na Bienále prezentujú ostatné krajiny.

Účasť na každom ďalšom ročníku BIB znamená nový pohľad na tvorbu ilustrátorov z celého sveta a rozšírenie obzorov. Nová perspektíva je veľmi dôležitá na to, aby napredovala diskusia o knižnej ilustrácii, a táto sa ďalej prenášala na pôdu univerzít, akademických sympózií, kongresov, do učebných plánov a na ďalšie podujatia zaoberajúce sa knihami pre deti a mladých.

V neposlednom rade chceme zopakovať a zdôrazniť podporu IBBY/Brazília a tiež vyjadriť dôveru organizátorom BIB 2025. Našou spoločnou snahou je vytvoriť svet vzájomnej podpory a stavať mosty, ktoré nás spájajú.

S úctou,

IBBY/Brazília

Elizabeth D'Angelo Serra
Graça Lima
Christiane Mello
Henrique César Souza
Alexandre Guedes
Felipe Cavalcante

Steffen Larsen, Sympóziium BIB 2025

Josep Tassies Penella, Zuzana Jarošová a Steffen Larsen,
Ceremonia odovzdávania cien na BIB 2025

Účastníci medzinárodnej poroty BIB 2025 v priestoroch SNG

Angela Lebedeva, Sympóziium BIB 2025

Angela Lebedeva, Ellise Vance, Sahar Tarhandeh, BIB 2025

Felipe Cavalcante, Sympóziium BIB 2025

OLGA MAJCEN LINN (CHORVÁTSKO)

Olga Majcen Linn je kurátorka, výskumníčka a umelecká kritička pôsobiaca v Záhrebe, ktorá sa venuje prepomeniu súčasného umenia, technológií a performancie. Pôsobí ako kurátorka v Galérii VN v rámci Záhrebských mestských knižníc, kde sa zameriava na začínajúce a interdisciplinárne umelecké prístupy. Je tiež hosťujúcou

lektorkou na Akadémii výtvarných umení v Záhrebe, kde vyučuje predmety zamerané na umenie, vedu a technológiu. Olga získala doktorát v odbore umenie a médiá na Fakulte médií a komunikácie v Belehrade. V roku 2002 spoluzaložila neziskový kurátorský kolektív KONTEJNER, ktorý sa venuje súčasnému, intermedialnému a interdisciplinárnemu umeniu prepájajúcemu umenie a technológiu, umenie a vedu, ako aj živé umenie. Prostredníctvom projektu KONTEJNER kurátorovala množstvo medzinárodných výstav a festivalov, vrátane Touch Me, Device_art, Extravagant Bodies a DIY_ARTLAB. Počas svojej kariéry Olga napísala a redigovala viac než desiatku kníh, katalógov a odborných publikácií, čím významne prispela k diskurzu o súčasnom a experimentálnom umení.

Kreslíme príbehy: Tri desaťročia chorvátskej ilustrácie na Bienále ilustrácií Bratislava

Bienále ilustrácií Bratislava, ktoré organizuje BIBIANA – Medzinárodný dom umenia pre deti, bolo založené v roku 1967 a koná sa pod záštitou UNESCO a IBBY – Medzinárodnej únie pre detskú knihu. Je jednou z najprestížnejších medzinárodných výstav a súťaží venovaných ilustrácii kníh pre deti. Hoci Bienále ilustrácií Bratislava funguje ako medzinárodne uznávaná výstava a súťaž už od roku 1967, chorvátski ilustrátori sa na nej začali pravidelne zúčastňovať až oveľa neskôr. Chorvátske Centrum pre detskú knihu vzniklo v roku 1993 ako súčasť sys-

tému Mestských knižníc mesta Záhreb s cieľom propagovať detskú literatúru chorvátskych autorov ako v tuzemsku, tak aj v zahraničí. V roku 1995 sa Centrum oficiálne stalo chorvátskou sekciou Medzinárodnej únie knižných diel pre deti a mládež (IBBY) (Croatian Centre for Children's Books, n.d.). Rok 1995 bol aj rokom, kedy sa Chorvátsko začalo pravidelne zúčastňovať na BIB. V roku 2025 si pripomínáme 30 rokov nepretržitej účasti Chorvátska na tomto prestížnom medzinárodnom podujatí. Pred rokom 1991 bolo Chorvátsko jednou zo šiestich republík Juhoslovanskej zväzovej republiky. Aj napriek tomu, že Juhoslávia sa na Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) zúčastňovala už od jeho založenia v roku 1967, zastúpenie jednotlivých zväzových republík na ňom bolo nevyvážené. Tvorba chorvátskych ilustrátorov bola na ňom vystavovaná iba sporadicky; pod záštitou Juhoslávie nebolo ich zastúpenie konzistentné a ich tvorba nebola ťažisková.

Jedným z kľúčových dôsledkov nepretržitej účasti na BIB je vytvorenie skupiny uznávaných, vážených a výnimočne talentovaných ilustrátorov. Hoci je nesporné, že existuje viac ilustrovaných knižiek ako ilustrátorov s ambíciou vystavovať na BIB, fakt, že niektorí umelci vystavovali už na piatich ročníkoch Bienále jasne ukazuje, že ich tvorbu oceňujú nielen vydavateľstvá a čitatelia, ale tiež odborná porota. Títo umelci sa stali oporným pilierom chorvátskej ilustrácie. Pre chorvátskych ilustrátorov sa Bienále za posledných tridsať rokov stalo dôležitou platformou na prezentáciu tvorby na medzinárodnom fóre, vedenie umeleckého dialógu a podporu profesionálneho rastu. Chorvátska sekcia IBBY zodpovedá za vyhlásenie národnej výzvy na predkladanie diel a za ich hodnotenie. Isabella Mauro, riaditeľka Centra od roku 2018, vysvetľuje:

„Riaditeľkou chorvátskeho Centra pre detskú knihu, ktoré je národnou sekciou IBBY, som už od roku 2018, čo znamená, že som výber chorvátskych ilustrácií na BIB organizovala už štyrikrát. Odozva u ilustrátorov je každý rok ohromná – na základe verejnej výzvy sa prihlási trikrát viac ilustrácií, ako môžeme vybrať. Pre ilustrátorov je veľmi významným okamihom samotné prihlásenie sa do súťaže a ešte významnejším, keď jeho/jej dielo porota vyberie, keďže účasť na BIB znamená nielen možnosť zviditeľniť sa v medzinárodnom prostredí, ale tiež uznanie od iných umelcov a profesionálov z celého sveta.“ (Mauro, máj 2025)

Bienále je výstavou, ktorá kladie väčší dôraz na umelecký prínos jednotlivých ilustrátorov ako na národné zastúpe-

nie, umožňuje umelcom prezentovať svoju tvorbu spolu s ďalšími umelcami z celého sveta a ich diela posudzuje porota na základe ich kreatívnej vízie. Táto štruktúra poskytuje ilustrátorom nielen možnosť porovnať a konfrontovať svoju tvorbu síce v súťažnom, zato však vzájomne obohacujúcom kontexte, ale tiež sa inšpirovať bohatou estetickou tradíciou a kultúrnym vyjadrením. Účasť na Bienále je preto dôležitá pri etablovaní národných diel na širokej medzinárodnej scéne, ktorú takto zároveň pomáhajú formovať.

Formovanie vizuálneho naratívu

Koniec 90. rokov a začiatok 21. storočia boli pre zastúpenie Chorvátska na BIB formatívnymi rokmi. Umelci, ako Dubravka Kolanović, Andrea Petrlík Huseinović, Vjekoslav Vojo Radoičić, Manuela Vlačić Maštruko, Stanislav Marijanović, Pika Vončina a mnoho ďalších, boli kľúčovými postavami tejto úvodnej fázy a pomohli vytvoriť vizuálny jazyk vychádzajúci z poetického naratívu, hravých foriem a osobitných interpretácií rôznych literárnych tém. Národní vydavatelia začali publikovať viac a viac obrázkových kníh a spolu s Bienále v Bologni poskytlo BIB

Manuela Vlačić Maštruko, Biele rybičky, práčky, 2021

Olga Majcen Linn

priestor pre ďalšie ocenenie tejto umeleckej tvorby – obe podujatia fungujú nielen ako platforma zviditeľňujúca umelcov, ale tiež ako zdroj hrdoosti na umeleckú a literárnu kvalitu ich prác. Mnohí ilustrátori sa stali ich pravidelnými účastníkmi a prispievajú tak k ich dôležitosti.

Ana Kadoič je jednou z najproduktívnejších súčasných ilustrátoriek detských kníh v Chorvátku. Každoročne vydáva niekoľko obrázkových kníh. Svoju účasť na BIB okomentovala takto:

„Moje diela súťažili na Bienále ilustrácií Bratislava už viac ako desaťkrát a svoju účasť na každom Bienále si nesmierne vážim a je formou ocenenia mojej tvorby. Bienále som sa, bohužiaľ, ešte nikdy nezúčastnila osobne; zvlášť oceňujem, keď sú diela chorvátskych autorov vystavované v Chorvátsku. Bienále mi tiež umožňuje vďaka jeho katalógu spoznávať najnovšiu svetovú tvorbu.“

Účasť ilustrátorov ako Ana Kadoič na mnohých ročníkoch Bienále ilustrácií Bratislava odráža existenciu nadšenej ústrednej skupiny chorvátskych autorov, nepretržite prispievajúcich svojou tvorbou k tejto oblasti kultúry. Ich opakovaná účasť – často trvajúca už celé desaťročia – je

Ana Kadoič (Nina Vadić) - Veľká láska, 2021

dôkazom nielen ich profesionálneho záväzku, ale aj ich uznania Bienále ako hodnotnej platformy, umožňujúcej umelcom zviditeľniť sa a vzájomne si vymieňať skúsenosti.

Profesor na Vysokej škole výtvarného umenia Svjetlan Junaković, člen poroty BIB v roku 2023, vystavoval na BIB už viackrát, pričom získal ocenenie Zlatá plaketa BIB, opísal prístup poroty a kritériá výberu diel nasledovne: „Pri výbere ilustrácií kladú porotcovia dôraz na umeleckú kvalitu a hĺbku prejavu a upred-

Olga Majcen Linn

Olga Majcen Linn

Svjetlan Junaković
S bubnami a trúbkami
2001

Títo ilustrátori tvoria jadro skupiny súčasných chorvátskych ilustrátorov a zohrali významnú úlohu pri udržiavaní umeleckej kvality, kultúrnej aj spoločenskej relevantnosti.

Deliace čiary: Chorvátski ilustrátori v centre záujmu na BIB

Chorvátski ilustrátori získali už viacero ocenení. Už spomenutý Svjetlan Junaković získal na 18. Bienále ilustrácií Bratislava v roku 2001 Zlatú plaketu BIB za diela Červená žaba, zelený plameniak (1999) a S veľkým treskom (1999), z vydavateľstva Bohem Press v Zürichu. Na nasledujúcom ročníku Bienále bolo dielo ilustrátorky Andrey Petrlik Huseinović rovnako ocenené Zlatou plaketou, čím umelkyňa potvrdila silu a originalitu svojich ilustrácií na medzinárodnej scéne. V roku 2023 Zlatú plaketu získala Vendi Vernić za ilustrácie k obrázkovej knihe Bláznivý dom.

Svjetlan Junaković je jeden z najvýznamnejších chorvátskych ilustrátorov. Už sa viackrát zúčastnil BIB a aj iných medzinárod-

nostňujú diela, ktoré sú výrazom osobného a osobitého štýlu umelcov, moderné rozprávanie príbehu prostredníctvom obrázkov a vysokú umeleckú kvalitu. Osobitnú pozornosť venujú ilustráciám, ktoré aj po vyňatí z kontextu knihy (napr. v prostredí výstavy) zostávajú hodnotnými umeleckými dielami. Cieľom poroty je zabezpečiť rôznorodosť použitých médií, techník a pestrosť generácií umelcov. Ich tvorba odráža súčasné trendy v ilustrácii, pričom porota zároveň oceňuje originalitu a experimentovanie.“ (Knjižnice grada Zagreba, 2023)

Kritériá výberu tak, ako som ich opísala, pomáhajú pochopiť, prečo je skupina umelcov, pravidelne vystavujúcich a v najlepšom slova zmysle reprezentujúcich ilustrátorskú knižnú tvorbu v Chorvátsku tak konzistentná.

Svjetlan Junaković, Červená žaba, zelený plameniak, 2001

ných výstav a festivalov, čo podčiarkuje jeho umelecké kvality a celosvetový význam. V roku 2001 sa stal prvým chorvátskym ilustrátorom, ktorému bola udelená prestížna Zlatá plaketa. Už od začiatku jeho kariéry ilustrátora jeho diela publikovali európske vydavateľstvá, napríklad talianske vydavateľstvo detských kníh Franco C. Panini alebo švajčiarske vydavateľstvo Bohem Press z Zürichu. Tieto knihy boli neskôr preložené do viac ako dvadsiatich jazykov, čím sa Junakovićove vizuálne príbehy dostali do všetkých kútov sveta. Jeho význam v rámci BIB presahuje jeho rolu laureáta – bol tiež členom medzinárodnej poroty, kde svojimi odbornými skúsenosťami prispel k vysokému štandardu Bienále. Ako uvádza Ranka Javor vo svojom príspevku do publikácie BIB, Junaković je „nadmieru produktívny,“ keďže v posledných dvadsiatich rokoch ilustroval viac ako 300 kníh a obrázkových kníh pre mnohé prestížne vydavateľstvá po celej Európe aj mimo nej, vrátane vydavateľstva

Bohem Press (Zürich), Gallimard (Paríž), Cambridge University Press (Londýn) a OQO (Pontevedra), a tiež pre popredné chorvátske vydavateľstvá. Jeho bohatá medzinárodná kariéra je svedectvom ústrednej úlohy, ktorú BIB zohráva ako platforma pre chorvátskych ilustrátorov, umožňuje im zapojiť sa do medzinárodného diskurzu o ilustrácii, zviditeľniť sa a ovplyvňovať svet ilustrácie na medzinárodnej úrovni.

Andrea Petrlik Huseinović je medzinárodne uznávaná chorvátska ilustrátorka, autorka a vydavateľka, ktorej tvorba významne prispela k súčasnej detskej literárnej tvorbe. Ako spisovateľka a ilustrátorka je autorkou viacerých ocenených obrázkových kníh – spomenúť treba Modrá obloha, Ciconia Ciconia a Láska – boli preložené do viacerých jazykov a sú súčasťou prestížnych zbierok, ako napríklad zbierky múzea umenia Chihiro Art Museum v Japonsku. Okrem toho, že ilustrovala viac ako päťdesiat obrázkových kníh pre chorvátskych aj zahraničných vydavateľov, získala mnohé ocenenia v zahraničí, cenu Grand Prix na Oita Bienále ilustrácií (2004), čím upevnila

Andrea Petrlik Huseinović, Modré nebo, 2003

svoje postavenie na svetovej knižnej scéne. Obrázkovú knihu Modrá obloha za ktorú získala Plaketu BIB autorka sama napísala aj ilustrovala. Kniha vychádza z jej osobnej skúsenosti, konkrétne straty rodičov v mladom veku. Citová hĺbka jej príbehu odráža jej vlastné vyrovnávanie sa so smútkom a výzvami, ktoré so sebou prináša dospievanie bez podpory rodičov, vďaka čomu je kniha prekvapivo autentická a má silný emocionálny náboj. Kniha vznikla počas workshopu UNESCO v roku 2001 a medzinárodnú pozornosť si získala potom, ako sa nasledujúci rok dostala na zoznam 50 najčítanejších titulov americkej digitálnej detskej knižnice. Kniha tiež poslúžila ako predloha dokumentárneho filmu produkovaného chorvátskou rádio-televíziou v roku 2005, a ako predloha animovaného filmu.

Posledná Plaketa BIB bola zatiaľ udelená chorvátskej ilustrátorky Vendi Vernić. Už v začiatkoch svojej umeleckej kariéry získala niekoľko ocenení a jej dielo bolo medzinárodne ocenené ešte pred vydaním jej prvých kníh. Získala napríklad IX. Medzinárodné ocenenie za ilustráciu Fundación SM na Medzinárodnom veľtrhu detskej knihy v Bologni v roku 2018 za sériu ilustrácií vychádzajúcich z poviedky Krokodíl Fiodora Michajloviča Dostojevského. Vďaka tomuto úspechu bola v Španielsku vydaná jej obrázková kniha Zverinec, inšpirovaná poviedkou Zverinec Ivany Brlić Mažuranić. Jej ocenené ilustrácie poviedok Nikolaja Gogolja Plášť a Nos uzreli svetlo sveta v roku 2019 ako bilingválna publikácia Srst'/Nos v čilskom vydavateľstve Saposcat Libros. Vernićovej tvorba je sofistikovaným spojením klasickej literatúry, excelentného dizajnu a inovatívnej ilustrácie. Je absolventkou Vysoké školy výtvarných umení v Záhrebe, kde študovala pod vedením ďalšieho laureáta – Svjetlana Junakovića.

Ocenená Plaketou BIB a tiež cenou Ovca v krabici v roku 2021 za najlepšiu chorvátsku knihu, Bláznivý dom zaujme nielen jej umeleckým prínosom, ale tiež citlivým uchopením súčasných aktuálnych sociálnych a umeleckých tém v detskej literatúre. Bláznivý dom je silne imaginatívna obrázková kniha, spájajúca v sebe hravý príbeh s vizuálne dynamickou ilustráciou. Príbeh je rozprávaný z perspektívy mladého dievčaťa a sleduje životy obyvatel'ov viacpodlažnej mestskej bytovky – každý zo susedov je zobrazený inak: ako excentrický, imaginatívny a občas aj jemne magický. Čo sa témy týka, kniha zobrazuje vzájomné pôsobenie individuality a vzájomnosti, pozýva čitateľa, aby rozmyšľal o kreatívnej slobode, nekonformnosti a o tom, ako prijíma-

Vendi Vernić, Bláznivý dom, 2023

me rozdiely v rámci zdieľaného priestoru. Pri ilustrovaní knihy Bláznivý dom sa Vernić vo veľkej miere inšpirovala osobnými spomienkami na Záhreb v 90. rokoch – evokuje architektúru a atmosféru v meste, ktoré niečím pripomína Záhreb bez toho, aby ho explicitne menovala – čím zasadzuje príbeh do nostalgického pozadia (Moderná doba, 2023).

Ilustrácie Vendi Vernić hrajú kľúčovú úlohu pri udávaní tónu knihy a formovaní jej ústrednej témy. Pri tvorbe použila rôzne tradičné médiá a jej obrázky majú sýte farby, ponúkajú neočakávaný zorný uhol a zvláštnu pokrútenú perspektívu, zobrazujú surreálny interiér bytovky a osobité povahy jej obyvateľov. Ilustrácie odrážajú príbeh a vytvárajú paralelnú vizuálnu rozprávačskú vrstvu – dodávajú písanému textu atmosféru, hĺbku a často aj humor. Expresívny vizuálny štýl, pripomínajúci retro estetiku spojenú s detskou predstavivosťou, umocňuje centrálné posolstvo knihy o bohatstve a komplexnosti kreatívneho života v kolektíve.

V tvorbe prezentovanej na 29. Bienále ilustrácií Bratislava (2023) Vendi Vernić zdôraznila vplyv rozprávok Ivany Brlić-Mažuranić na generácie chorvátskych ilustrátorov. Imaginatívne svety Ivany Brlić-Mažuranić, vychádzajúce zo slovenskej mytológie a folklóru, sú úrodnou pôdou pre vizuálnu interpretáciu – ilustrátorov povzbudzujú k spájaniu fantázie, tradícií a symbolického jazyka. Jej príbehy aj naďalej inšpirujú ilustrátorov, ktorí ich pretavujú do viacvrstvových, citovo bohatých a štýlisticky rozmanitých ilustrácií, prepájajúcich minulosť

Klasja Habjan, Duch Bauhausu, 2023

so súčasným umeleckým vyjadrovaním.

Tieto ocenenia potvrdzujú vysokú kvalitu tvorby týchto ilustrátorov a tiež neutíchajúcu životnú silu a medzinárodný význam národnej ilustrátorskej scény.

Budúcnosť BIB

Medzi mladšiu generáciu sľubných ilustrátorov prezentovaných na BIB patrí Klasja Habjan, ktorej dielo zvyrazňuje transformatívny vplyv festivalu na súčasnú ilustráciu:

„Myslím, že festival ilustrátorov povzbudil, inšpiroval a oslobodil – predovšetkým aby sa nebáli použiť experimentálnejší a osobitnejší prístup, vďaka ktorému sa môžu vymaniť z existujúcich vizuálnych riešení a predpísaných trendov. Ocenené diela, napríklad tvorba Vendi Vernić, nám ukazujú, že ilustrátori vedia, v čom sa skrývajú skutočné hodnoty.“ (Habjan, máj 2025). Ilustrácia má veľmi dlhú históriu. Začala ako sofistikovaná remeselná práca autorov ručne písaných a zdobených manuskriptov, kombinujúcich text a obraz, aby prerozprávali príbehy svätcov. Časom sa ilustrácia vyvinula

vďaka vynálezu tlače, detským knihám, digitálnym médiám a postupne sa prispôsobila novým technológiám a umeleckým hnutiam. Dnes s príchodom umelej inteligencie vstupuje ilustrácia do novej éry – spochybňuje tradičné roly ilustrátora a nevidaným spôsobom rozširuje kreatívne možnosti. Rovnako ako technologické výdobytky v minulosti – od vynálezu tlače po digitálne nástroje – nové technológie neustále rozširujú a podnecujú kreatívny potenciál umelcov. V ére umelej inteligencie sa originalita, kreativita a ilustrátorská zručnosť stala ešte dôležitejšia pri formovaní zmysluplných a osobitných vizuálnych príbehov. Vďaka tomuto mocnému súboru nástrojov môžu autori amplifikovať svoju vlastnú predstavivosť a objavovať nové spôsoby umeleckého sebvýjadrenia. Vďaka tomu, že Bienále ilustrácií Bratislava oslavuje novátorské prístupy a výnimočnosť, má vynikajúcu pozíciu na to, aby bolo dôležitou platformou na prezentáciu spôsobov, akými ilustrátori kreatívne manévrujú a nanovo definujú svoju úlohu v tomto neustále sa meniacom teréne.

Postupom času sa ilustrácia vyvíjala prostredníctvom tlače, detskej literatúry a digitálnych médií a neustále sa prispôbovala zmenám v technológii, estetike a rozprávaní príbehov. Dnes stojí na ďalšom rázcestí – s nástupom umelej inteligencie došlo k vzkrieseniu najrôznejších experimentálnych praktík, od remeselných techník po zmiešané médiá a konceptuálne rozprávanie príbehu. Hoci nám umelá inteligencia dáva do rúk mocné nové nástroje, ktoré môžu rozšíriť kreatívne možnosti umelca, nedokáže nahradiť úlohu ilustrátora. Naopak, upriamuje pozornosť na hodnotu umeleckej intuície, autorstva a originality. Zároveň ilustrátori preskúmajú hravé, hybridné a často aj interdisciplinárne prístupy, spochybňujúce konvenčné hranice a divákov pozývajú vstúpiť do neočakávaných vizuálnych svetov. Bienále ilustrácií Bratislava známe svojím záväzkom podporovať inovatívne prístupy a umeleckú výnimočnosť, zostáva živou platformou oslavujúcou tieto stále sa vyvíjajúce postupy – prezentuje to, ako ilustrátori naprieč generáciami nanovo interpretujú svoje remeslo tradičnými aj netradičnými spôsobmi.

Referencie:

Croatian Centre for Children's Books. (n.d.). Croatia. In IBBY

Sections. International Board on Books for Young People. 21. jún 2025, <https://www.ibby.org/ibby-worldwide/ibby-sections/croatia>

Habjan, K. (máj 2025). Vyjadrenie autora.

Javor, R. (2009). In his way: The relationship between picture and text in the books of Svjetlan Junaković. 22. ročník Bienále ilustrácií Bratislava: Zborník (str. 142 – 147). Bratislava, Slovensko: Bibiana – Medzinárodný dom umenia pre deti.

Kadoić, A. (máj 2025). Vyjadrenie autora.

Knjižnice grada Zagreba. (30. apríl 2021). Odluka povjerenstva o sudjelovanju hrvatskih ilustratora na BIB-u 2021. <https://www.kgz.hr/hr/dogadjanja/odluka-povjerenstva-o-sudjelovanju-hrvatskih-ilustratora-na-bib-u-2021/57439>

Mauro, I. (máj 2025). Vyjadrenie autora.

Vernić, V. (27. december 2023). Vendi Vernić: Badava ti i slova i riječi ako nemaš što za reći [Interview]. MV Info. <https://mvinfo.hr/clanak/vendi-vernica-badava-ti-i-slova-i-rijeci-ako-nemas-sto-za-reci>

CHRYSOGONUS SIDDHA MALILANG (ŠVÉDSKO)

Chrysogonus Siddha Malilang, nomádsky spisovateľ a prekladateľ, než sa nakoniec usadil v južnom Švédsku. Profesionálne začal písať – ako novinár – už v mladom veku 12 rokov, hlavne motivovaný nevinnou túžbou vidieť svoje meno vytlačené v novinách. Po napísaní niekoľkých krátkych príbehov pre rôzne noviny vydal v roku 2006 dva romány. V roku 2013 sa zapojil do projektu

Lietajúce ostrovy a začal prekladať do angličtiny básne Imana Budhi Santosu (Tváre Jávy). V roku 2015 mu bola udelená finančná podpora indonézskej vlády na projekt prekladu poézie. Jeho vlastná zbierka bilingválnych básní, Stretnutia: Nikdy náhodne, bola vydaná v roku 2017 vydavateľstvom Flying Islands. Momentálne vyučuje tvorivé písanie na Univerzite v Malmö vo Švédsku a súčasne sa snaží opäť dostať do režimu básnika. Jeho najnovšie práce, preklady troch detských kníh z dánčiny do indonézčiny, vyšli v marci 2021. Má doktorát z literatúry (anglický jazyk) so záujmom o pedagogiku tvorivého písania, hru vo vzdelávaní, kritickú pedagogiku, komunitu praxe a artografiu. Zaujíma sa tiež o detskú literatúru a nové médiá (ako grafické romány a videohry). Niektoré jeho tvorivé diela, romány a zbierky poézie boli publikované v Macau, Švédsku a Indonézii.

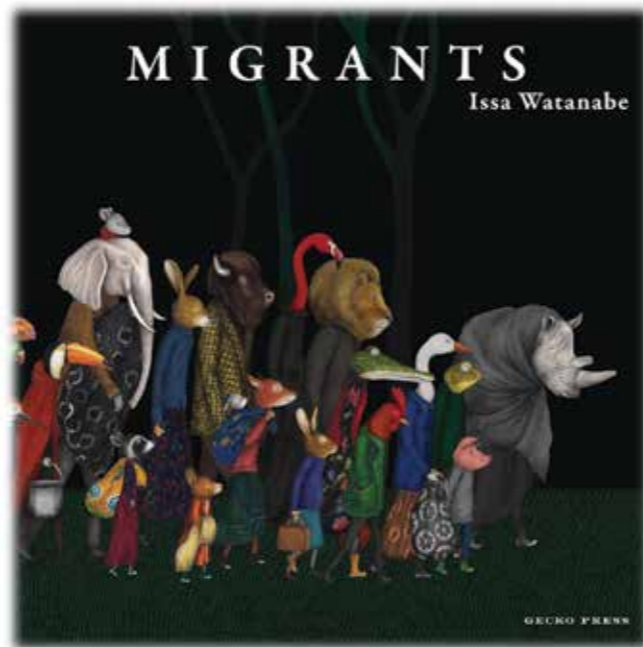
Kniha bez slov a BIB

Zatiaľ čo všetci tu hovoria o svojich minulých skúsenostiach a zapojení do BIB, ja to bohužiaľ, nemôžem urobiť. Hoci o BIB už dlho viem a veľa som o ňom počul, je to prvýkrát, čo sa BIB zúčastňujem. Keď ma BIB pozvalo, aby som na tomto sympóziu predniesol príspevok, musel som nájsť iný uhol pohľadu, z ktorého by som svoj prejav formuloval. Ako vedec a výskumník v oblasti detskej literatúry som sa rozhodol pristupovať k tejto pozvánke z akademického hľadiska. Našťastie, diskusia o ilustráciách v obrázkových knihách úzko súvisí s aktuálnym projektom, týkajúcim sa obrázkových kníh bez slov v triede. Pracujem na

ňom s Robertom Walldenom. Tento prejav je teda založený na štúdiu a našich publikovaných článkoch a kapitolách.

Začnem tým, že vás zavediem do triedy.

Toto pochádza zo štúdie, vykonanej s triedou druhého stupňa vo Švédsku. Dvadsaťosem detí, knihovníčka, učiteľka a obrázková kniha bez slov: Migranti od Issa Watanabe.

Knihovníčka stojí vpredu a drží knihu. Deti informuje:

„V tejto knihe nie je žiadny text. Text si pridáte sami. Teraz si ho pridáme v našich hlavách. Budeme premýšľať: Čo sa tu deje? Kto je to? Čo robia?“

V miestnosti nastane ticho. Deti sa naklonia dopredu a študujú obrázky. A potom sa ticho pomaly naplní hlasmi. Jedno dieťa povie: „Kostra ich sleduje. Možno je to tieň.“ Iné trvá na tom: „Nie, je to duša.“ Tretie si všimne, že žaba si počas cesty zmenila oblečenie, a vymyslí celý vedľajší dej o zrade a pomste.

Za pár minút oživa trieda príbehmi. Deti nehľadajú význam vo vytlačených slovách, ony skutočne čítajú – čítajú ilustrácie, interpretujú, diskutujú a vytvárajú si vlastné nové príbehy.

Chrysogonus Siddha Malilang

Tento moment vystihuje podstatu toho, čo ukazuje náš výskum: ilustrácie nie sú len dekoráciou. Sú nositeľmi významu. Vybudzujú deti k dialógu a podnecujú kreativitu, empatiu a spoluprácu.

Prečo je to dôležité?

Ilustrácie v detských knihách boli dlho považované za sekundárne – pekné doplnky k „skutočnému“ príbehu, ktorý sa nachádzal v slovách. Ale vedecký prístup k detskej literatúre sa zmenil. Teraz sme si uvedomili, že ilustrácie sú samy osebe príbehy.

Bezslavné obrázkové knihy to obzvlášť jasne dokazujú. Bez sprievodného textu sa čitatelia musia zaoberať priamo obrázkami. Musia dedukovať, interpretovať a predstaviť si, prečo boli urobené umelecké rozhodnutia. A pretože neexistuje jediný „správny“ výklad, priestor sa stáva otvoreným a dialógovým.

V našej štúdiu v triede sme túto otvorenosť videli opakovane. Niektoré deti vytvorili osobné spojenia – prepojili cestu migrantov s rodinnými históriami vojny a úteku. Iné sa zamerali na malé vizuálne detaily, ako napríklad zmenu oblečenia postavy, a vytvorili úplne nové dejové línie. Podstatné je, že ilustrácie poskytli všetkým deťom spôsob, ako sa zapojiť.

A to sa zhoduje s tým, čo nám povedala samotná knihovníčka. Povedala:

„Najväčšou výhodou je, že môžete osloviť všetkých študentov, ale rôznymi spôsobmi. Mám rada obrázky. Mám rada ilustrácie. Mám rada umenie. Je to otvorený jazyk. Každý sa s ním môže stotožniť.“

Všimnite si túto frázu – otvorený jazyk. Na rozdiel od tlačenej literatúry, ktorý stanovuje hranice interpretácie, ilustrácie ponúkajú viacero možností čítania. Umožňujú deťom vstúpiť do príbehu cez svoje vlastné dvere – či už prostredníctvom empatie, spomienok alebo fantázie. Je dôležité tiež zdôrazniť, že to môžu robiť bez ohľadu na svoje jazykové znalosti. Nech je žiak rodeným Švédcom so švédčinou ako materinským jazykom alebo cudzinec, absencia textu (alebo jazykových požiadaviek) v obrázkovej knihe bez slov ich stavia na rovnakú úroveň. Ilustrácia je samostatný jazyk, vizuálny jazyk, do ktorého môže vstúpiť každý a vytvoriť si vlastný význam bez ohľadu na jazyk, kultúrne zázemie, sociálnu triedu a rôzne iné veci.

Túto dynamiku opisujeme pomocou pojmu „asambláž“. Obrázková kniha nie je uzavretý objekt, čakajúci na dešifrovanie. Stáva sa súčasťou väčšej siete – hlasov, interpretácií a kreatívnych reakcií.

V tomto projekte sa asambláž rozšírila aj mimo samotnej knihy. Deti vytvorili z kartónov na vajíca figúrky zvierat, niektoré podľa postáv z knihy, iné úplne nové – draky, jednorožce, vymyslených priateľov. Tieto figúrky sa stali základom pre písomné príbehy, ktoré deti potom predviedli

Chrysogonus Siddha Malilang

Detská kniha ako rizóm

a podelili sa o ne medzi sebou.

Ilustrácie na stránkach sa tak rozšírili do umeleckých diel, písomných prác, rozprávania príbehov a dialógu v triede. Obrázková kniha bez slov slúžila ako semienko, ale deti ju zasadili do svojej vlastnej fantázie a vypestovali z nej úplne nové príbehy.

Stelesnenie kolektívnej kreativity

To nám ukazuje, že ilustrácie nielen podporujú gramotnosť. Ony ju vytvárajú. Vytvárajú inkluzívne priestory, kde môžu prispievať všetci žiaci, nielen prostredníctvom čítania a písania, ale aj prostredníctvom umenia, predstavenia a konverzácie.

Učítelia to tiež videli.

Učiteľka v triede nám povedala: „Nie je správne ani nesprávne. Keď nie je text, naozaj neviete, kam to povedie. V inej triede by to dopadlo inak.“

Tento pocit otvorenosti je kľúčový. S písomným textom sú všetci viazaní na rovnaké slová. S ilustráciami môže každá trieda, každá skupina, každé dieťa vytvoriť iný príbeh. A v tomto procese sa hierarchie medzi dospelými a deťmi začínajú stierať. Deti nie sú len príjemcami významu, sú spoluautormi príbehu.

Teraz prejdime zo švédskej triedy na medzinárodnú scénu: Bienále ilustrácií Bratislava, alebo BIB.

Od roku 1967 je Bienále jednou z najdôležitejších udalostí na svete venovaných ilustráciám detských kníh. Je jedinečné tým, že sa zameriava výlučne na ilustráciu ako umeleckú formu – nie ako dekoráciu, nie ako niečo sekundárne, ale ako centrálnu médium rozprávania príbehov deťom.

Na BIB sa stretávajú ilustrátori z celého sveta, aby vystavovali svoje diela, zdieľali nápady a získali uznanie. Ocenenia ako Grand Prix a Zlaté jablko odštartovali mnohé kariéry a vyniesli ilustrátorov z lokálneho kontextu do medzinárodného povedomia.

Ale okrem cien Bienále poskytuje aj priestor. Priestor pre ilustrátorov, aby experimentovali, aby boli braní vážne ako umelci a aby sa videli ako súčasť globálnej komunity rozprávačov príbehov.

A to priamo súvisí s učebňou. Rovnako ako ilustrácie v knihe Migranti otvorili kreatívny priestor pre deti, BIB otvára kultúrny priestor pre ilustrátorov. Obe nám pripomínajú, že ilustrácie nie sú pasívne obrázky, ale aktívne sily, ktoré

Bienále ilustrácií Bratislava

formujú spôsob, akým sa príbehy rozprávajú a ako sa s nimi zaoberáme.

Vráťme sa teda k tomu, kde som začal. Dieťa, ktoré sedí s obrázkovou knižkou, ukazuje na obrázky a rozpráva svoj vlastný príbeh. Je to čítanie?

Áno. Je to čítanie, predstavivosť, tvorenie. Je to podstata toho, čo ilustrácie umožňujú.

Ilustrácie rozširujú schopnosť detí rozprávať príbehy. Vďaka inštitúciám ako BIB získavajú ilustrátori uznanie a priestor na rozvoj. V triedach aj na medzinárodných výstavách nám ilustrácie pripomínajú, že význam nie je vyjadrený len slovami. Žije aj vo farbách, línách a tvaroch – vizuálnych jazykoch, ktoré prekračujú kultúry, vekové hranice a hranice.

Chrysogonus Siddha Malilang, Sympóziu BIB 2025

Chrysogonus Siddha Malilang

Olga Majcen Linn, Sympóziium BIB 2025

Timotea Vráblová, Sympóziium BIB 2025

Timotea Vráblová, Sympóziium BIB 2025

Workshop Albína Brunovského

Workshop Albína Brunovského

Workshop Albína Brunovského

OLGA MÄEOTS (RUSKO)

Olga Mäeots

Olga Mäeots je knihovníčka a kurátorka Centra detských kníh v Knižnici zahraničnej literatúry v Moskve, ktorá uchováva najväčšiu ruskú zbierku obrázkových kníh z celého sveta – od 19. storočia až po súčasnosť. V Centre organizuje výstavy a prezentácie kníh aj originálnych ilustrácií ruských a zahraničných umelcov.

Úzko spolupracuje s vydavateľstvami v Rusku, pričom podporuje preklad a vydávanie výnimočných obrázkových kníh z rôznych krajín. Olga tiež prednáša študentom umenia o obrázkovej knihe ako špecifickej umeleckej forme, pričom sa zameriava na tvorbu významných ilustrátorov a autorov. Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) a jeho katalógy a publikácie považuje za neoceniteľný zdroj poznatkov a inšpirácie pre svoju odbornú činnosť.

Hľadanie individuality

Povoláním som knihovníčka. Knižnica, v ktorej pracujem, má v Rusku najväčšiu zbierku obrázkových kníh z celého sveta z obdobia od 19. storočia až po súčasnosť.

V Centre detskej knihy Cudzojazyčnej knižnice v Moskve tiež organizujeme mnoho výstav a prezentujeme knihy z našej zbierky ako aj ilustrácie ruských a zahraničných umelcov. Spolupracujeme s ruskými vydavateľmi a podporujeme preklady a vydávanie najlepších obrázkových kníh z celého sveta. Často tiež prednášam študentom umenia o obrázkových knihách ako o unikátnej forme umenia a diskutujeme o prácach mnohých vynikajúcich umelcov. Pri týchto rozhovoroch mi bolo vždy nápomocné BIB, jeho katalógy a ostatné publikácie. Ďakujem za príležitosť rozprávať o téme, ktorá je pre mňa taká dôležitá – o obrázkových knihách v kontexte súčasného sveta.

Počet obrázkových kníh z roka na rok rýchlo narastá. V roku 1967, keď sa konala prvá výstava BIB, prezentovala väčšia časť umelcov svoje ilustrácie, ktoré vytvorili pre knihy ako zbierky rozprávok, detské klasiky a podobne. Obrázkové knihy si vtedy ešte len začínali budovať svoje postavenie.

60. roky boli dôležitým a produktívnym obdobím. V tomto období došlo k radikálnej zmene vo vývoji detských kníh. Mnohí talentovaní umelci – mladí aj skúsení - sa v tom čase začali venovať detským knihám. Očarili ich jedinečné vlastnosti obrázkových kníh a bavilo ich to, že sa môžu prihovárať budúcim generáciám. Mnohí z týchto umelcov boli ocenení na BIB, a Bienále bolo takmer od počiatku kreatívnym laboratóriom, kde bolo povolené experimentovať a prezentovať moderné myšlienky. Spomeniem mená ako Emanuele Luzzati, Etienne Delessert, Binette Schroeder, Farshid Mesghali, May Miturich, Jannus Stanny a mnoho ďalších. Každý z nich má svoj výrazný, nezameniteľný štýl, ktorý kombinuje národné tradície, osobné umelecké dispozície a túžbu po modernosti. Účasť na BIB sa pre mnohých stala inšpiráciou a formovala ich budúcu kariéru.

Obrázkové knihy predstavujú špecifickú formu umenia, ktorá umelcom dáva nebyvalú voľnosť sebaujadrenia s použitím najrôznejších štýlov. Sú tiež miestom, kde možno viesť priamy dialóg s čitateľom, dokážu osviežiť, ponúkajú možnosť užívať si obrazy a farby, ale zároveň dokážu vyjadriť komplikované filozofické myšlienky. To robí z obrázkových kníh pre mnohých umelcov atraktívne médium.

Ruský umelec Nikolaj Popov získal v roku 1975 cenu Grand Prix BIB za dômyselné ilustrácie knihy Robinson Crusoe a v roku 1981 Plaketu za Portugalské rozprávky a legendy. Neskôr sa tiež obrátil k čisto obrázkovým knihám a jeho obrázková prvotina bez slov Prečo vyšla v Nemecku v roku 1995 a stala sa dôležitou knihou s protivojnovým posolstvom a vyšla v mnohých ďalších krajinách.

Prednosťou BIB je už od jeho počiatku to, že podporuje osobnú tvorivosť a nekomerčnú tvorbu. Tvorba umelca nie je hodnotená podľa jeho komerčného úspechu. Vzduchu narastajúcejmu tlaku komercie a globalizácie, ktorý ovplyvňuje knižný trh a preferuje univerzálnosť a stieranie kultúrnych osobitostí.

Prax vydávať knihy v iných jazykových mutáciách vyžaduje, aby knihy boli ľahko predajné kdekoľvek na svete. Výsledkom sú početné edície s podobnými ilustráciami – veselé, ozdobné a unifikované.

Obrázkové knihy však majú dôležité poslanie – pomáhajú deťom spoznávať rozmanitosť sveta. Nejednen laureát BIB nám prostredníctvom svojej tvorby predstavil kultúru svojej domovskej krajiny. Paloma Valdivia Barria (Grand Prix BIB 2023) z Čile nám približuje fascinujúce tóny latinskoamerickéj kultúry. Anna a Varvara Kendel pozývajú čitateľa do severného Ruska (Zlaté jablko BIB 2021) a Chen Xunru z Číny nám približuje Festival býčieho kráľa (Zlaté jablko BIB 2023). Iní umelci ilustrujú cudzie príbehy alebo rozprávky. Ja sama som prekladateľkou a cítim istú spolupatričnosť s tými, ktorí mladým čitateľom prinášajú inú kultúru. Eva Bednářová očarila návštevníkov BIB poetickými ilustráciami čínskych rozprávok, ktoré preniesli čitateľa do „sveta snového ticha, kde neexistuje zlo ani bolesť“. Za svoje dielo získala v roku 1969 ocenenie Grand Prix.

O veľa rokov neskôr Anastasia Archipova v obrázkovej knihe Naprieč riekou tiež spracovala čínsky príbeh a vytvorila očarujúci svet čínskej zimnej rozprávky. Túto obrázkovú knihu možno považovať za vydarený príklad jazykovej mutácie. Pre ruského čitateľa zachováva reminiscencie čínskej krajinomalby a svojský exotický nádych. A pre čitateľov v Číne? Považujú čínskych medvedov v obrázkovej knihe za odkaz na Rusko? Možno.

Obrázkové knihy vytvárajú mosty, prinášajú nám kvalitné príbehy, ktoré môžeme spolu prežívať. Podnecujú zvedavosť a podporujú pochopenie. A čo viac – národné tradície sú významným zdrojom vizuálnej rôznorodosti, ktorá odporuje tendencii veci unifikovať. Myslím, že je veľmi dôležité, že BIB podporuje inakosť jednotlivých autorských štýlov ako aj geografické osobitosti a národné kultúrne tradície ako protiváhu globálnym trendom štandardizácie.

Súčasný svet je o veľkosti – krajín, národov, sociálnych skupín. Ale keď budeme globalizovaní, nestatíme rešpekt pre individualitu – jedinečnosť osobného prístupu, cítenia, myslenia? Je to nebezpečná situácia: keď ste súčasťou skupiny, ľahko môžete stratiť svoj vlastný názor. Nie je poslaním umenia

prinášať osobitný pohľad na vec – spochybňovať, vzbudzovať záujem, nie o tisíce alebo milióny, ale o jednotlivca a rešpektovať a premýšľať nad individuálnym pohľadom jednotlivca, aj keď nie je v súlade s väčšinovým názorom verejnosti? Umelec vyjadruje svoj názor – môže ho vyjadriť akýmkoľvek spôsobom a obrázková kniha umožňuje autorovi komunikovať myšlienky a obecnstvu umožňuje o nich premýšľať.

Sydney Smith z Kanady nám brilantným spôsobom ukazuje, „aké je to byť malým vo veľkom meste“. Umelec prezentuje náš veľký svet dospelých z perspektívy dieťaťa a upriamuje našu pozornosť na malé veci, ktoré nám zvyčajne unikajú, ba čo viac, ukazuje nám, aké sú v našom živote dôležité. Dieťa vníma ilustráciu inak ako dospelý; najprv si všíma drobnosti a z nich následne skladá celkový obraz. Umelci tvoriaci obrázkové knihy nás svojimi dielami učia znova premýšľať a všímať si detaily.

Harlin Quist – známy vydavateľ a inovátor v oblasti detských kníh v 60. a 70. rokoch vyhlásil: „Som presvedčený o tom, že to, čo je pre dieťa v knihe najdôležitejšie, je veľmi jednoduché; tou vecou je prekvapenie“.

BIB sa stalo miestom, kde sa stretávame s týmito neočakávanými obrázkovými knihami a umelcami, ktorí sa ako rozprávkoví hrdinovia odvážia vstúpiť na neznáme teritórium, čelia nebezpečenstvám a búrajú hranice, aby komunikovali svoju vlastnú víziu a pohľad.

Pamätám si, ako som sa cítila, keď som prvýkrát uvidela surrealistické a fascinujúce ilustrácie Etsuko Nakatsujy z Japonska (Grand Prix BIB 1999) alebo enigmatické a provokujúce ilustrácie Lilian Brøgger z Dánska (Zlaté jablko BIB 2005): najprv som pocítila úžas, vystriedaný radosťou a potom ma zaplavil pocit tvorivej slobody. Obe umelkyne predviedli svoj unikátny vizuálny jazyk a ich knihy rozširujú kreatívne teritórium obrázkových kníh pre deti. Moja priateľka, ruská umelkyňa Ekaterina Silina sa v roku 2001 zúčastnila na Workshope Albína Brunovského. Lilian Brøgger workshop viedla. Ekaterina mi vravela, že ju fascinovala možnosť spolupracovať s takou vynikajúcou umelkyňou. Bola to pre ňu veľmi oslobodzujúca a inšpirujúca skúsenosť. Myslím, že mnohé umelkyne a umelci vďaka Bienále za vedomosti a odvahu púšťať sa do tých najodvážnejších experimentov.

Moderné obrázkové knihy sú komplexnou polysémantickou

umeleckou formou, ktorá funguje vo viacerých rovinách a oslovuje deti aj dospelých. Dokážu zabaviť, ale aj komunikovať komplikované myšlienky a zamyslenia. Moderné obrázkové knihy pobádajú, ba dokonca vyžadujú pomalé a opakované čítanie.

Klaus Ensikat prerozprával Goetheho Fausta vo forme obrázkovej knihy. Vďaka jeho jedinečnému talentu si kniha zachováva bohatosť filozofických básní a odhaľuje krásu tohto klasického majstrovského diela.

Na druhej strane Anna Höglund zo Švédska prerozprávala Hamleta formou obrázkovej knihy, kde vystupujú zvieratá. Bolo jej snahou zbaviť známu tragédiu klasického pozlátka – tak isto ako to robili a robia niektoré divadelné predstavenia – prípadne ju stvárniť ako príbeh, približujúci malým deťom svet klasickej literatúry? Oboje je možné. Kniha v každom prípade provokuje a inšpiruje čitateľa pátrať po príčinách.

Petr Sís je svetoznámy ilustrátor pochádzajúci z Prahy. Vypracoval si jedinečný osobný štýl, vďaka čomu jeho obrázkové knihy fungujú na viacerých úrovniach. Jeho knihy možno čítať viackrát a čitateľ v nich vždy nájde dobrodružstvo a objaví nové veci.

Moderné obrázkové knihy možno prirovnať k ľadovcu, ktorého jagavý biely vrchol sa vznáša na hladine mora vedomostí a emócií. Umelec potrebuje talent a odvahu, aby do tohto fascinujúceho sveta vstúpil. Rada by som preto vyjadrila svoj rešpekt a vďačnosť Bienále ilustrácií Bratislava za to, že neustále podporuje nové inovatívne spôsoby, ako možno príbehy prerozprávať vizuálne.

BIB 2025

BIB 2025

umožniť im čítať príbehy vo svojom materinskom jazyku.'

V roku 1992 Akoss založila vlastné vydavateľstvo – *Sub-Saharan Publishers* pre detské knihy. Akoss pôsobila v Ghanskej asociácii vydavateľov kníh ako čestná tajomníčka a podpredsedníčka. Bola zvolená za prezidentku asociácie v rokoch 2003 - 2005. Bola členkou *African Publishers Network (APNET)* a je súčasťou *správnej rady African Books Collective*.

Sub-Saharan Publishers, ktoré Akoss založila v roku 1992, je domáce ghanské vydavateľstvo, ktoré sa dnes špecializuje na africké detské knihy, africkú literatúru, literatúru o transatlantickom obchode s otrokmi a odborné publikácie. Životné prostredie bolo vždy dôležitou témou pre vydavateľov zo subsaharskej Afriky, rovnako ako otázky rodovej rovnosti. Akoss vysvetľuje dôvod, prečo kladie dôraz na životné prostredie: „Milujem prírodu; vyrastala som na vidieku, kde bol život závislý od prírody; lesy a rieky boli chránené tradičnými pravidlami. V dospelosti som videla, ako sa tieto pravidlá hodili za hlavu; snaha rýchlo zbohatnúť premenila naše rieky na kalné rybníky a poľnohospodárska pôda sa ničí. Tradičné pravidlá ochrany životného prostredia sa už nedodržiavajú; a vláda má problém zabezpečiť dodržiavanie svojich environmentálnych zákonov.“

Akoss Ofori-Mensah spolupracuje s Neil Butcher & Associates (NBA) na výskume vplyvu otvorených licencií na obchodné modely vydavateľstiev prostredníctvom zdieľania kníh v nedostatočne zastúpených miestnych ghanských jazykoch. Cieľom spolupráce je pochopiť, ako fungujú otvorené licencie a 'ich prínos pre deti, najmä

Mulgheta, deň v živote nevidiaceho futbalistu

Autorka knihy: Patricia Thomas

Pred niekoľkými rokmi som na Medzinárodnom knižnom veľtrhu vo Frankfurte stretla spisovateľku a ilustrátorku Patriciu Thomas, ktorá mi ukázala svoj rukopis o nevidiacom futbalistovi menom Mulgheta. Bol to príbeh o malom šesťročnom chlapcovi, ktorý spolu so svojimi rodičmi utiekol pred občianskou vojnou z Eritrei do Nemecka.

Keď mal chlapec 10 rokov, utrpel vážny úraz a oslepol. Vďaka svojej odvahe a odhodlaniu sa mu však podarilo prekonať obrovské prekážky, ktorým odrazu čelil. Naučil sa hrať futbal a pracoval ako športový tréner a masér vo fitness centrách v Nemecku. Jeho príbeh ma veľmi zaujal. V mojej časti sveta sa o ľudí s postihnutím, najmä o deti, štát príliš nezaujíma. Mulgheta je preto inšpiráciou pre všetky deti s hendikepom.

Bolo nám ctou privítať ho minulý rok u nás v Ghane, kde sa rozprával s deťmi zo školy pre nevidiacich v meste Akropong a zahral si s nimi futbal. Všetci sa veľmi dobre bavili a bolo nám spolu úžasne! Bol to nádherný zážitok.

Pozývame vás pozrieť si album s fotografiami z jeho návštevy v Ghane, dokumentujúce jeho interakciu so žiakmi školy pre nevidiacich z mesta Akropong. Radi by sme venovali päť výtlačkov knihy s jeho príbehom KNIŽNICI BIB.

Melika Jamali, Fatemeh Parisa Behabadi, Murti Bunanta, Zuzana Jarošová a Sahar Tarhandeh

Sympóziium BIB 2025

Zasadnutie medzinárodnej poroty BIB 2025 a riaditeľka BIBIANY Petra Flach

Workshop Albína Brunovského 2025

Juraj Žembera, Sympóziium BIB 2025

Sympóziium BIB 2025

HYUNMIN PARK (JUŽNÁ KÓREA)

Hyunmin Park (naro- dený 24. mája 1986) je juhokórejský autor a ilustrátor obráz- kových kníh, známy svojou poetickou obraznosťou a pre- mysleným rozprávaním príbehov. Medzi jeho významné diela patria *Tolko snehu* (2020), *Podme sa spolu hrať* (2021), *Hľadanie svetla* (2022) a *Let mestom* (2023), ako aj tituly *Biely pes*, *Ako byť sku-*

točným priateľom, *Žaby a veľryby* a *Neuveriteľný chrobák*. Park získal množstvo medzinárodných ocenení, vrátane špeciál- neho uznania na Bologna Ragazzi Opera Prima Award 2021 za knihu *Tolko snehu*, bol víťazným ilustrátorom na Medzinárod- nom festivale detských kníh v Bologni 2022 za *Let mestom* a jeho dielo *Podme sa spolu hrať* bolo zaradené do *The BRAW Amazing Bookshelf* (2023).

V roku 2023 bol ocenený titulom *Italian Excellence Winner* na Medzinárodnom festivale detských kníh v Bologni a v roku 2024 získal hlavnú cenu *Korea Picturebook Award (Fiction)*. Jeho knihy reprezentovali Kóreu na *Bienále ilustrácií Bratisla- va (BIB)* v rokoch 2021, 2023 a 2025, a v roku 2025 získal aj ocenenie *Best Book Design of Korea*.

Okrem vydavateľskej činnosti Park spolupracoval aj s medzi- národnými značkami, napríklad vytvoril ilustrácie pre *Benetton Kids* (kolekcia 23SS).

Materiál a materiálnosť pri tvorbe knihy

Je mi veľkou ctou, že sa môžem zúčastniť na jubilejnom ročníku tohto podujatia. Moje obrázkové knihy sa v minulosti už trikrát dostali do výberu, ktorý reprezentoval Kóreu, a tento rok tomu nebolo inak. Vzhľadom na postavenie BIB a úlohu, ktorú zohráva, je pre mňa veľká česť, že sa ho môžem zúčastniť, no zároveň to bolo pre mňa prekvapením, pretože som mal vždy pocit, že moje ilustrácie nie vždy úplne zodpo-

vedajú estetike, o ktorú BIB usiluje. Skutočnosť, že kórejská porota vybrala práve moje diela, znamená, že musela byť presvedčená o tom, že moje knihy kladú dôraz práve na tie dôležité prvky obrázkových kníh, a to bolo pre mňa dôvodom zamyslieť sa nad tým, ktoré prvky to sú. Myslím, že je to práve fyzickosť kníh.

Moju knihu *Tolko snehu*, ktorá bola vystavená na BIB 2021 som venoval Brunovi Munarimu a Remymu Charlipovi. Urobil som tak najmä preto, že týchto dvoch umelcov neskutočne obdivujem, a tiež preto, že som sa inšpiroval priamo dielom Remyho Charlipa *Vyzerá to ako sneh* (1957) a knihou Bruna Munariho *Biela čiapočka* (1972), kde prázdny, čistý papier znázorňuje bielu snehovú pokrývku.

Remi Charlip svoju knihu venoval hudobnému skladateľovi Johnovi Cageovi. Inšpiráciou mu bola jeho kompozícia „ticha“ 4'33" (1952), ktorá ukazuje, že úplné ticho vlastne neexistuje. Charlip analogicky poukazuje na to, že ani úplne čistý biely papier neexistuje. Pri skladaní svojej kompozície sa John Cage inšpiroval obrazom Roberta Rauschenberga *Biely obraz* (1951). Títo dvaja umelci boli súčasníci, navzájom sa poznali a je jasné, že sa ako tvorcovia navzájom ovplyvňovali, či už priamo alebo nepriamo.

Koncept prázdnej strany je u nás v Ázii veľmi bežne používaný. V západnej kultúre sa absencia rovná neexistencii; naopak, vo východnej kultúre je význam prázdnej strany viac inkluzívny – je miestom, kde veci nemajú pevné miesto, sú nezávislé a môžu sa meniť. V porovnaní s konceptom prázdnoty podľa západnej kultúry, kde je stredobodom záujmu samotné médium tvoriace pozadie, prázdna strana v tradičných ázijských maľbách zdôrazňuje nezávislosť vzťahov.

Na obr. 1 je strana z knihy Jang Hyeon-gwanga, učenca z čias kórejskej dynastie Joseon, ktorý popísal fungovanie vesmíru. Stranu ponechal zámerne prázdnu. Podľa neho vesmír vznikol z prázdneho priestoru, v ktorom neexistovali žiadne vzá- jomné vzťahy. Na obr. 2 je maľba Kim Hong-doa, jedného z najslávnejších maliarov dynastie Joseon. Ako Kórejčovi sú mi takéto prázdne miesta dôverne známe a pre mňa ako umelca je prirodzené kombinovať ich s postupmi západnej kultúry.

V histórii umenia nie sú knihy *Biela čiapočka* a *Vyzerá to*

ako sneh také známe ako diela Johna Cagea alebo Roberta Rauschenberga. Podľa mňa je to preto, že ľudia vnímajú kni- hy skôr ako nosiče obsahu či posolstva a menej ako samostat- né umelecké diela. Knihy však môžu byť oboje. Nemožno ich zredukovať iba na jedno.

Obr. 1. Jang Hyeon-gwang (1554–1637)
Essential Summary of the Universe

Obr. 2. Kim Hong-do (1745–1806)
Kráľ si prezerá slivkové kvety

Myslím, že fyzický aspekt knihy je dôležitý. Niektorí ľudia tvr- dia, že knihy postupne vymiznú. Ja sa však domnievam, že knihy budú v našej kultúre vždy prítomné. Umberto Eco raz povedal, že ako vynález svojou formou dosiahla kniha dokonalosť, rovnako ako koleso či lyžica. Keďže médium preberá formu neseného posolstva, myslím, že sa postupne budeme zameriavať viac na knihy, jedinú vec s fyzickými vlastnosťami.

Zdôrazňovať iba formu, samozrejme nestačí. Ako povedal Hal Foster, pristupovať ku knihe ako k dizajnovému konštruktu viac ako k intelektuálnemu médiu je trestným činom. Tvrdil to preto, že je zrejme, že hlavnou funkciou knihy, ktorú Umberto Eco nazýva dokonalou formou, je sprostredkovať význam. Myslím, že tvorcovia, ktorí používajú knihy ako médium, musia zohľadniť oba aspekty knihy – vidieť ju ako nosič obsahu a tiež ako umelecké dielo.

Ako vo svojej knihe *Úzkostlivá generácia* tvrdí Jonathan Haidt, zdá sa, že sociálne a digitálne médiá majú škodlivý vplyv na deti. Aj keď sa zdá, že tieto médiá nám uľahčujú a zefektívňujú získavanie informácií, som toho názoru, že nám nepomáhajú rásť, keďže zo svojej podstaty sú bezcenné/pominuteľné. Kni- hy sú pevne ukotvené v reálnom svete, a preto ich význam porastie.

Keď sa pozriete na knihy Bruna Munariho, je zrejme, že sa už od počiatkov svojej tvorby snažil pritiahnúť pozornosť ku knihe samotnej, a to tak, že v nej použil farebný papier rôznych tvarov a rôznych textúr, bez slov či ilustrácií. Tieto knihy nevznikli iba ako abstraktné či štylistické cvičenie, ale vznikli preto, aby vyjadrili to, čím kniha v skutočnosti je. Na zadnej strane knihy pre najmenších od Bruna Munariho sa nachádza dialóg medzi spisovateľom a dieťaťom. Na otázku: „Na čo je kniha?“, Munari odpovedá: „Knihy sú na to, aby sme sa naučili niečo o rôznych veciach, alebo aby sme sa zabavili, ale v každom prípade sú na to, aby sme si rozšírili naše znalosti o svete.“ Prekvape- nie nahrádzajú vedomosti, lebo to, čo už vieme, nás nepre- kvapí. Ponúka nám umelá inteligencia či digitálne médiá nové poznatky, ktoré sú pre náš svet prínosom? Nesnažia sa nás len presvedčiť, že už všetko vieme?

Do svojej knihy *V temnote noci* zakomponoval Bruno Munari fyzické prvky ako napríklad pauzovací a čierny papier, a ani pre autora ako Munari nebolo ľahké takúto knihu vydať v bežnom vydavateľstve. Ani dnes nie je jednoduché vydávať knihy,

ktoré do popredia dávajú fyzické aspekty knihy. Podobne ako v knihe *V temnote noci* som v *Podíme sa spolu hrať* (obr. 3) pôvodne chcel použiť čierny papier; bohužiaľ, nebolo to možné. Miesto toho som aspoň boky knihy namaľoval načierno.

Obr. 3. Podíme sa spolu hrať (2022)

Je to vec, ktorú si hneď nevšimnete, ale mne sa tento detail páči. Pri digitálnych knihách ich boky nevidíte.

Moja kniha *Žaby a veľryby* (obr. 4) nebola vytlačená na papieri vyrobenom z dreva, ale miesto toho na papieri vyrobenom z odpadu vzniknutom pri spracovaní cukrovej trstiny. Farba, ktorú som chcel zvýrazniť pri procese tlače, bola biela. Biela farba sa zvyčajne nepoužíva na tlač na biely papier. Napadlo mi, že ak použijem bielu farbu na tlač na trstinový papier, ľahšie upriamim pozornosť čitateľa na zvláštnu textúru knihy. Vo finále však bola farba trochu iná, ako som očakával, a vydavateľ a grafik sa ma snažili presvedčiť, aby sme textúru trstinového papiera vytlačili na klasický biely papier. Keďže mojím zámerom bolo knihu čitateľovi prezentovať ako celok, čo znamená, že aj keď farba nebola celkom taká, ako som plánoval, bolo to súčasťou môjho plánu. Vydavateľ výsledok považoval za defektný, keďže pre neho kniha predstavuje iba

nosič obsahujúci nejaké posolstvo. Nebolo ľahké tieto názorové rozdiely prekonať, ale nakoniec sme sa dohodli, že do bielej primiešame trochu modrej a výsledkom bude bledomodrá, a tá bola nakoniec použitá pri tlači.

Obr. 4. Žaby a veľryby

Pri tlači knihy *Neuveriteľný chrobák* (obr. 5), ktorá bola vybraná ako zástupca Kórey na tohtoročnom Bienále, som použil recyklovaný kraftový papier. Recyklovaný kraftový papier sa spolupodieľa na rozprávaní príbehu o kolobehu v prírode. Ani táto kniha sa nevydávala ľahko. Aj v nej som chcel dať dôraz na bielu farbu, ktorá nie je bežne používaná pri tlači.

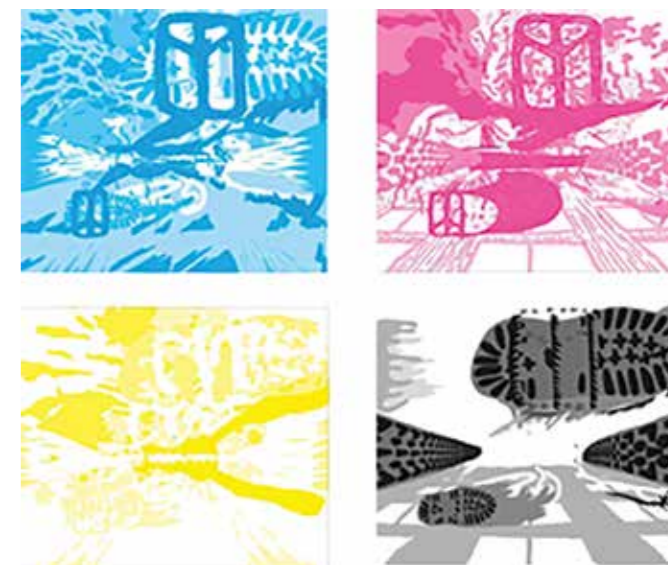
Obr. 5. Neuveriteľný chrobák

Preto sme pri tlači bielu na tmavý kraftový papier na všetkých stranách knihy použili UV tlač. Tento proces je finančne náročný a jeho výsledok nie je taký efektívny ako okázalý postproces alebo použitie spotových farieb, a nebolo ľahké presvedčiť vydavateľa, že to za to stojí. Mojim čitateľom som chcel predstaviť papier ako taký a vydavateľ nakoniec súhlasil a knihu vydal. Snažil som sa, aby ilustrácie neboli príliš blízko okrajov stránok, aby okraje všetkých stránok vyzerali rovnako. Na viazanie knihy sme použili zelenú niť, ktorá má zvýrazniť posolstvo recyklácie. Moje knihy sú jediné v Kórei komerčne publikované knihy vytlačené na trstinovom alebo kraftovom papieri. Myslím, že je potrebné tento aspekt vyzdvihnúť a to aj pri komerčných publikáciách.

Chcem, aby moje knihy tlmočili môj zámer a neboli len reprodukciami. Táto myšlienka je nekompatibilná s komerčným vydávaním kníh, ale koncepcie je možná. Pri obrázkových knihách je zámer autora vyjadrený najmä prostredníctvom farieb. Originál diela je naskenovaný a skonvertovaný do digitálneho súboru a ten je následne prevedený do kombinácie štyroch primárnych farieb (CMYK) odzrkadľujúcich zámer autora. Aj vtedy, keď je dielo produkované digitálne, práca na počítači a tlač týchto farieb v CMYK sú diametrálne odlišné procesy. Páči sa mi proces poltónovej tlače, aj keď na vyjadrenie môjho zámeru preferujem tzv. spotové farby. V knihe *Let mestom* sme samostatne použili každú z CMYK farieb a nakoniec sme ich skombinovali. Proces tlače finálneho produktu je, samozrejme taký istý ako pri klasickej tlači, avšak obrázky som skomponoval tak ako pri štvorfarebnej tlači (obr. 6).

Najlepším spôsobom ako zmeniť uhol pohľadu je vyskúšať si zmenu pohľadu na seba samom. V knihe *City Let mestom* som čitateľovi ukázal svet z pohľadu púpavy. V knihe píšem, že je možné ľúbiť niekoho, ak sa na svet pozeráme jej alebo jeho očami. Ľudia zvyčajne myslia vizuálne a som presvedčený o tom, že obrázkové knihy nám pri tom môžu do veľkej miery pomôcť. V tejto knihe sa semienko púpavy naučí, ako sa na veci pozeráť inak, ako sa na seba pozeráť objektívne a nakoniec sa naučí lietať.

Niekedy robím tú chybu, že si myslím, že pracujem sám. Ale nie je možné existovať sám. Myslím, že okamihy, kedy sa spolu stretávame a trávime spolu čas, sú vzácne a dúfam, že jeden druhému navzájom pomôžeme lietať.

Obr. 6. City Flight

KYEONG WOO (FRED) MINN (JUŽNÁ KÓREA)

Fred Minn je odborník z Južnej Kórey na rozprávanie príbehov a kultúrne vzdelávanie, špecializujúce sa na interaktívne a medziodborové iniciatívy. Pôsobí ako generálny riaditeľ spoločnosti Nami Island Arts & Education Inc., kde vedie programy spájajúce umenie, literatúru, digitálne médiá a zapojenie komunity.

Vo svojej funkcii Minn riadil projekty, ktoré prepájajú medzinárodné pohľady na detskú literatúru, čitateľské komunity a tvorivé vzdelávacie prostredia, napríklad jeho účasť na AFCC 2025 (Asian Festival of Children's Content) na tému „Budovanie čitateľských komunit naprieč Áziou“.

V roku 2015 - 2018 Fred pôsobil v Správnej rade Nádácie IBBY. Okrem toho, od roku 2011 až doteraz pôsobí ako vydavateľ Nami Books a tiež od roku 2016 až doteraz pôsobí ako Riaditeľ Nádácie The Song Island.

Minnova práca je formovaná záväzkom nanovo definovať spôsob, akým mladé publikum pristupuje k príbehom, umeniu a kultúre prostredníctvom pohlcujúcich zážitkov – čo z neho robí významnú osobnosť na priesečníku gramotnosti, kultúrneho dedičstva a nových médií.

Nami Concours a BIB

Ostrov Nami, súčasť mesta Chuncheon v Južnej Kórei, je nevyhnutnou destináciou pre cestovateľov z celého sveta a každoročne priláka viac ako 2 000 000 návštevníkov. Galérie ostrova Nami, kde sa každoročne koná viac ako 600 kultúrnych podujatí, predstavení a výstav, prezentujú rozmanité výstavy, ktoré zaujmú a inšpirujú návštevníkov. Ostrov, známy svojou očarujúcou atmosférou a záväzkom k blahu detí, bol organizáciou UNICEF označený za zábavný park vhodný pre deti, čo odráža jeho neustálu podporu UNICEF a jeho neustále úsilie o organizovanie kultúrnych podujatí pre deti.

Ostrov založil Minn Byeong-Do, spoluzakladateľ prvého juhokórejského vydavateľstva, vydávajúceho množstvo kníh určených pre mladých čitateľov. Ostrov vznikol s víziou sprístupniť kultúru deťom. V súlade s touto víziou ostrov Nami naďalej propaguje kultúru a pestuje lásku ku knihám. Od roku 2005 festival NAMBOOK, koná sa vždy v máji, premenil ostrov na živú oslavu rozprávania príbehov, kultúry a prírody. Od roku 2019 sa hosťujúce krajiny dostávajú do centra pozornosti a pozývajú deti, aby objavovali nové kultúry a vydávali sa na cesty za objavmi.

Ďalším vrcholom je Nami Concours, medzinárodná ilustračná súťaž spustená v roku 2013 na podporu ilustrátorov na celom svete a na rozvoj umenia obrázkových kníh. Už v 7. ročníku sa konalo celosvetovo uznávané ocenenie, poskytujúce umelcom platformu na výmenu nápadov a posúvanie hraníc ilustrácie obrázkových kníh. Na ostrove víťazné diela ožívajú prostredníctvom pútavých výstav a praktických workshopov, pozývajúcich návštevníkov všetkých vekových kategórií, aby zažili kúzlo obrázkových kníh.

Spolupráca medzi ostrovom Nami a BIBIANA sa začala v roku 2016 podpísaním prvého memoranda o porozumení, po ktorom nasledovalo druhé v roku 2019. Po prekonaní pandémie bolo v apríli 2025 podpísané tretie memorandum o porozumení, ktoré sľubovalo pokračujúcu spoluprácu až do roku 2030. Toto opätovné podpísanie prišlo vo veľmi šťastnom čase, zhodnom so 60. výročím BIB a 20. výročím festivalu NAMBOOK.

Počas uplynulého desaťročia spolupráce sa zástupcovia oboch strán naďalej navzájom zúčastňovali na podujatiach a vymieňali si výstavy – najnovším príkladom je výstava Nami Concours, ktorá sa momentálne koná v rámci BIB 2025 tu v Bratislave. Keďže spoločne vstupujeme do druhého desaťročia spolupráce, pozerám sa do budúcnosti s veľkým nadšením a optimizmom, pokiaľ ide o naše pokračujúce úsilie obohatiť svet obrázkových kníh. Ďalším krokom je festival NAMBOOK 2026!

Kyeong Woo (Fred) Minn

Park Hyun Min, Sympóziium BIB 2025

Felipe Cavalcante a Park Hyun Min, Sympóziium BIB 2025

Kyeong Woo (FRED) Minn, Sympóziium BIB 2025

Mingzhou Zhang Igor Piačka, Zuzana Jarošová a Kyeong Woo (FRED) Minn, Sympóziium BIB 2025

Liz Page vyrastala a žila v Anglicku až do roku 1985, keď sa s rodinou presťahovala do Švajčiarska, do Bazileja. Čoskoro sa zapojila do JuKiBu, Interkultúrnej detskej knižnice v Bazileji, ktorej bola zakladajúcou členkou. Knižnica bola otvorená od roku 1991 a stala sa dôležitým centrom s viac ako 24 000 knihami a inými médiami v

52 rôznych jazykoch. Neskôr sa stala prezidentkou Združenia interkultúrnych detských knižníc Švajčiarska, teraz s názvom Interbiblio. V roku 1997 nastúpila do Medzinárodnej únie pre detskú knihu (IBBY) ako výkonná asistentka a v marci bola vymenovaná za výkonnú riaditeľku. IBBY je nezisková organizácia, ktorá predstavuje medzinárodnú sieť ľudí z celého sveta, ktorí sú odhodlaní spájať knihy a deti. Liz často navštevuje sekcie IBBY po celom svete a prezentuje prácu a aktivity IBBY na mnohých regionálnych stretnutiach a iných podujatiach. Liz Page je tiež čestnou členkou poroty ceny Hansa Christiana Andersena. Liz predstavuje najlepšie svetové praktiky udeľovania cien a hodnotenia v detskej literatúre.

Oslava 30. ročníka Bienále ilustrácií Bratislava

Je mi potešením prihovoriť sa vám pri tejto vzácnej príležitosti 30. ročníka Bienále ilustrácií Bratislava!

Cesty IBBY a BIB sú navzájom prepletené už od vzniku Bienále – teda od roku 1965, už 60 rokov! V tomto roku bola jednou z prvých víťaziek Grand Prix BIB Květa Pacovská, ktorá neskôr, v roku 1992, získala cenu Hansa Christiana Andersena za ilustráciu. Keď sa pozrieme späť, vidíme, ako úzko sú IBBY a BIB prepojené vďaka ľuďom, ktorí boli v porote ceny H. Ch. Andersena a BIB. Mnohí z umelcov ocenených na BIB získali aj

cenu H. Ch. Andersena za ilustráciu. Spomenúť treba napríklad rok 1973, keď traja budúci držiteľia ceny H. Ch. Andersena získali aj cenu Zlaté jablko a jeden získal Plaketu BIB!

Na sekretariát IBBY som nastúpila v roku 1997, ale do Bratislavy som sa prvýkrát dostala až v roku 2001, keď bola francúzskemu ilustrátorovi Éricovi Battutovi udelená cena Grand Prix. V tom čase bolo podujatie už naozaj medzinárodnou udalosťou – v porote sedeli ľudia z Nemecka, Ghany, Indonézie, Slovenska, Ruska, Spojených štátov amerických, Japonska, Holandska a Grécka a tiež zástupcovia UNESCO. O Bienále som sa veľa napočúvala od bývalej výkonnej riaditeľky IBBY Leeny Maissen a dnes chápem, prečo toto výnimočné podujatie pre mnohých tak veľa znamenalo. Leena mi o svojich zážitkoch z neho rozpráva dodnes!

Za môjho pôsobenia v IBBY bolo Bienále vždy významnou udalosťou. Vďaka nemu som mohla nahliadnúť do ešte väčšieho sveta medzinárodnej ilustrácie, ako ten, ktorý som spoznala v IBBY. A to nielen vďaka magickým návštevám hradu a mesta, ale tiež vďaka úzkej spolupráci s organizátormi. Knihy aktuálnych výhercov ceny H. Ch. Andersena sú vystavované na každom ročníku Bienále. Tento rok má IBBY tú česť vystavovať knihy kanadského ilustrátora Sydney Smitha a rakúskeho autora Heinza Janischa.

V roku 2015 sa mi počas osláv pri príležitosti 20. ročníka BIB dostalo veľkej pocty a bola mi udelená Čestná plaketa*. Na tento okamih nikdy nezabudnem. Je to pre mňa veľká česť! Dôkazom sily a dôležitosti ilustrácie pre mladých ľudí za posledných šesťdesiat rokov je aj dlhoročné aktívne pôsobenie medzinárodných inštitúcií, ktoré umelcom ceny udeľujú. Medzi tieto patrí IBBY, Medzinárodný veľtrh detskej knihy v Bologni, Medzinárodná mládežnícka knižnica, či novšie inštitúcie ako ALMA, Nami Island Concours či SM Premio Iberoamericano. Sú tu, samozrejme, aj ďalšie národné inštitúcie, ktoré si po celom svete vytvorili jednotlivé krajiny. BIB bolo vzorom pre mnohé z nich. V dnešnej neistej dobe však potrebujeme urobiť viac, potrebujeme osloviť viac ľudí a ukázať im, ako každá z týchto inštitúcií pracuje s budúcimi generáciami. Ako mladým otvárame okná do iných svetov a zároveň nastavujeme zrkadlo, v ktorom sa odráža ich vlastný život – a práve príbehy a obrázky toto dokážu. V dnešnom polarizovanom svete, ktorý nás často rozdeľuje, nech je BIB otvorené všetkým, bez ohľadu na to, čo robí naša vláda.

*poznámka redakcie: v roku 2015 dostala pani Liz Page zlaté poljablko

Potenciál spájať deti je obrovský a takéto spojenia sa logicky prenášajú aj do ich dospelosti.

Bienále ilustrácií Bratislava nie je iba o príležitosti prezentovať medzinárodných umelcov. Vďaka BIB-UNESCO workshopu Albína Brunovského je aj inšpiráciou pre mladých a začínajúcich ilustrátorov – predstavte si, koľko mladých ilustrátorov započalo svoju umeleckú dráhu práve na ňom! Medzinárodné sympóziu sa prvýkrát uskutočnilo už počas prvého ročníka v roku 1967 a v roku 2015 bol založený IBBY Inštitút Bratislava, ktorý spája umelcov v oblasti čítania a podpory čítania. Keď sa pozriem na BIB, vidím, že svet literatúry pre deti a mladých je plný života a inovácie.

Chcem zagratulovať Bienále ilustrácií Bratislava a zaželať mu, aby jeho medzinárodný charakter a snaha o rovnosť všetkých, boli aj naďalej majákom pre ilustrátorov na celom svete.

Murti Bunanta, Liz Page a Zuzana Jarošová, BIB 2025

Liz Page, Sympóziu BIB 2025

Petra Flach, Zuzana Jarošová a Liz Page, BIB 2025

JOSEP ANTONI TÀSSIES PENELLA (ŠPANIELSKO)

Tàssies (Josep Antoni Tàssies Penella) študoval žurnalistiku na Universitat Autònoma de Barcelona. V roku 1983 začal publikovať v novinách (*El Periódico de Catalunya, Barcelona, El País, Madrid*), kde vytváral grafické komentáre a ilustrácie k sociálno-politickým článkom. Od roku 1984 Tàssies ilustroval detské knihy. Jeho prvým medzinárodným ocenením bola plaketa na Bienále ilustrácií Bratislava 1993 za jeho ilustrácie k dielu «*El libre dels bonus amonestaments*» (Kniha dobrých rád), prácu katalánskej stredovekej morálnej poézie od Anselma Turmedu z roku 1398.

Od začiatku milénia je autorom niekoľkých obrázkových kníh *Úplne sám*. Prvá z nich, «*Volando del revés*» (Lietanie hore nohami), o hodnote slobody a tolerancie, bola publikovaná v Španielsku, Mexiku a v roku 2025 aj v Iráne. «*El nen perdut*» (Stratené dieťa), o pozitívnej sile detskej radosti a nádeje aj v ťažkých situáciách, ako vojna či migrácia, získal v roku 2008 cenu SM International Illustration Award a v roku 2009 jeho najvyššie ocenenie, Grand Prix BIB (Bienále ilustrácií Bratislava).

Tàssiesove diela boli vystavené na niekoľkých medzinárodných samostatných výstavách, vrátane edície 2010 na Medzinárodnom veľtrhu detskej knihy v Bologni, kde predstavil svoju knihu „*Noms Robats*“ (Ukradnuté mená), ktorá sa vyjadruje proti šikanovaniu v školách. Okrem španielskej verzie je dostupná aj v Rusku, Grécku, Južnej Kórei, Taiwane, Japonsku a Mexiku; vydavateľstvo Bracklo predstavilo nemeckú verziu v roku 2022 na MLF Berlin (Medzinárodný literárny festival Berlín). Niekoľko vzdelávacích programov pracuje s touto knihou.

Tàssies pôsobil ako porotca na Medzinárodnom veľtrhu detskej knihy v Bologni v Taliansku, na Bienále ilustrácií Bratislava v Slovenskej republike, na Tallinnskom medzinárodnom trienále v Estónsku, na súťaži *Image of the Book a Cene Michalkov* v Rusku a na Národnej cene za ilustráciu v Španielsku.

BIB a jeho význam v dnešnej dobe. Záväzok vytvárať kvalitné a rešpektujúce detské ilustrácie.

Rád by som pogrataloval doterajším vládam Slovenskej republiky za ich podporu, ktorú Bienále ilustrácií Bratislava poskytovali prostredníctvom Ministerstva kultúry. Slovensku sa za posledných šesťdesiat rokov podarilo vytvoriť jedno z najprestížnejších medzinárodných kultúrnych podujatí. A to vďaka tomu, že krajina kultivovala a starala sa o niečo, čo je krehké, a tiež vzácne: umenie ilustrácie pre deti.

Okrem toho Slovensko a jeho hlavné mesto Bratislava do zahraničia exportuje kultúru najvyššej kvality, a to prostredníctvom pravidelných prehliadok BIB, ktoré prezentujú vybrané umelecké diela vystavované v rôznych medzinárodných múzeách.

Nielen, že je BIB pre krajinu prestížnou udalosťou, ale každé dva roky do Bratislavy pritiahne odborníkov z celého sveta v oblasti vizuálnej literatúry a podujatie je už tradične miestom, kde sa stretáva komunita okolo IBBY.

Dnes sa môžeme všetci tešiť z toho, že BIB zdolalo všetky prekážky, ktorým za desaťročia muselo čeliť, vrátane obdobia totality. Táto jeho odolnosť je vzácnym dôkazom sily umenia a ľudskej schopnosti nadväzovať medzinárodné spojenia.

Za uplynulých 60 rokov vývoj v sociálnej a komunikačnej oblasti zásadne zmenil prostredie, v ktorom žijeme – svet je dnes globálnou komunitou. Obrázkové knihy pre deti a mládež tak, ako ich poznáme dnes, prešli na celom svete istým vývojom. Zmena komunikačného systému nastala s príchodom internetu. Medzinárodná kultúrna štandardizácia sa stala realitou. Od roku 2010 používanie smartfónov túto štandardizáciu ešte zrýchliło. Obrázkové knihy prispôbili svoj tvar novým zvykom a sociálnym záujmom, ale tiež technickému pokroku v tlači, logistike, ilustrátorských postupoch či editorskej činnosti.

Ako sa BIB popasovalo s týmto vývojom? Do konca 80. rokov, keď bola Európa rozdelená a internet ešte neexistoval, bolo BIB vzácnym miestom, kde sa spájali rozdelené svety. Odo

dňa, kedy vzniklo bolo miestom, kde sa prezentovali grafické tradície krajín s dôrazom na národné trendy. Prebiehala tu čulá a dôležitá komunikácia medzi medzinárodnými a domácimi ilustrátormi – profesionálmi a odborníkmi.

Potom prišli geopolitické zmeny. V tom čase BIB začalo nabývať podobu, akú má dnes a zmenilo sa na oázu: prehliadka, ktorá každé dva roky prezentuje nekomerčné umenie pre deti vytvorené umelcami z rôznych kútov sveta, kladie dôraz na tradičné techniky a oceňuje kultúrnu diverzitu. Dnes je Bienále významným podujatím a to vďaka tomu, že na jednej strane spája bohatú ilustrátorskú tradíciu s novátorským experimentovaním na druhej strane.

Poslanie, ktoré má BIB, je dôstojné. Už od počiatku sa BIB zameriava na detstvo, na práva detí a na úctu voči deťom samotným. V Bratislave sa na deti nepozerajú ako na dospelých, nevnímajú ich ako potenciálnych zákazníkov, ani ako sprostredkovateľov reklamných cieľov. Sú svojbytnými ľudskými bytosťami. Ako vraví Zuzana Jarošová, generálna komisárka BIB, „Úloha Bienále ilustrácií Bratislava je jedinečná a neoceniteľná – prostredníctvom tých najkrajších umeleckých ilustrácií učí deti vnímať krásu a obohacuje ich ducha.“ Všetko začal v roku 1967 Dušan Roll spolu s ďalšími významnými slovenskými ilustrátormi ako Albín Brunovský alebo Miroslav Cipár. Boli presvedčení o tom, že deti si zaslúžia len to najlepšie zo svetového umenia.

Práve tá pozornosť, rešpekt a túžba priniesť deťom len to najlepšie dáva veľký zmysel aj v dnešnej dobe. Je však zbytočné dúfať, že prvé obrázky, ktoré detividia, budú ilustrácie v knihe. V momente, keď dáme deťom do rúk mobilný telefón, ktorý narúša ich prvé vnemy, akoby sme zabudli na právo dieťaťa na humanistickú výchovu, ktorá ho naučí vnímať krásu.

V západných kultúrach zvykneme koncept detstva ako prechodnej fázy nahrádzať predstavou detstva ako predmetu prehnanej ochrany. Istá sociálna transgresia je však nevyhnutná. O diverzite samotnej netreba popísať množstvo kníh; miesto toho je potrebné hovoriť o nej z pohľadu, ktorý neopomína rôznorodosť. A bez istej miery transgresie, či prekročenia istých hraníc, nemôže existovať autentická diverzita. Hlas samotnej diverzity je transgresívny a potrebný.

Josep Antoni Tàssies Penella

Prekračovanie hraníc ako vhodný prostriedok upriamenia pozornosti na rôznorodosť. Ako príklad môžeme uviesť, že transgresia, či nerešpektovanie klasických noriem krásy v umení nám vo všeobecnosti pomáha oceniť krásu, pomáha nám prekonávať predsudky a scitlivuje nás. Napríklad nerešpektovanie sociálnych pravidiel týkajúcich sa ľudskej krásy v ilustrácii vytvára priestor na rešpektovanie, prijatie a sebadôveru. Bez toho len podporujeme zobrazovanie postáv, ktoré vyhovujú zaužívaným ideálom krásy a naše knihy sú tak atraktívnejšie. Keby sme občas neignorovali pravidlá, vynechali by sme všetky tie „iné“ postavy, hoci v skutočnosti sme skoro všetci istým spôsobom „iní“ a práve túto odlišnosť môžeme oslavovať.

Obrázky v ilustrovaných knihách môžu nerešpektovať pravidlá, lebo ukazujú to, čo nie je napísané. Často musíte zájsť ďalej, prekročiť pomyselnú červenú čiaru, vybrať si to nesprávne riešenie, keď to správne nás obmedzuje. Pretože extrémna konkurencieschopnosť, násilie a dokonca aj vojna môžu nenápadne ovplyvniť to, čo je správne. Vtedy je mier porušením pravidiel.

Keď sa sústredíme na deti, vieme si zrazu predstaviť, ako by sme dokázali prekonať rozdiely v našom svete dospelých. Deti by sme si mohli idealizovať ako niečo, čo nám pomáha uniknúť z reality. Je pre nás ľahšie projektovať si na deti vlastné sny o budúcnosti, ako tieto sny premeniť na realitu v súčasnosti. Oceňujeme, že Dohovor o právach dieťaťa je najviac ratifikovaným dohovorom Spojených národov, podpísalo ho už 196 štátov, ale je nám ľúto, že jeho implementácia zaostáva.

Poslanie BIB nikdy nekončí a je to dané konceptom detských práv a ich naplňaním v skutočnom svete, a tiež akademickým chápaním obrázkových kníh, pedagogickými prístupmi k umeniu a umením samotným. Nemáme vedomosť o žiadnom inom významnom medzinárodnom podujatí, ktoré by sa venovalo detskej obrázkovej knihe a ktoré by si vytvorilo takéto zázemie.

Za výnimku môžeme čiastočne považovať Medzinárodný veľtrh detskej knihy v Bologni (BCBF), ktorý vďaka svojmu bohatému a konzistentnému programu plnému prehliadok, prezentácií a okrúhlych stolov venovaných ilustrovaným knihám nie je len komerčným podujatím.

BIB a BCBF majú zaujímavý komplementárny vzťah, ktorý si

zaslúži zachovať. Ako som už spomenul, BCBF je obchodný veľtrh, ale zároveň je ďalším významným centrom ilustrovanej knihy. Medzinárodná prehliadka ilustrátorov v Bologni láka odborníkov a začínajúcich ilustrátorov z celého sveta. Títo sa prihlasujú priamo – sú nimi ľudia, ktorí chcú publikovať, alebo ktorých snahou je prezentovať svoj talent v kontexte najlepšieho veľtrhu v odvetvi. Výber medzinárodnej poroty reflektuje práve aktuálne komerčné trendy.

Výstavy v Bologni dopĺňajú prehliadky BIB, ktoré sú rôznorodejšie a nezávislejšie, prezentujú diela súťažiacich, nominovaných jednotlivými sekciami IBBY a ďalšími kultúrnymi organizáciami zastúpených krajín. Bienále je jedinečné aj vďaka zloženiu porôt; sú to mnohopočetné a rôznorodé skupiny s medzinárodnými odborníkmi z rôznych oblastí, ktoré všetky súvisia s knižnými ilustráciami. Sú tam aj poroty z rôznych geopolitických častí sveta, čo vytvára väčší kontrast medzi kultúrami. Výsledkom sú fundované debaty so spoločnými cieľmi. Tieto ciele nemusia byť z dôvodu kultúrnej diverzity v súlade s dominantnými trendami v oblasti komerčnej knižnej produkcie, formujúcimi medzinárodnú scénu, aj keď ich môžu zohľadňovať. Zhoda vo veci výnimočnosti dáva tradícii, prípadne poetickým zvláštnostiam viac možností presadiť sa.

Po druhé, každé dva roky BCBF organizuje neverejnú prehliadku prác ocenených cenou Grand Prix BIB; na nej je prezentovaná obálka katalógu a strany s dielami – významnými míľnikmi v kariére ilustrátora. Táto skutočnosť výrazne prispieva k medzinárodnej prezentácii BIB, ktoré sa tak každé dva roky in situ stáva súčasťou programu veľtrhu.

Ďalej treba spomenúť, že tak ako Bratislava, aj Bologna je miestom, kde sa stretáva komunita okolo IBBY; združuje sa okolo Ceny Hansa Christiana Andersena, propagovanej neskôr BCBF.

Najprestížnejšie medzinárodné ceny sú teda zjednotené: Ceny BIB udeľované za ilustrácie pre deti a mladých ľudí, a Cena H. Ch. Andersena, udeľovaná za celoživotnú tvorbu ilustrátorom kníh pre deti a mládež.

Bolo pre mňa ctou získať Grand Prix BIB za knihu Stratené dieťa. Je to kniha o prežívaní detstva na pozadí vojny a migrácie. Kniha už získala ocenenie SM Foundation International Illustration Award. Pri jej tvorbe som trpel.

Tvoriť knihy je krásna, ale nie vždy radostná práca. Bratislavské Grand Prix mi dodalo odvalu a silu, čo som potreboval, aby som sa popasoval s ďalším komplexným a každodenným problémom, akým je šikana. Kniha Ukradnuté mená popisuje deň v živote človeka, čeliacemu obťažovaniu v škole.

Ako laureát ceny Grand Prix BIB som prezentoval originály uvedených dvoch diel na osobnej výstave v Bologni, čo mi umožnilo publikovať titul Ukradnuté mená v ôsmich krajinách. Túto sériu, skúmajúcu tabu súvisiace s detstvom, som nedávno rozšíril o knihu Zlatý tieň, ktorá v súčasnosti vychádza v Číne. Táto kniha rozpráva o živote dieťaťa – chlapca – od momentu, keď ho opustia, až do momentu, keď ho adoptujú.

Cena Grand Prix BIB mi pomohla získať ďalšie ocenenia, tvoriť vyspelejšie knihy a navštíviť Slovensko, Grécko, Rusko, Českú republiku, Srbsko, Nemecko, Chorvátsko, Taliansko, Indonéziu a Kolumbiu. V niektorých z nich som vystavoval, prednášal, viedol workshopy, alebo mal knižné prezentácie a vďaka tomu som mal tú česť vymieňať si skúsenosti s deťmi, spisovateľmi, ilustrátormi, odborníkmi a podporovateľmi čítania, s každým z nich, v jemu blízkom prostredí. Predovšetkým som však mal tú česť nadviazať nové priateľstvá priateľstvá so vzácnymi ľuďmi, ktorí veria v silu detských obrázkových kníh a som vďačný za to, že som ich spoznal. Priatelia moji, môžete si byť istí, že som na vás nezabudol.

Vďaka tomu, že som získal cenu Grand Prix BIB, cítil som potrebu zdieľať s ostatnými pozitíva, ktorú mi cena priniesla, a preto som istý čas spolupracoval so španielskymi inštitúciami pôsobiacimi v oblasti detskej literatúry. Spolupráca trvala od roku 2017 do 2021. Najprv som podporil opätovné zaradenie Profesijného združenia ilustrátorov Katalánska (najvýznamnejšej organizácie združujúcej ilustrátorov v Španielsku) do Ibbycat, katalánskej sekcie OEPLI, španielskej IBBY. Potom, ako som sa dočasne stal súčasťou rady Ibbycat, pomáhal som pri koordinácii s ďalšími tromi španielskymi sekciami (Galix, Galtzagorri Elkartea a Consejo General del Libro), aby sme opätovne naštartovali propagáciu BIB. Navrhli sme zverejniť oznámenie o súťaži čo najskôr, ako to bolo možné, čím sme ilustrátorom poskytli, čo najviac času na to, aby pripravili svoje práce. Na rad prišla kvalita výberu španielskych autorov. Vytvorili sme tím odborníkov z oblasti ilustrácie, výučby ilustrácie a obrázkových kníh, a títo sformulovali desať hodnotiacich kritérií.

Naše „bratislavské kritériá“ na hodnotenie ilustrovaných albumov sa skladali zo štyroch všeobecných a šiestich detailnejších kritérií.

Medzi všeobecné kritériá patrili:

1. Formálna koherentnosť,
2. Koherentnosť príbehu,
3. Technická kvalita,
4. Návrh musí vzbudiť aspoň minimálny záujem (dielo nemá byť len bezdôvodnou kumuláciou banálnosti).

Detailné kritériá:

1. Inovácia: autor prináša vlastný jazyk a osobitný formálny jazyk,
2. Formálna kvalita: kvalita má byť zjavná aj v bežnom vizuálnom jazyku, na už konsolidovaných štylistických líniách, keď možno autorovu interpretáciu porovnať s najlepšimi referenčnými dielami, prípadne ich kvalitatívne prevyšuje,
3. Osobitosť príbehu, prípadne evokatívna kvalita obrázkov,
4. Celková kvalita (bohatosť) kreatívneho návrhu (vrátane textu),
5. Interakcia s textom (literárnosť, komplementarita, inakosť),
6. Vzájomná interakcia s dizajnom (a s jeho podporou).

Tieto kvalitatívne kritériá hodnotenia ilustrovaných diel poslúžili ako spoločný základ subjektívneho, voľného hodnotenia jednotlivými členmi poroty. Následne sme podporili vytvorenie štyroch rozdielnych odborných porôt, každú pre inú sekciu IBBY Španielsko, ktoré mali na starosti výber diel a používali pri tom rovnaké kritériá. Organizačná podpora tajomníkov OEPLI a Ibbycat celý proces zefektívnila. Naša snaha umožnila prezentovať významných ilustrátorov spolu s laureátom ceny Grand Prix BIB 2021.

BIB nám umožňuje veriť, že umelecká a intelektuálna diverzita je pre deti bohatstvom, a že spolu dokážeme urobiť malé zmeny, ktoré zmenia svet k lepšiemu.

Preto by som chcel špeciálne poďakovať BIB a organizátorovi, BIBIANE, za jej neustále úsilie o zachovanie tohto pocitu. Tešíme sa, že ich inšpirujeme k tomu, aby zjednocovali a oceňovali príspevky slovenských a zahraničných ilustrátorov a odborníkov, pretože dielo každého z nich je obohatením a prináša rozmanitosť. Týmto by sme chceli povzbudiť organizátorov, aby posilňovali a udržiavali akademickú striktnosť, transparentnosť, úctu k rozmanitosti a slobode konania, ktoré by mali aj naďalej charakterizovať BIB. Tento záväzok zachovávať kvalitu a kultúrnu nezávislosť v oblasti detskej literatúry

je pre úspech Bienále a jeho kontinuitu kľúčový.

Josep Antoni Tàssies Penella v priestoroch SNG, BIB 2025

Murti Bunanta a Josep Antoni Tàssies Penella, Sympóziu BIB 2025

Liz Page, Sympóziium BIB 2025

Sympóziium BIB 2025

Zuzana Jarošová, Liz Page, Wally De Doncker a Katerina Dermata, Sympóziium BIB 2025

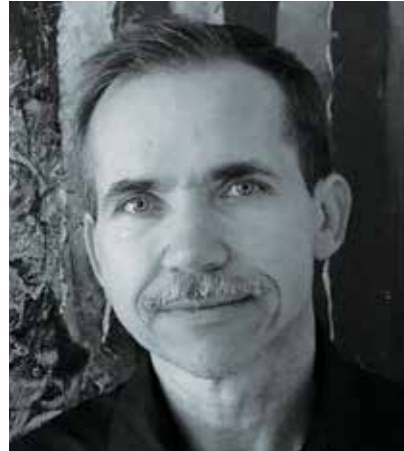

Josep Antoni Tàssies Penella, Sympóziium BIB 2025

Riaditeľka BIBIANY Petra Flach, Sympóziium BIB 2025

IGOR PIAČKA (SLOVENSKO)

Igor Piačka sa narodil 8. októbra 1962 v Třebíči (Česká republika). V rokoch 1983-1989 študoval na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave v ateliéri prof. Albína Brunovského a štúdium si doplnil pobytom na Académie Royale des Beaux Arts v Bruseli. Od roku 1990 viedol 13 rokov kurz figurálnej kresby na Katedre grafiky VŠVU. Venuje

sa maľbe, grafike, kresbe, ilustrácii a známkovej tvorbe. Svojimi dielami je zastúpený v mnohých súkromných aj verejných zbierkach po celom svete. Od roku 1990 vystavoval na viac ako 100 samostatných výstavách a na mnohých spoločných na Slovensku, ale i v zahraničí (napr. v Prahe, Viedni, Berlíne, Londýne, Moskve, New Yorku, Tokiu alebo Pekingu). Získal viac než 40 ocenení za grafiku, maľbu, známkovú tvorbu a ilustrácie. Na BIB '93 získal Cenu detskej poroty. Navrhol tiež 35 poštových známok, 90 ex libris a 60 ilustrovaných kníh alebo obálok. Je členom skupiny G-bod, spolkov UBS, SVVÚ a spolku SČUG Hollar. Pravidelne sa zúčastňuje výtvarných workshopov, sympózií, porôt a komisií. Žije a pracuje v Pezinku so svojou manželkou Júliou, ktorá je tiež akademickou maliarkou.

Slovenskí ilustrátori

Čo je to kvalita ilustrácie?

Ktoré sú subjektívne a ktoré objektívne kritériá hodnotenia? Ako sa pozeráť, vnímať a hodnotiť ilustráciu a ilustrátora?

Rád by som v tomto príspevku pripomenul niektorých vynikajúcich slovenských ilustrátorov a upriamil na nich pozornosť, pretože svojím dielom ovplyvnili nielen mňa, ale celé generácie čitateľov a ilustrátorov, nakoľko kvalitu ich tvorby už preveril čas. Títo autori sa síce nikdy nestretli s ocenením na BIB, ale ich ilustrátorské dielo rozhodne stojí za to, aby bolo pripomenuté. Toto nie je ani zďaleka úplný výber slovenských ilustrátorov, téma je príliš rozsiahla.

Prvým z nich je **Miro HANÁK**, československý ilustrátor, maliar, grafik a autor návrhov poštových známok.

Vytvoril svoj charakteristický, jedinečný štýl, inšpirovaný čínskou tušovou a akvarelovou maľbou. Stal sa dokonalým maliarom najmä prírody a zvierat, využíval svoje znalosti a skvelú optickú pamäť. Jeho výrazný štýl akvarelovej maľby je založený na kontraste maľby

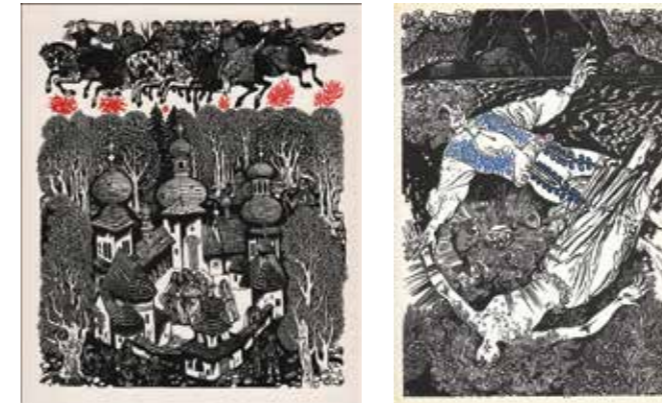

do rozpitého mokrého podkladu a ostrých záverečných detailov maľby do suchého podkladu. Má mimoriadny cit pre podstatu zvieratá, dynamiku jeho pohybu, jeho charakteristický postoj a výraz. Jeho štylizácia je postavená na dokonalom poznaní reality. Jeho rukopis je brilantný, kaligrafický a energický, práca je koncentrovaná, rýchla, ale premyslená, radostná. Pracuje s belobou papiera, ktorý prežaruje akvarelovú ilustráciu. Ovláda ako kúzelník mágiu farby a jej pôsobenia. Svoje vlastné nadšenie, zážitky a očarenie, fascináciu prírodou dokáže prostredníctvom svojho talentu a majstrovstva odovzdať čitateľom a divákovi. Svet vníma ako zázrak a také sú aj jeho poetické ilustrácie kníh Jacka Londona, Ernesta Thompsona Setona, Bohumila Řihu, ale aj Ruda Morica, Kristy Bendovej a iných.

Igor Piačka

Rád by som spomenul aj niekoľkých skvelých slovenských ilustrátorov dobrodružnej literatúry.

Vladimír MACHAJ sa venoval okrem knižnej a časopiseckej ilustrácii aj známkovej tvorbe a voľnej grafike. Jeho ilustrátorský záber je značný a rozsiahly. Tu by som rád pripomenul ako vynikajúco ilustroval dielo Edgara Rice Burroughsa – Tarzan. Vytvoril čiernobiele perokresby, doplnené fúkaním fixírkou a škrabanou technikou, dokonale vyjadrujúcou tajomstvo džungle. Výborne ovláda anatómiu človeka a zvierat, dynamiku pohybu. Niektoré z ilustrácií som videl v detstve a navždy som si ich zapamätal. Stretnutie Tarzana s levom, šelmami z džungle, boj o prežitie s veľkými ludoopmi, dramatické, romantické a fantastické scény

sú nakreslené veľmi presvedčivo, autenticky a suverénne. Neskôr sa V. Machaj vo svojej ilustračnej tvorbe posunul k osobitej štylizácii. Príkladom sú ilustrácie k dielu Slovenské báje Jozefa Cigera Hronského. Komponuje viacero kompozičných plánov, kombinuje veľké a malé tvary smerujúce do centra k ohnisku kompozície. Kombinuje tvarovo bohaté štruktúry – krajinu, stromy, bralá, architektúru s ľuďmi, zvieratami a drapériou. Okrem hlavného motívu sa objavujú sekundárne deje, obrazom možno „cestovať pohľadom“ a nachádzať nové veci, predtým nevidené. Takto dokáže do statickej ilustrácie vnášať prvok času. Narábanie s proporciami je voľnejšie, podriadené celkovej kompozícii. Práca s detailom ukazuje na vytrvalé a poctivé štúdium reality.

František ŠESTÁK, maliar, grafik, kresliar, portrétista sa ako ilustrátor venoval najmä ilustráciám diel Karla Maya, ale aj Zane Greya, Jacka Londona, Rudyarda Kiplinga, Alfreda Assolanta. Pracoval najmä škrabanou technikou, evokujúcou drevoryt. Výtvarník vtedy „kreslí svetlom“, čiže odoberá tvary, modeluje svetlom. Je to majster svetla a tieňa. Kreslí, či vyryva figurálne kompozície plné dynamiky, akcie, pohybu a tajomstva. Kresby majú energiu a švih. Jeho hrdinovia sú štylizovaní, ale individualizovaní a portrétno charakterizovaní, kone sú krásne. Očarujúca romantika divokého západu je presvedčivá. Rovnako presvedčivý je aj v maľbe s expresívnou farebnosťou v príbehoch Bufallo Billa od Davida Hamiltona.

Teodor SCHNITZER je ďalším majstrom čiernej a bielej. Ilustroval najmä indiánky a westerny autorov ako Karl May, či James Fenimore Cooper. Ilustrácie vytvoril aj pre diela Roberta Louisa Stevensona, Victora Huga a mnohých iných. Pracoval technikou škrabanej štetokresby, tzv. Mässerovej dosky. V jeho kompozíciách sa stáva, okrem človeka, aj veľkolepá príroda nositeľkou dramatického, či pokojnejšieho deja. Dokázal vytvoriť jednotný, celostný, zvláštny vírivý pohyb. Každá časť kompozície komunikuje s celkom. Spoluvytvára podmanivú atmosféru, naplnenú svojím vlastným vnútorným svetlom. Perspektíva priestoru umocňuje jeho podmanivé vízie.

Jozef CESNAK sa do povedomia čitateľov dostal najmä svojimi ilustráciami kultovej série románov Roberta Arthura: Alfred Hitchcock a traja pátrači. Svojimi perokresbami, gradovanými od jemnej, subtilnej línie po hlboké, vyšrafované tieň, plné tajomstiev, citlivo vykresľuje detektívne príbehy s kriminálnou zápletkou. Svetlo a tieň, siete a labyrinty šrafúr, dôraz na detail a tajomstvo, to všetko vnáša do jeho kresieb bezprostrednosť, uveriteľnosť, presvedčivosť a úprimnosť. Výsledný štýl zvláštne spája civilizmus s baladickosťou.

Nasledujúca skupina autorov – ilustrátorov, má niekoľko spoločných bodov: okrem toho, že sa venovali ilustrácii, grafike, kresbe a maľbe, pôsobili ako pedagógovia na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave.

Dušan STOPIAK, prvý z nich, bol výborný kresliar a grafik, figuralista. Jeho ilustrácie diela Rudolfa Mertlíka: Staroveké báje a povesti ukazujú jeho kresliarsku a grafickú suverenitu a silnú vlastnú cestu inšpirovanú klasickým umením starých majstrov, antickým umením, ale aj súčasnou figuráciou. Kompozície sú realizované náročnou grafickou technikou hĺbkotlače, kom-

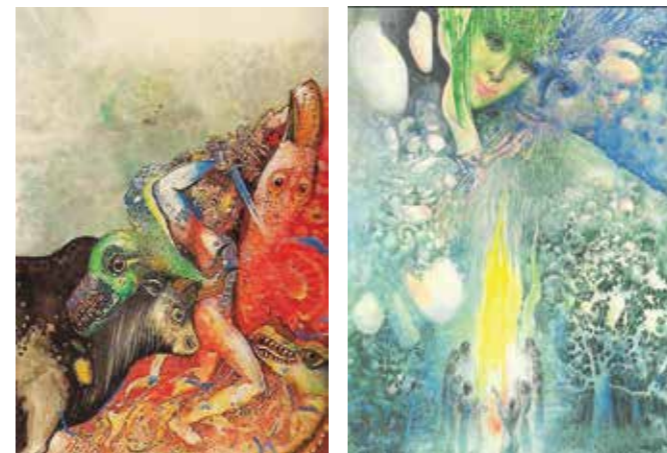
bináciou suchej ihly a mezzotinty. Tie sú doplnené technicky jednoduchšími, ale rovnako presvedčivými kresbami ceruzkou. Jeho skorý odchod, žiaľ, zabránil ďalšiemu rozletu tohto talentovaného umelca.

Ján LEBIŠ vytvoril mnohotvárne a rozmanité ilustrátorské, grafické, kresliarske a maliarske dielo. Ako ukážku vyberám jeho ilustrácie ku knihe Jonathana Swifta: Gulliverove cesty. Je v nich typická a charakteristická Lebišova robustnosť, zemitosť

a „nadsádzka“ tvaru. Je mu blízke smerovanie ku znaku, farebná expresivita, grotesknosť a humor. Jeho postavy a postavičky sú pitoreskné a rozohrané, aj stavieb, lodí, zvieratiek a ostatných prvkov sa zmocňuje hravý pohyb a bláznivosť.

Karol ONDREIČKA čerpal impulzy v poetických ilustráciách zo svojej bohatej grafickej a maliarskej tvorby. Komponuje rôzne fragmenty reálneho aj vyabstrahovaného sveta do obrazového celku. Príkladom sú Báje a mýty starých Slovanov od Ivana Hudeca. Ondreičkove ilustrácie spájajú poetický, imaginatívny pohľad s epickým, naratívnym prístupom. Sú

vizuálnymi kolážami, budovanými na princípoch metafory, symbolu a nečakaného vizuálneho spojenia. Sú to vizuálne básne. Detaily reality sú zasadené do abstraktného prostredia obrazu. Vytvárajú tak novú obrazovú skutočnosť.

Igor RUMANSKÝ ilustroval J. C. Hronského: Slnovratka ilustráciami poetickými, veľmi ľudskými, citlivými, hlbokými, preduchovnenými, clivými, niekedy melancholickými, ale aj zemitými a pravdivými. Sú kompozične aj farebne vyvážené. Dominuje kresba. Raz je to lyrická, spevavá línia, inokedy dramatická, odstupňovaná v hrúbke aj transparentnosti, nezaprie talent a skúsenosti excelentného kresliara a grafika. Akvarely sú viacvrstvomé, žiarivé. Typy postáv zovšeobecňuje na základe štúdia a poznania, ilustrácie sú prežité, precítené a poctivé. Rumanského ilustrácie sú zároveň zrozumiteľné aj umelecky sofistikované.

Ferdinand HLOŽNÍK, posledný z tejto reprezentatívnej, ale len ilustračnej skupiny skvelých slovenských ilustrátorov. Jeho diela sú hravé, vtipné, zrozumiteľné a čitateľné, kresbne, graficky a koloristicky výrazné a úderné. Sú určené pre mladšie deti. Svet, ktorý zobrazujú, je krásnym, čistým, optimistickým miestom rozvoja detskej duše, zatiaľ vzdialený od všetkých komplikácií sveta tínedžerov a dospelých. Ak výtvarník chce vytvoriť dobrú kresbu, ilustráciu alebo obraz, musí sa vedieť vcítiť, stať sa tým kresleným dieťaťom, psíkom, koníkom alebo stromom. Ferdinandovi Hložníkovi sa to podarilo.

Uvedomujem si, že téma slovenskej ilustrácie je taká rozsiahla, že nemožno v krátkom príspevku vymenovať ani zďaleka všetkých, ktorí by si to zaslúžili. Pripomenuli sme len niekoľko výrazných osobností – slovenských ilustrátorov, všetci sú súčasťou príbehu slovenskej ilustrácie. Každý z nich je iný. Ich dielo oslovilo rozum a cit divákov, čitateľov kníh, ale aj milovníkov a adeptov výtvarného umenia. Priniesli kvalitu a výtvarné majstrovstvo, ponúkli svoje talent, znalosti a svoje srdce. Obohatili nielen slovenskú kultúru a za to im patrí náš obdiv, rešpekt a poďakovanie.

MARIJA RISTIĆ (SRBSKO)

Marija Ristić sa narodila v roku 1989. Strednú školu dokončila v Zemune a je doktorantkou na Filozofickej fakulte v Belehrade. Od roku 2009 je členkou klubu Spoločníci národného múzea. Od roku 2014 do roku 2016 bola stážistkou v Umelecky pavilóne 'Cvijeta Zuzorić'. Posledné 3 roky sa zúčastňuje organizá-

cie umeleckých kolónií v Srbsku.

Je autorkou 4 výstav. Pracovala ako kurátorka Zlatého pera Belehradu 2017-medzinárodné bienále ilustrácií, ktoré organizuje Združenie umelcov a dizajnérov Srbska (ULUPUDS).

Jej profesionálne aktivity zahŕňajú písanie esejí, úvodníkov pre katalógy a skupinové výstavy.

Marija vo svojich esejách skúmala pozadie vzniku srbských ilustrácií ako samostatnej umeleckej disciplíny, pretože korene srbských ilustrácií sú dvojité. Na jednej strane vznikli z barokového grafického umenia, ako aj z iných umeleckých disciplín v najširšom zmysle slova a na druhej strane sa rozvíjali ruka v ruke s rozmachom vydavateľskej činnosti a vznikom občianskej kultúry v Srbsku na prahu 20. storočia. Srbská ilustrácia je v určitom zmysle kultúrny fenomén par excellence, keďže až do konca Veľkej vojny bola ilustrácia v Srbsku vykonávaná maliarmi ako vedľajšia aktivita.

Bienále ilustrácií Bratislava: Šesťdesiat rokov prínosu k teórii ilustrácie

Vznik a úloha medzinárodných výstav ilustrácií

V kontexte histórie umenia je Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) kultúrnym fenoménom, ktorého viacdimenzionálny význam presahuje bežnú výstavu. Aby sme plne pochopili dopad tohto podujatia na vývoj obrázkovej knihy ako umeleckej formy, je dôležité zamyslieť sa nad komplexným historickým, sociokultúrnym a

umeleckým rámcom jeho existencie.

Založenie výstavy Zlaté pero Belehradu v roku 1959 Združením umelcov a dizajnérov Srbska (ULUPUDS) bolo prvým krokom na ceste k etablovaní ilustrácie ako samostatnej umeleckej disciplíny, ktorá si zaslúži uznanie tak isto ako maľba – a ilustrátora ako legitímneho odborníka. Výstava Zlaté pero, s vydaným katalógom obsahujúcim oficiálne pravidlá výstavy, príhovory odborníkov a profesionálne fotografie objektov, bola prvou výstavou ilustrácií tohto druhu v Európe. Bol to zlomový okamih v histórii umenia v čase, keď ilustrácia potrebovala pozdvihnúť na vyššiu úroveň grafického a umeleckého štandardu, a zároveň bol potvrdením toho, že sa ilustrácia stala samostatným odvetvím teoretického štúdia.

Podľa vzoru srbského Zlatého pera o osem rokov neskôr pod záštitou UNESCO a IBBY (Medzinárodnej únie pre detskú knihu), vzniklo Bienále ilustrácií Bratislava – samostatné podujatie venované ilustrácii detských kníh. Od svojho založenia tieto dve výstavy paralelne prezentovali ilustrácie nielen ako dekoráciu či doplnok k textu knihy, ale ako samostatnú a expresívnu umeleckú formu so svojim vlastným príbehom a vizuálnym potenciálom.

Sympóziu ako miesto teoretického rozvoja

V súčasnej vizuálnej a umeleckej kultúre bola ilustrácia detských kníh dlhé roky na okraji záujmu teoretického a kritického diskurzu, v dôsledku čoho sa objavila potreba, aby odborníci prispeli k jej teoretickým základom. Táto príležitosť sa naskytla práve vo forme Sympózia BIB, ktoré bolo sprievodným programom Bienále. Zúčastnili sa ho uznávaní umelci, teoretici umenia, kritici, editori, dizajnéri a pedagógovia z celého sveta.

Výsledky tohto medzikultúrneho dialógu boli zverejnené v publikácii Pojednanie o teoretických prácach, ktorá dokumentovala vývoj ilustrácie, jej úlohu, vizuálnu komunikáciu a posun v mediálnom a vizuálnom vnímaní ilustrácie detských kníh. Vďaka tomu, že táto publikácia je viacjazyčná (v slovenčine, angličtine a predtým aj v ruštine), priblížila problematiku širokému publiku. Za šesťdesiat rokov existencie Sympózia, prezentácie, ktoré na ňom odzneli v synergiis hlavnou výstavou a sprievodným programom, celosvetovo zásadne zmenili vnímanie, estetiku a kultúrny význam knižnej ilustrácie.

Táto diverzita prístupov k problematike vyústila do vytvorenia nových teoretických rámcov pre pedagogiku umenia, zvyrazňujúc pritom dôležitú úlohu obrázkov pri vnímaní sveta deťmi. Interdisciplinárny charakter Sympózia sa tiež prejavil v rozličnom zameraní a rôznej profesionálnej orientácii účastníkov – zúčastnili sa

na ňom ľudia z umenia, dizajnu, semiotiky, psychológie, literárnej teórie a teórie umenia. Táto pestrosť premostila priepasť medzi teóriou a praxou, umožnila neutíchajúci a dynamický dialóg medzi tvorcami a tými, čo umenie interpretujú.

Témy sympózia ako odraz aktuálnych výziev v ilustrácii

Každé zasadnutie Sympózia má ústrednú tému, v rámci ktorej môžu účastníci do hĺbky preskúmať páľčivé problémy v oblasti ilustrácie. Chronologické skúmanie týchto tém ponúka neoceniteľný pohľad na teoretické výzvy súvisiace s ilustráciou ako umeleckou formou, napr. formovanie identity, migrácia, vizuálna gramotnosť, vzťah medzi textom a obrazom a historický vývoj ilustrácie.

Prvé ročníky ročníky (1967-1985) zborníku zo Sympózia BIB sa venovali pedagogickej a emocionálnej funkcii ilustrácie a videli ju ako nástroj citového formovania a vizuálnej komunikácie detí pred získaním schopnosti čítať. Závery z tohto obdobia zdôrazňujú úlohu ilustrácie v kognitívnom a citovom vývoji dieťaťa, symbolickú hodnotu štylizácie a psychologický vplyv farieb, tvarov a kompozície – čím potvrdili ilustráciu ako médium vnútorného stavu a estetické skúsenosti. Zborníky z konca 80. rokov a z 90. rokov odrážajú posun k chápaniu ilustrácie ako formy samostatného umeleckého vyjadrenia, nezávislej od textu. Dominantnými témami boli napr. kritika komercializácie (ktorá ohrozuje experimentovanie), umelecká sloboda a jedinečný vizuálny jazyk ilustrátorov. Tieto texty pozdvihli ilustráciu z obyčajného pomocníka príbehu na plnohodnotné umelecké médium so svojou vlastnou semiotickou silou. Po roku 2003 nabrali témy Sympózia postmoderný rozmer: viacvrstvový význam, fragmentácia, hravá forma a intertextualita. Ilustrácia bola zrazu aktívnym partnerom textu – niekedy provokovala, niekedy existovala paralelne s písaným slovom. Skúmané boli koncepty obraz ako text, čitateľ ako spoluautor a ilustrácia ako miesto umeleckého experimentovania hraničiaceho s komiksom, inštaláciou a animáciou. Táto fáza potvrdila ilustráciu ako súčasť umeleckú prax a nielen ako „dekoratívny doplnok“. Po roku 2011 boli témy viac sociálne angažované. Ilustrácia bola skúmaná cez prizmu migrácie, medzikultúrnej identity, vojnovéj traumy, detstva v povojnových časoch, ekologických tém a klimatickej krízy. Nenahliadalo sa na ňu už iba ako na umeleckú formu, ale tiež ako na nástroj sociálnej účasti. Umelci používali obrazy, aby sa vyjadrovali ku globálnym problémom a aby deťom ponúkli symbolické nástroje, ktoré im pomôžu pochopiť svet – z ilustrá-

cie sa stal vizuálny aktivizmus. Ročníky 2015 a 2019 reagovali na technologické zmeny: digitalizáciu, e-knihy a interaktívne aplikácie. Vynorili sa otázky o strate rukopisu ilustrátora a o zachovaní jeho umeleckej integrity v digitálnom svete. Závery formulovali potrebu nových estetických kritérií pre digitálnu ilustráciu, chápanie obrazovky ako nového plátna a skúmania hybridných médií: ilustrácia, ktorá sa hýbe, vydáva zvuk a reaguje. V tomto ohľade ilustrácia už nie je definovaná formou, ale je skôr vedomým umeleckým gestom, a to bez ohľadu na médium.

Posledné ročníky 2021, 2023 sa zameriavali na citovú komplexnosť detstva v súčasnosti – témy ako strach, izolácia či pandémie. Ilustrácia je prezentovaná ako nástroj introspekcie a uzdravenia, tak veľmi potrebná v časoch krízy. Ilustrácia získala terapeutickú dimenziu, stala sa súčasťou citového vzdelávania detí aj dospelých, zvyrazňujúc svoju umeleckú a sociálnu dôležitosť.

Posolstvo Sympózia – teoretické zrkadlo odrážajúce umenie ilustrácie

Zborníky Sympózia BIB obsahujú práce stoviek odborníkov z celého sveta, dokumentujú premenu ilustrácie na umeleckú disciplínu, a identifikujú metódy a rámce pre jej teoretické štúdium. Sú dôkazom trajektórie, ktorú opísala ilustrácia – ilustrácia ako vzdelávací nástroj (60. roky), umelecké médium (90. roky) a multimédiá, aktivizmus a introspektívna expresia (2000-2020). Publikácie nielen mapujú vývoj a zmeny v ilustrácii, ale často sú ich spúšťačom – formujú umeleckú prax a chápanie vizuálneho umenia v detských knihách spoločnosťou. V histórii sympózia vznikli rôzne metodologické a tematické modely, počnúc postmodernistickou dekonštrukciou a novým zadefinovaním priestoru, v ktorom ilustrácia existuje, po psychologický a citový vývoj, interkultúrny dialóg, digitálny vývoj, symboly aktivizmu a citovo viacvrstvové príbehy. V priebehu šesťdesiatich rokov zborníky povýšili ilustráciu detskej literatúry z prehliadaného umenia na predmet seriózneho teoretického skúmania.

Ocenenia ako Grand Prix, Zlaté jablko a Plaketa povzbudili umelcov tvoriť ilustrácie detských kníh cez prizmu svojho vlastného videnia a štýlu. Zlaté jablko je udeľované ilustrátorom nielen za estetickú výnimočnosť ich diela, ale aj za to, že sa venujú sociálnym a vzdelávacím témam. Posolstvo BIB teda nenachádzame len v jeho archívoch, ale aj v generáciách mladých ľudí, pre ktorých BIB zadefinovalo vysoké umelecké štandardy

Marija Ristić

ilustrácie detskej literatúry. Bienále prispelo k tomu, aby sa ilustrácia stala kľúčovým prvkom gramotnosti detí, ich citového vývoja a kritického myslenia.

Záver

Počas šiestich dekád sa BIB podarilo zmeniť to, ako sa pozeráme na ilustráciu; stal sa z nej kľúčový prvok detskej literatúry. Bienále inšpirovalo autorov, aby vytvárali diela, ktoré sú umelecké a zároveň vzdelávacie a spoločensky angažované. Zborníky zo Sympózia sú nenahraditeľným zdrojom pre výskumníkov, a to najmä z dôvodu nedostatku teoretickej literatúry o ilustrácii. Umožňujú nám spoznať tvorbu významných ilustrátorov, výzvy, ktorým ilustrácia čelí, tlaky trhu a ďalšie faktory, formujúce povolanie ilustrátora a umenie ilustrácie.

V kontexte dneška – keď sú deti čoraz intenzívnejšie vystavované digitálnym médiám – zostáva BIB inštitúciou, zachovávajúcou umelecké štandardy a oslavujúcou originalitu a rôznorodosť. Aj v dobe, keď sú obrázkové knihy z komerčných dôvodov plné dizajnových a interaktívnych prvkov, trvá BIB na zachovávaní najvyššej kvality, ponúka dômyselne koncipované knihy, podporujúce hlboké emocionálne a intelektuálne spojenie s mladými čitateľmi. Potvrzuje hodnotu autorskej nekomerčnej ilustrácie – nie s dôrazom na marketing, ale na skutočné umelecké vyjadrenie a na zmysluplnú komunikáciu.

Aj potom ako Bienále po kritickej reflexii prijalo digitálne formáty, zostáva aj naďalej neochvejným zástancom tradičných techník. V čase komercializácie a digitalizácie detskej literatúry zostáva verné svojej misii zachovávať umeleckú integritu ilustrácie. Jeho hlavným poslaním je kultivovať priestor, kde sa možno zamyslieť nad tým, čo vlastne znamená tvoriť také knihy pre deti, ktoré ich nielen zabavia, ale zároveň formujú ich charakter a pohľad na svet.

A nakoniec, v čase, keď sa vzdelávacie systémy na celom svete boja s prípravou nových generácií na neistú budúcnosť, BIB opätovne potvrdzuje dôležitosť vizuálnej gramotnosti a kreatívneho myslenia ako zručností, bez ktorých sa v nasledujúcich rokoch nezaobídeme.

Igor Piačka, Sympóziu BIB 2025

Ceremoniál odovzdávania cien BIB 2025

Marija Ristić, Sympóziu BIB 2025

Ceremoniál odovzdávania cien BIB 2025

Sympózium BIB 2025

Sympózium BIB 2025

ELLIS VANCE (USA)

Ellis Vance pôsobí už viac ako štyridsať rokov v oblasti vzdelávania ako učiteľ, školský administrátor a odborník na čítanie, literatúru a technológie vo vzdelávaní.

Pracoval na rôznych úrovniach školského systému v Kalifornii, neskôr viedol nezávislú organizáciu Computer Using Educators a projekt California Learning Resource Network. Bol aktívny v národných aj medzinárodných organizáciách podporujúcich detskú literatúru a gramotnosť, vrátane USBBY a IBBY, kde zastával viaceré vedúce funkcie. Zúčastnil sa aj na organizácii medzinárodných výstav a udeľovaní cien pre detské knihy. V súčasnosti je čestným výkonným riaditeľom USBBY a pôsobí ako styčný pracovník pre iniciatívu Children in Crisis.

Je tiež aktívnym členom Medzinárodnej rady pre detskú literatúru (IBBY), kde pôsobil vo výkonnom výbore ako podpredseda (2006 – 2008) a pokladník (2008 – 2022). Od roku 2002 je pokladníkom časopisu IBBY Journal Bookbird.

Bol tiež členom medzinárodného výboru BIB a často vystupoval na sympóziu BIB, keď sa zúčastňoval medzinárodnej výstavy BIB.

V priebehu rokov bol Vance tiež členom a predsedom viacerých výborov udeľujúcich ceny za knihy pre deti a mládež a často vystupoval na štátnych, národných a medzinárodných seminároch, konferenciách a kongresoch venovaných gramotnosti a literatúre.

BIB a svet detskej knihy: Zdieľanie jedinečných skúseností, poznatkov a spomienok na účasť Spojených štátov amerických v IBBY.

Na začiatok by som chcel zagratulovať Bienále ilustrácií Bratislava k jubilejnému 30. ročníku. Od svojho vzniku v roku 1967 a počas celého fungovania si Bienále získalo povesť jednej z celosvetovo najvýznamnejších výstav detskej knihy. Prestížne ocenenia, ktoré Bienále udeľuje ilustrátorom detských kníh, sú známe na celom svete.

Medzinárodná únia pre detskú knihu (IBBY) podporovala Bienále už od jeho vzniku a je mi ctou, že americká sekcia Medzinárodnej únie pre detskú knihu (USBBY), ako národná sekcia IBBY, dlhodobo spolupracuje s BIB.

USBBY zohráva významnú úlohu pri výbere a nominácii amerických ilustrátorov na BIB a účasť sekcie v tomto procese je kľúčová aj pre širšie zapojenie sa do činností IBBY a spolupracou s IBBY napomáha pri plnení poslania Medzinárodnej únie podporovať porozumenie literatúre prostredníctvom detských kníh.

Spolupráca medzi USBBY a BIB je dôkazom plnenia záväzku americkej sekcie celosvetovo podporovať detskú literatúru, prezentovať tvorbu amerických ilustrátorov v zahraničí a zvyšovať tak v rámci celosvetovej komunity detskej knihy povedomie o ich talente.

Účasť sekcie USBBY na BIB sa vyvíjala v čase. Vďaka oživeniu záujmu, ku ktorému došlo v čase, keď som bol súčasťou výkonného výboru IBBY, a tiež vďaka môjmu pracovnému vzťahu a priateľstvu s Timoteou Vrablovou, zriadila USBBY nominačný výbor zodpovedný za nomináciu umelcov na BIB. Svoj zámer intenzívnejšie sa na súťaži zúčastňovať zakomponovala aj do štatútu USBBY a to práve v čase, keď som bol Výkonným riaditeľom USBBY, teda začiatkom roku 2000.

Tak ako mnohé iné národné sekcie IBBY, USBBY zriadila výbor volených členov, ktorých úlohou je vyberať diela amerických umelcov nominované na Bienále ilustrácií Bratislava. Ako zaujíma-

vosť musím uviesť, že počet nominovaných ilustrátorov USBBY v jednotlivých rokoch výrazne kolísala, pričom najväčší počet umelcov bol nominovaný v úvodných ročníkoch súťaže a v súčasnosti tento počet opätovne narastá.

Po niekoľkých rokoch absencie v súťaži došlo k reforme Nomináčného výboru sekcie USBBY na BIB; tento nakoniec nominoval jedného umelca, ktorý mal prezentovať USBBY na BIB. Niekoľko rokov po sebe bol týmto nominantom ten istý ilustrátor detských kníh, ktorý bol nominovaný aj na Cenu Hansa Christiana Andersena udeľovanú IBBY.

V roku 2019 pod vedením Brendy Dales, predsedníčky Nomináčného výboru USBBY na BIB zaslal tento do súťaže ilustrácie amerických umelcov k trom detským knihám. Súťaže sa zúčastnilo 3056 ilustrácií z 539 detských kníh, ktoré vytvorilo 416 ilustrátorov zo 47 krajín.

Na výstave v roku 2019 sa zúčastnili nasledujúci americkí umelci:

Ekua Holmes: ilustrácie ku knihe *Hviezdne veci*.

Yuyi Morales: ilustrácie ku knihám *Zasnený* a *Niňove hrozné sestričky* a nakoniec Pamela Zagarenski: ilustrácie ku knihám *Šepot Henryho* a *Lea*.

Nominantom USBBY v roku 2021 bol vynikajúci umelec a ilustrátor detských kníh Raul Colón, ktorý ilustroval tituly ako *Dieťa vesmíru* a *Nebojácny letec*: Ruth Law a jej lietajúci stroj.

Porota stála v roku 2021 pred závideniahodnou úlohou posúdiť 2 700 ilustrácií 380 ilustrátorov zo 42 krajín sveta.

Hoci v roku 2021 Spojené štáty nezískali žiadne ocenenie, samotná účasť Raula Colóna na súťaži bola pre neho veľkou poctou a dôkazom talentu amerických umelcov. Ilustrátor detských kníh Raul Colón je tiež autorom ilustrácií ku knihám *Kresli!* a *Predstav si!*

V roku 2023 boli za Spojené štáty americké nominovaní Rashin Kheiriyeh a John Parra.

Rashin Kheiriyeh je medzinárodne uznávaná a oceňovaná ilustrátorka a spisovateľka, výtvarná riaditeľka, animátorka a maliarka s dvadsaťtriročnými skúsenosťami v oblasti vyda-

vateľskej činnosti a rozhlasového a televízneho vysielania. Je autorkou viac ako deväťdesiatich detských kníh publikovaných v Spojených štátoch amerických, Kanade, Francúzsku, Taliansku, Japonsku, Nemecku, Španielsku, Južnej Kórei, Číne, Brazílii, Indii a Iráne. Z jej diel by som spomenul napríklad titul Rumi: *Básnik radosti a lásky*.

John Parra je autorom viacerých bestsellerov, oceňovaným umelcom, ilustrátorom, spisovateľom a pedagógom známym najmä vďaka detským obrázkovým knihám, ktorých protagonistami sú Latinoameričania. Venuje sa tiež komerčnej grafike. Jeho vášňou je umenie a téma gramotnosti a často prednáša ako hosťujúci umelec na školách a konferenciách o literatúre vo všetkých kútoch Spojených štátov amerických. Jeho najnovšou publikáciou je titul *Rast umelca: Príbeh záhradníka a jeho syna*.

V roku 2025 boli za Spojené štáty americké nominovaní umelci Duncan Tonatiuh, Jiemei Lin a Rahele Jomepour Bell. Ich nominácia je dôkazom záberu tvorby amerických ilustrátorov detských kníh, ktorí reprezentujú kultúry z rôznych kútov sveta.

Duncan Tonatiuh je americký spisovateľ a ilustrátor mexického pôvodu, autor niekoľkých ocenených detských kníh. Ilustrácie v jeho knihách sú inšpirované najmä umením z predkolumbovského obdobia. Témou jeho príbehov sú najmä skúsenosti Latinoameričanov v oblasti sociálnej spravodlivosti, umenia, histórie a prisťahovalectva.

Jiemei Lin je umelkyňa, ktorá sa narodila v čínskom meste Chang-čou a v súčasnosti žije a pracuje v severozápadnej časti amerického štátu Washington. Lin pri práci využíva digitálne aj tradičné médiá, pomocou nich tvorí maľby, nástenné maľby a ilustrácie. Je autorkou knihy *Skala* v mojom hrdle, ktorá získala čestné ocenenie v ázijsko-pacifickej literárnej súťaži v kategórii *Obrázková kniha*.

Ilustrovala príbehy o imigrantoch a Američanoch ázijského pôvodu s dôrazom na skúsenosti žien a detí z Východnej a Juhovýchodnej Ázie.

Rahele Jomepour Bell je americká ilustrátorka, spisovateľka a pedagogička iránskeho pôvodu. Do Spojených štátov amerických sa prisťahovala v roku 2011, aby nasledovala svoj sen a stala sa slobodnou medzinárodnou umelkyňou. Rahele ilus-

trovala viac ako 20 kníh, ktoré vyšli v Iráne, Spojených štátoch amerických a v Kanade – tituly ako *Náš obľúbený deň* v roku, *Navždy budem*, *Zmeniť planétu*, *Chýbajúca mama* a *Skrinka s pokladom*. Jej dielo sa dočkalo prekladov do mnohých jazykov, napríklad do vietnamčiny, francúzštiny, portugalčiny, španielčiny, čínštiny a turečtiny. Jej ilustrácie získali mnohé významnenia a ocenenia.

V histórii súťaže a výstavy *Bienále ilustrácií Bratislava* boli ocenené diela amerických ilustrátorov detských kníh. Spomenúť musím Lane Smitha, ktorý v roku 1991 získal Zlaté jablko BIB za ilustrácie k jeho knihe *Veľké domáce zvieratá*.

Bez ohľadu na to, či americkí autori na BIB získali alebo nezískali nejaké ocenenie, už len to, že sa na *Bienále* zúčastnili, je pre nich celosvetovým uznaním. Vďaka tomu, že mohli svoje práce na *Bienále* vystavovať a tieto boli následne zaradené do katalógu *Bienále*, otvorila sa im cesta k svetovému publiku.

Sekcia USBBY je tiež veľmi hrdá na to, že dvaja z jej mimoriadne aktívnych členov boli v posledných rokoch súčasťou medzinárodnej poroty BIB. Menovite Brenda Dales, bývalá predsedníčka Nomináčného výboru USBBY na BIB a členka správnej rady USBBY, ktorá bola členkou medzinárodnej poroty BIB v roku 2021.

Moja osobná účasť na BIB sa spája s mnohými špeciálnymi spomienkami, za ktoré budem navždy vďačný. Počas niekoľkých rokov som bol členom Medzinárodnej poroty BIB a prednášal som tiež na Medzinárodnom sympóziu BIB, napríklad aj o dôležitosti detskej literatúry, ktorej témou sú deti utečencov. Výsledkom prednášky bol rozhovor, ktorý som počas výstavy poskytol lokálnemu médiu. A vďaka mojej priateľke Timotey som sa spolu s ňou zúčastnil viacerých hudobných predstavení počas úvodného týždňa BIB, kde sme vystupovali v historickej budove v v historickej budove Bratislavského hradu. V neposlednom rade v roku 2021 mi BIBIANA za moju dlhoročnú prácu a neutíchajúcu podporu BIB udelila špeciálne ocenenie.

A na záver, ďakujem Petre Flach, riaditeľke BIBIANY, Zuzane Jarošovej, generálnej komisárke BIB a predsedníčke medzinárodného komitétu BIB a tiež Viere Anoškinovej, vedúcej

sekretariátu BIB, za pozvanie a za príležitosť prihovoriť sa vám pri príležitosti 30. ročníka BIB. Je mi ctou opäť tu byť s vami v krásnej Bratislave, ktorá je jedným z mojich najobľúbenejších miest na svete!

Ellis Vance, Sympóziu BIB 2025

Ellis Vance, Sympóziium BIB 2025

Medzinárodná porota BIB 2025

Ellis Vance a Petra Flach, Sympóziium BIB 2025

Ellis Vance a Steffen Larsen, Sympóziium BIB 2025

Zasadnutie medzinárodnej poroty BIB 2025

Ellis Vance a Mingzhou Zhang, Sympóziium BIB 2025

Angela Yannicopoulou je profesorkou detskej literatúry na Národnej a Kapodistrijskej univerzite v Aténach.

Jej výskumné záujmy sa zameriavajú na obrázkové knihy, vyučovanie detskej literatúry, ideológiu v detských knihách a materiálnu podstatu knihy. Pôsobila v niekoľkých radách a výboroch, vrátane

výboru ocenenej detskej literatúry štátu v Grécku a na Cypre, a organizovala niekoľko národných a medzinárodných konferencií, vrátane konferencie *Ľudia na cestách a nostalgia v historických obrázkových knihách* (Agiou Nikolaou, Grécko, 2022). Je autorkou siedmich kníh vydaných v Grécku a v Spojenom kráľovstve (*Aesopic Fables and Children: Form and Function*, Liverpool, 1993) a mnohých recenzovaných článkov a kapitol v knihách.

Chryssa Kouraki je členkou pedagogického zboru v oblasti detskej literatúry na Katedre predškolskej výchovy Národnej a Kapodistrijskej univerzity v Aténach a prednášajúcou v programe M.Ed. „Detská kniha a vzdelávací materiál“ na Univerzite Egejského mora. Predtým pracovala dva roky ako prednášajúca v programe

M.Ed. „Literatúra“ na Národnej a Kapodistrijskej univerzite v Aténach. Jej výskumné záujmy sa zameriavajú na obrazové knihy, literatúru faktu pre deti, vyučovanie detskej literatúry a naratológiu v detskej a mládežníckej literatúre.

Grécki ilustrátori ako autori príbehu

1. Spisovatelia ako ilustrátori a ilustrátori ako spisovatelia

Aj napriek tomu, že dichotomické delenie knihy na písaný text a obrázky v poslednom čase už nie je samozrejmosťou, tradične sa úlohy autora knihy a ilustrátora striktné rozdeľovali a typicky ich napĺňali rozdielne profesie. Historicky viedlo toto konvenčné delenie k tomu, že niektorí autori striktné oddeľovali svoj vizuálny talent od svojej literárnej tvorby. Jedným z takýchto príkladov je Victor Hugo, ktorý ako spisovateľ vizuálne umenie nevyužíval na ilustrovanie svojich kníh, ale ako paralelný kreatívny jazyk a ako skutočný, autonómny spôsob sebaujadrenia. Aj napriek tomu, že vytvoril viac ako 4 000 vizuálnych umeleckých diel a často pritom využíval, v tej dobe abstraktný až avantgardný štýl, ktorý bol predzvesťou surrealizmu a modernizmu, tieto jeho diela neboli nikdy určené pre oči verejnosti. Rovnako ako on, rozhodli sa aj ďalší spisovatelia, ako napr. Henry Miller, Franz Kafka, August Strindberg a D. H. Lawrence, striktné oddeľovať svoju literárnu tvorbu od vizuálnej.

Postupom času sa však hranica medzi písaným dielom a ilustráciou začala stierať a spisovatelia často svoje literárne diela sami ilustrovali. Jedným z príkladov v gréckej literatúre pre deti je laureát Nobelovej ceny, Giorgos Seferis, ktorého zbier-

Obr. 1: Básne s kresbami pre malé deti [Poimata me zografies se mikra paidia]

ka limerickov pre malé deti, *Básne s kresbami pre malé deti* ([Poimata me zografies se mikra paidia], 1975), pokračuje v literárnej tradícii Edwarda Leara, a básne dopĺňa vlastnoručnými ilustráciami (Politis and Yannicopoulou, 2023, obr. 1). V zahraničnej literatúre nájdeme príkladov tohto tvorivého prístupu ešte viac. Napríklad dielo Rudyarda Kiplinga *Rozprávky o pramatke kengure a iných zvieratkách*, ktoré prvýkrát uzrelo svetlo sveta v roku 1902, ilustroval sám Kipling. Podobne kniha *Malý princ*, ktorej neodmysliteľnou súčasťou sú ilustrácie jej autora, Antoine de Saint-Exupéryho.

V oblasti obrázkových kníh existuje tiež mnoho príkladov, kedy ilustrátori úplne preberajú kontrolu nad príbehom a stávajú sa nielen autormi vizuálnej stránky diela, ale aj textu. Tento fenomén ide ruka v ruku so vznikom a postupným etablovaním osobitného trendu v gréckej literatúre pre deti, keď sa ilustrátori čoraz častejšie stávajú výlučným a jediným tvorcom celého diela. V zahraničí sa tento trend prejavuje tiež. Existuje mnoho príkladov známych ilustrátorov, ktorí sú zároveň spisovateľmi, napr. Beatrix Potterová, Maurice Sendak či Shaun Tan, a dokázali vo svojom diele bez ťažkostí integrovať text aj obraz.

Jav, keď je autorom textu a ilustrátorom jedna a tá istá osoba, označujeme za autorskú ilustráciu. Podľa Leroya (2019: 5) sa tu jedná o situáciu, kedy ide o „ilustrovanie svojho vlastného literárneho diela, na rozdiel od tradičnej ilustrácie, kedy ide o ilustrovanie diela iného autora, prípadne o situáciu, kedy si autor nechá svoje literárne dielo ilustrovať niekým iným.“ S týmto termínom úzko súvisí tzv. portmanteau termín authorstrator (Agah, 2018; Salisbury, 2008), označujúci tvorcu, zodpovedného za textovú, aj za vizuálnu zložku vlastného diela. Tento termín sa zvyčajne používa v kontexte obrázkových kníh, grafických románov, komiksov a iných foriem vizuálneho rozprávania, pri ktorých je integrácia slova a obrazu neodmysliteľnou súčasťou štruktúry samotného príbehu.

Vzrastajúca popularita autorskej ilustrácie / authorstratorov spochybňuje bias tradičnej úlohy „autorstva“, kde je výlučne tlačný text nositeľom významu (Foucault, 1977), spájaný zvyčajne s jazykom v písomnej podobe, a ignoruje pritom skutočnosť, že existujú knihy, ktorých príbeh rozprávajú nielen slová, ale aj obrázky. Harmonickým spájaním obrazu a textu do jednotného naratívu sa z autorov kníh stávajú ozajstní „renesanční ľudia“ (Knight, 2019) - umelci, spisovatelia a dizajnéri. Cieľom tohto príspevku je preskúmať, ako grécki ilustrátori, predovšetkým tí, ktorí sa zúčastnili Bienále ilustrácií Bratislava (BIB), fungujú ako ilustrátori – spisovatelia, nanovo definu-

júci postavenie spisovateľa ako autora literárneho diela prostredníctvom vizuálneho naratívu, a zároveň stierajú tradičné hranice literárneho diela.

2. Grécki ilustrátori

2a. Obrázkové knihy bez textu

Najvýraznejším príkladom, kedy ilustrátor na seba preberá úlohu spisovateľa, sú obrázkové knihy bez textu, ktoré tiež voláme tiché knihy. Takéto knihy neobsahujú žiaden text a úlohu rozprávača príbehu preberajú vizuálne elementy knihy (Missiou, 202: 2). Obrázky v nich nie sú len prostriedkom umeleckého vyjadrenia, ale sú zároveň nositeľom príbehu (Nières-Chevrel, 2010: 137). V obrázkových knihách bez textu nie je ilustrátor iba tvorcom izolovaných obrázkov, ale prostredníctvom vizuálneho naratívu tvoreného jednotlivými po sebe nasledujúcimi obrázkami vytvára ucelený príbeh, čím na seba preberá úlohu spisovateľa.

V prípade obrázkových kníh bez textu je ilustrátor často jediným autorom, a teda zdieľané autorstvo spisovateľa a ilustrátora je skôr výnimkou ako pravidlom. Typickým príkladom tohto nie veľmi častého prístupu je obrázková kniha bez textu s názvom *Dieťa a Mesiac* [To Paidi kai to Feggari]. Autormi konceptu samotnej knihy sú Argyro Mountaki a Dora Andreadaki, a ilustrátorom je Kostas Theocharis. Príbeh knihy rozprávajú výlučne obrázky, ktoré zobrazujú dramatickú záchranu lode, ktorá sa ocitla v ničivej búrke a ktorej nakoniec pomôže strážca majáku a jeho syn (Obr. 2).

Obr. 2: Dieťa a Mesiac [To Paidi kai to Feggari]

Angela Yannicopoulou & Chryssa Kouraki

Aj napriek tomu, že s obrázkovými knihami bez textu sa často spájajú jednoduché príbehy určené výlučne malým deťom, v skutočnosti sú tieto diela schopné komunikovať širokú škálu tém a zaujať široké publikum a predstavujú hotový literárny „crossover“ (Beckett, 2012). Výborným príkladom je kniha autorky Persa Zacharia s názvom Veľryba, chlapec a more medzi nimi [H Phalena, to Agori kai I Thalassa Anamessa tous] (Obr. 3). Ide o príbeh rozprávaný bez textu, ktorý možno interpretovať na viacerých úrovniach. Najmladší čitateľ ho môže vnímať ako veselé rozprávanie o priateľstve medzi chlapcom a veľrybou, zatiaľ čo dospelého čitateľa môže kniha inšpirovať k hlbšiemu zamysleniu o strate, smrti, životnom prostredí a komplikovanosti medziľudských vzťahov, či už rodinných, platonických alebo romantických. Takéto viacvrstvové čítanie je možné práve vďaka veľkému citu pre vizuálne detaily: výber a symbolizmus farieb (prečo je more v odtieňoch zelenej, ktoré pripomínajú močiar?), zámerná neprítomnosť farieb (čo znamená prázdna, bezfarebná obloha?), veľkosť jednotlivých postáv (prečo veľryba zaberá celú dvojstranu?), využitie perspektívy a pod. V obrázkových knihách bez textu sa práve vďaka vizuálnej zručnosti ilustrátora, citlivosti a dokonalému zvládnutiu formálnej stránky obrázkov stávajú z obrázkov rozprávači, formujúci prostredníctvom čisto vizuálnych prostriedkov význam a evokujúci u čitateľa rôzne pocity.

Obr. 3: Veľryba, chlapec a more medzi nimi [H Phalena, to Agori kai I Thalassa Anamessa tous]

Ďalším významným príkladom tzv. crossover obrázkovej knihy sú Trasy od Iris Samartzi (Obr. 4), ocenej v súťaži tichých kníh First International Silent Book Contest (2025), ktorú organizovala Carthusia Edizioni v spolupráci s Medzinárodným veľtrhom detskej knihy v Bologni a ďalšími kultúrnymi inštitúciami. Kniha skúma koncept ciest a trás, po ktorých kráča každá bytosť. Cesty sú v knihe znázornené ako všadeprítomné; na povrchu zeme aj pod ním, v mestách aj na vidieku, na oblohe a dokonca aj v nás samotných. Niektoré cesty vedú do cieľa, iné nikdy nekončia. A tam, kde nejestvuje žiadna cesta, možno si ju vytvoriť. Podľa Iris Samartzi, „tichá kniha je ako hudba: nehovorí žiadnym jazykom, nepozná hranice. V obrázku sa skrývajú tisíce neviditeľných slov, ktoré čakajú na mladých čitateľov, aby ich objavili a vytvorili si z nich vlastné príbehy“ (Samartzi, 2025).

Obr. 4: Trasy od Iris Samartzi

2b. Grécke obrázkové knihy

Rozdiel medzi ilustrovanými a obrázkovými knihami je v tom, akým spôsobom prispievajú obrázky k rozprávaní príbehu. V ilustrovaných knihách hrá dominantnú úlohu text a obrázky sú druhořadé. Naopak, v obrázkových knihách je text a obraz silno previazaný a vizuál často hrá pri rozprávaní príbehu významnú úlohu. Pri oddeľovaní verbálnej časti od vizuálnej, spisovateľa od ilustrátora sa často vynára otázka: „Koho kniha to vlastne je? Spisovateľova či ilustrátorova?“ Historicky mal väčšinou navrch spisovateľ, bol to práve on, kto si nárokoval konceptuálne vlastníctvo ilustrácií, ako to bolo v prípade podrobných vizuálnych pokynov, ktoré Jules Verne dával ilustrátorom svojich kníh (Evans, 1998). Avšak aj dnes, a dokonca aj pri obrázkových knihách, kde ilustrátori zohrávajú

Angela Yannicopoulou & Chryssa Kouraki

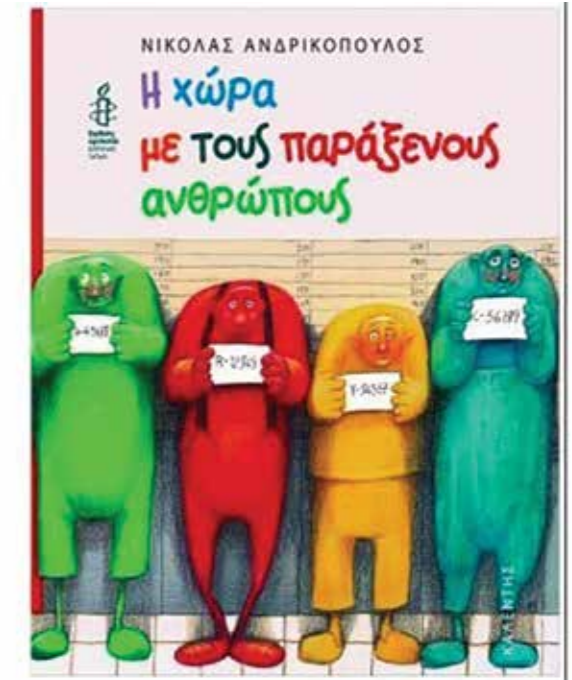
významnejšiu úlohu, paratextuálne časti knihy, ako napríklad dizajn jej obálky a typografia, naďalej odzrkadľujú istú hierarchiu; meno spisovateľa je zvyčajne na obálke uvedené výraznejším fontom. Takéto dizajnérske riešenia odzrkadľujú pretrvávajúcu nerovnováhu vo vnímanom autorstve, a to aj napriek neustále rastúcemu uznaniu kreatívneho prínosu ilustrátora.

V tomto kontexte si ilustrátori čoraz väčšmi začali uvedomovať svoj podiel na rozprávaní príbehu a tým aj svoju narastajúcu kreatívnu zrelosť a autonómiu. Kým grécki ilustrátori začínajú svoju kariéru vizualizovaním príbehov napísaných inými, veľa z nich sa nakoniec zhostilo úlohy ilustrátora aj spisovateľa a prijalo zodpovednosť nielen za ilustrácie, ale tiež za písaný text. Tento posun je dôsledkom rozsiahlej evolúcie v tejto oblasti – prístup ilustrátorov k rozprávaní príbehu je holistickejší, plynule prepájajú slovo a obraz a dodávajú tak príbehu význam na viacerých úrovniach. V obrázkových knihách, ktoré sú samy o sebe multimodálnymi textami, je pre ilustrátora – spisovateľa príznačný autorský prístup k dielu, prepája vizuálnu a verbálnu stránku diela, má väčšiu slobodu a môže experimentovať s formou a štruktúrou rozprávania a významom.

Vassilis Papatsarouhas ilustroval diela iných autorov a tiež svoje vlastné. V obrázkových knihách, ktorých je autorom, ako napríklad 12 malých príbehov [12 Mikres Istories], Chlapec, ktorý maľoval oblohu [To Agori pou Zografize ton Ourano], Krásna žena s gombíkmi [I Oraia Kimomeni] a Klaunov kúzelný dáždnik [I Magiki Umbrella tou Paliatsou], tvoria obrázky základ príbehu. V rámci tohto kreatívneho procesu sa písanie stáva prostriedkom, podporujúcim a rozširujúcim vizuálne formulovaný naratív. Pre interakciu slov a obrázkov je typická neustála spätná väzba, kde ilustrácia, ktorej zámerom je sprevádzať text, môže spôsobiť posun v chápaní písaného príbehu a opačne, výsledkom čoho je dynamický a integrovaný proces rozprávania príbehu.

Keď ilustrátori píšu vlastnú obrázkovú knihu, preberajú plnú kontrolu nielen nad verbálnym, ale aj nad vizuálnym textom, a tiež nad ich prezentáciou na stránkach knihy. Nikolas Andrikopoulos, autor a zároveň ilustrátor viacerých diel, napríklad Dve topánky s invalidným vozíkom [Dyo Papoutsia me Karotsi], Fotoula milovala plast [I Fotoula Agapouse ta Plastika] a mnoho iných, demonštruje tento integrovaný prístup vo svojej knihe Krajina s podivnými ľuďmi [I Hora me tous Paraxenous Anthropous] (Obr. 5), venujúcej sa téme akceptovania rôznorodosti. V tejto knihe autor používa farebný font a veselý

dizajn stránok s cieľom podporiť posolstvo o tom, že ak ju prijme, rôznorodosť nás ako spoločnosť obohacuje a robí nás lepšou.

Obr. 5: Krajina s podivnými ľuďmi [I Hora me tous Paraxenous Anthropous]

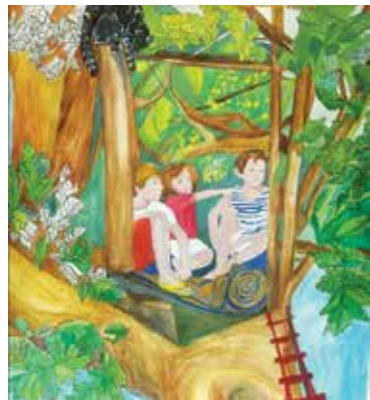
V obrázkových knihách, ktorých účelom je prerozprávať príbeh a zároveň byť fyzickým objektom, zohrávajú ilustrátori, vzhľadom na celkový dizajn diela, významnú úlohu. Z tohto dôvodu často riešia fyzický vzhľad knihy a to tak, aby kniha a príbeh v nej obsiahnutý komunikovali nielen obrázky a slová, ale tiež fyzickú formu knihy samotnej. Výborným príkladom je kniha V mojich snoch autorky Effie Lada, využívajúcej vzájomnú súhru prievitných a neprievitných stránok v kombinácii s jemnými farebnými odtieňmi, čím vytvára dojem, že na stránkach spolu existuje realita a sen (Obr. 6). Obdobne aj v knihe Tata? [Tata?] od Iris Samartzi, je zveličené vyobrazenie zbytočne veľkého domu riešené formou rozkladacej stránky. Možno ju rozložiť tak, že stránka dokáže pojať celú obrovskú budovu, čím čitateľovi sprostredkuje jeho veľkosť.

Obr. 6: V mojich snoch od Effi Lada

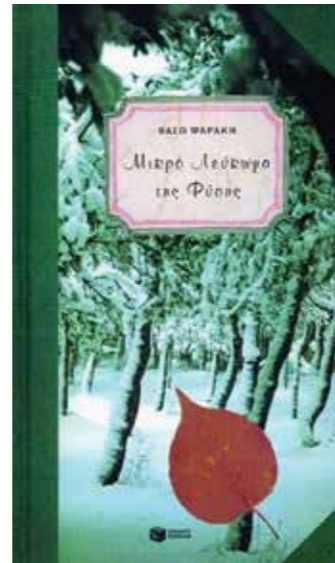
2c. Grécka beletria pre deti

Tvorba spisovateľov-illustrátorov sa, samozrejme, neobmedzuje iba na tvorbu obrázkových knižiek s minimom, prípadne žiadnym textom; diela niektorých autorov využívajú rozsiahlejšie príbehy. Čo je však v ich diele naďalej prítomné, je ústredná úloha vizuálneho materiálu, ktorá si vždy zachováva svoju estetickú kvalitu. Eleni Tsaldiri vo svojej knihe Asklepiova záhrada [O Kipos tou Asklipiou] (Obr. 7) rozpráva príbeh troch detí, ktoré na potulkách prírodou spoznávajú biodiverzitu Grécka, jeho mytológiu, divokú faunu a dedičstvo slávneho gréckeho botanika Konstantinosa Goulimisa (1886 – 1963), obsahuje fascinujúce ilustrácie, ktoré sú živým znázornením krásneho rastlinstva Grécka.

Obr. 7: The Garden of Asclepius [O Kipos tou Asklipiou]

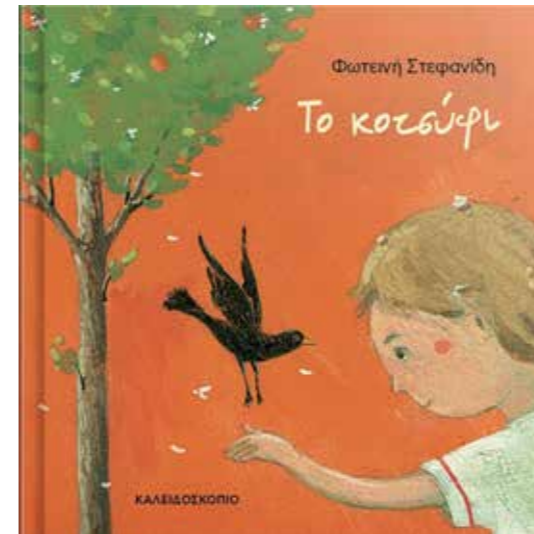
Ilustrátori neprestávajú prejavovať intenzívny záujem o to, aby ich knihy mali istú estetickú kvalitu, či už použijú svoje vlastné ilustrácie alebo fotografie, sprevádzajúce ich vlastné písané texty. V knihe Malý album prírody [Mikro Lefkoma tis Physis] (Obr. 8), ktorá obsahuje texty, skice a 225 fotografií, Vasso Psaraki, jej autor a zároveň ilustrátor, rovnako ako v knižnej sérii Soumoutou (napr. V hrade Soumoutou v Touroupite varíme s deťmi [Sto Kastro tis Soumoutou I Touroupita Mageirevei mazi me ta Paidia], Múdra kniha Soumoutou [To Sofo Biblio tis Soumoutou]), sprostredkúva čitateľovi s jemnosťou, eleganciou a citlivosťou jemu vlastnú emócie, ktoré v nás príroda vyvoláva.

Obr. 8: Malý album prírody [Mikro Lefkoma tis Physis]

Na druhej strane asi nikoho neprekvapí, že - možno aj vďaka vysokej estetickému kvalite a schopnosti vyvolávať v mysliach čitateľov živé obrazy - knihy, ktoré napísali sami ilustrátori, často poslúžili ako predloha pre rôzne formy scénického umenia. Napríklad viackrát ocenená kniha autorky Lela Stroutzi Jediná a jedinečná čierna oliva [I Mia kai Monadiki Mavri Throuba (Obr. 11) je bohato ilustrovaným 152-stranovým dielom, poslúžila ako predloha pre tajomné divadelné predstavenie, odohrávané sa vo vagóne vlaku v aténskej štvrti Rouf.

Autorkou rozsiahlych textov je vizuálna umelkyňa Fotini Stefanidi, ktorá ako spisovateľka - ilustrátorka tvorí diela rôznych žánrov. Jej obrázkovej knihe bez textu Čierny vták [To Kotsifi] (Obr. 9) dominuje kruhová štruktúra, nabádajúca k cyklickému čítaniu, odzrkadľujúc jednotlivé etapy života a času. Jej konceptuálne knihy čitateľa zoznamujú s abecedou alebo číslami, sú plné pozoruhodných maliieb, ktoré sú dôkazom jej komplexného umeleckého a literárneho prístupu k tvorbe.

Obr. 9: The Blackbird [To Kotsifi]

Z jej obsiahlej tvorby je potrebné ďalej spomenúť knihu Moja milovaná 1922 [Τζιερί μου 1922], v ktorej autorka dokumentuje spomienky na stratenú domovinu, rozprávanie jej starej mamy počas leta roku 1980 v Aténach, keď mala autorka osemnásť rokov a stará mama mala deväťdesiat. Ďalším významným dielom je kniha Topánky s remienkom [Papoutsia me Louraki], využívajúca modulárnu rozprávačskú štruktúru, obsahuje dvadsaťjeden krátkych poviedok, ktoré čitateľovi približujú dievčenské dospievanie od štyroch do štrnástich rokov. Príbeh sa odohráva v Grécku na pozadí vojenskej diktatúry a obdobia po nej. V oboch knihách sú kresby autorky ich neodmysliteľnou súčasťou, odzrkadľujúcou skutočnosť, že v prvom rade bola vždy vizuálnou umelkyňou.

Ako spisovateľka prejavuje Stefanidi vo svojich príbehoch osobitný vizuálny cit, formujúci nielen štruktúru, ale aj tón jej tex-

tovej. Výsledkom jej tvorivého procesu sú knihy príbehov, ktoré sa vyznačujú výraznou vizuálnou identitou a zároveň vtáhujú čitateľa do deja vďaka komplexnejšiemu príbehu. Kniha Topánky s remienkom obsahuje dvadsaťjeden kapitol, označovaných (Pappos, 2021) ako dvadsaťjeden „otvorení a zatvorení uzávierky fotoaparátu“ a ako „film noir na papieri, určený tínedžerom a dospelým, každému čitateľovi“, čo len podčiarkuje skutočnosť, že aj v tejto knihe maliarka Fotini Stefanidi používa ako ilustráciu...slová.

3. Grécka ilustrácia v novej úlohe

Grécki ilustrátori už nemajú dôvod cítiť sa nedocenení – ich umelecký prínos sa dočkal ocenenia nielen v Grécku, ale aj v zahraničí. Vďaka akademickému štúdiu a angažovaniu sa na rôznych medzinárodných fórach, ako napr. Bienále ilustrácií Bratislava (BIB), si vytvorili stabilnú základňu v oblasti knižného umenia a vydavateľskej činnosti. Tiež vďaka samotnej podstate obrázkových knižiek, na tvorbe ktorých sa grécki ilustrátori primárne podieľajú, sú zvyknutí spolupracovať so spisovateľmi príbehy ako vizuálni rozprávači. Prechod z vedľajšej úlohy do pozície primárneho tvorcu, ako ilustrátora a zároveň aj spisovateľa, nie je preto žiadnym prekvapením – túto úlohu úspešne zvládajú!

Referencie

- Agah, Masoud Mojaveri (2018). *The Status of Writer Illustrators (Author-illustrator) in the Position of a Writer and Illustrator in Postmodern Illustration Books*. *European Journal of Language and Literature*, 4 (2), 36-42.
- Beckett, Sandra (2012). *Crossover Picturebooks: A Genre for All Ages*. Routledge.
- Evans, Arthur (1998). *The Illustrators of Jules Verne's Voyages Extraordinaires*. *Science-Fiction Studies*, XXV (2), 241-270.
- Foucault, Michel. (1977). "What Is an Author?". In *Language, Counter-Memory, Practice: Selected Essays and Interviews*, edited by Donald F. Bouchard, translated by Donald F. Bouchard and Sherry Simon (pp. 113-138). Cornell University Press.
- Knight, Karenanne (2019). *The Symbiotic Dilemma of the Children's Picture Book Maker in a Polymathic World*. In *A Companion to Illustration*, edited by Alan Male (pp. 354-377). Wiley Blackwell.
- Leroy, Maxime (2019). *A Study of Authorial Illustration: The Magic Window*. Cambridge Scholars Publishing.
- Missiou, Marianna (2020). *Dramatical Feelings in Wordless Books [Dramatica Synaisthimata sta Vouva Vivlia]*. *TEXTS [KEIMENA]*, 1-13.
- Nieres-Chevrel, Isabelle (2010). *The Narrative Power of Pictures: L'Orage (The Thunderstorm)* by Anne Brouillard. In *New Directions in Picturebook Research*, edited by Teresa Colomer, Bettina Kummerling-Meibauer, and Cecilia Silva-Diaz (pp. 129-138). Routledge.
- Pappos, Apostolos. (2021). *Shoes with a Strap*, by Photini Stefanidi [Papoutsia me Louraki, by Phoyini Steranidi], Elniplx. Retrieved by

Angela Yannicopoulou & Chryssa Kouraki

<https://www.elniple.com/>

Politis, Dimitrios, and Yannicopoulou, Angela. (2023). *The Hidden Childhood of a Nobel Prize-Winning Poet: George Seferis's Limericks for Young Readers*. *Dzieciństwo. Literatura i Kultura* 5(1) 2023, 9–23.

Salisbury, Martin (2008). *The Artist and the Postmodern Picturebook*. In *Postmodern Picturebook: Play, Parody, and Self-Referentiality*, edited by Lawrence R. Sipe and Sylvia Pantaleo (pp. 22-44). Routledge.

Samartzi, Iris (2025), *Routes*, Iris Samartzi (Greece). *Silent Book Contest Gianni de Conno Award*. Retrieved by <https://silentbookcontest.com/routes/>

Yannicopoulou, Angela (2019). *Ideology Conveyed via the Material (ity) of Picturebooks*. *Libri & Liberi: časopis za istraživanje dječje književnosti i kulture*, 8(02), 329-341.

Knihy pre deti

Andrikopoulos, Nikolas. (2006). *The Country with Strange People [I Hora me tous Paraxenous Anthropous]*. Kalentis.

Andrikopoulos, Nikolas. (2007). *Two Shoes with a Wheelchair [Dyo Papoutsia me Karotsi]*. Hellinika Grammata.

Andrikopoulos, Nikolas. (2020). *Photoula Loved Plastic [I Fotoula Agapouse ta Plastika]*. Patakis.

Kipling, Rudyard (1902). *Just So Stories*. Macmillan.

Lada, Effi. (2023). *In My Dreams*. Clavis.

Mountaki, Argyro and Dora Andreadaki (idea), and Theochari, Kostas (images) (2023). *The Child and the Moon [To Paedi kai to Feggari]*. *Psychogios*.

Papatsarouhas, Vassilis. (1999). *The Clown's Magic Umbrella [I Magiki Ombrella tou Paliatsou]*. Papadopoulos.

Papatsarouhas, Vassilis. (2001). *The Beautiful Buttoned Woman [I Oraia Kimomeni]*. Hellinika Grammata.

Papatsarouhas, Vassilis. (2013). *The Boy Who Painted the Sky [To Agori pou Zografize ton Ourano]*. *Metaihmio*.

Papatsarouhas, Vassilis. (2019). *12 Little Stories [12 Mikres Istories]*. *Kokini Klosti Demeni*.

Psaraki, Vaso. (2006). *The Wise Book of Soumoutou [To Sofo Biblio tis Soumoutou]*. Patakis.

Psaraki, Vaso. (2009). *Psaraki, Vaso (2009)*. In *Touroupita's Castel Soumoutou is Cooking with the Children [Sto Kastro tis Soumoutou I Touroupita Mageirevei mazi me ta Paidia]*. Patakis.

Psaraki, Vasso. (2003) *The Little Album of Nature [Mikro Lefkoma tis Physis]*. Patakis.

Samartzi, Iris. (2020). *Tata? [Tata?]*. Ikaros.

Seferis, Giorgos. (1975). *Poems with Drawings for Young Children [Poiimata me Zografies se Mikra Paidia]*. Hermes.

Stefanidi, Fotini (2020). *Shoes with a Strap [Papoutsia me Louraki]*. *Kaleidoscopio*.

Stefanidi, Fotini (2022). *Tzieri mou 1922 [Tzieri mou 1922]*. *Kaleidoscopio*.

Stefanidi, Fotini (2023). *The Blackbird [To Kotsifi]*. *Kaleidoscopio*.

Stroutzi, Lela. (2015). *The One and Only Black Olive [I Mia kai Monadiki Mavri Throuba]*. Kedros.

Tsaldiri, Eleni (2022). *The Garden of Asclepius. [O Kipos tou Asklipiou]*. Kalentis.

Zaharia, Persa (2019). *The Whale, the Boy and the Sea between Them [I Falena, to Agori ke i Thalassa Anamesa tous]*. *Kaleidoscopio*.

Angela Yannicopoulou a Chryssa Kouraki, Sympózium BIB 2025

Angela Yannicopoulou, Sympózium BIB 2025

Chryssa Kouraki, Sympózium BIB 2025

MINGZHOU ZHANG (ČÍNA)

Mingzhou Zhang

Mingzhou Zhang je aktívny prekladateľ, vydavateľ, redaktor, manažér práv a medzinárodný propagátor čítania detí. Po absolvovaní Šanghajskej univerzity medzinárodných štúdií v roku 1991 pracoval pre Ministerstvo zahraničných vecí Čínskej ľudovej republiky. Pôsobil v niekoľkých porotách pre detské knihy, vrátane BIB

(Bienále ilustrácií Bratislava).

Mingzhou organizoval 30. Svetový kongres IBBY, ktorý sa konal v Macau v Číne v roku 2006. Až do roku 2018 bol generálnym riaditeľom medzinárodného oddelenia CCPPG (Čínsky detský tlačový a vydateľský konglomerát). Je členom predstavenstva Čínskej asociácie vydavateľov a výkonným viceprezidentom Čínskej spoločnosti pre výskum detskej literatúry. Mingzhou bol zvolený prezidentom IBBY v roku 2018 a túto funkciu vykonával až do roku 2022. Predtým bol niekoľkokrát členom Výkonného výboru (2008-2012, 2014-2018) a v roku 2012 viedol porotu Ceny IBBY-Asahi za podporu čítania. Posilnil spoluprácu medzi čínskou sekciou IBBY a ústredím IBBY, ako aj s inými národnými sekciami IBBY.

Mingzhou Zhang verí, že umenie môže zachrániť ľudské duše, že medzinárodné kultúrne a umelecké výmeny môžu zlepšiť vzájomné porozumenie a rešpekt, chrániť ekologické prostredie a udržiavať svetový mier.

Čína na BIB a BIB v Číne v osobnom príbehu

Moje meno je Zhang Mingzhou. Je pre mňa veľkou ctou môcť sa zúčastniť 30. ročníka BIB a tiež dnešného seminára. Chcel by som dnešnému semináru a podujatiu Bienále zaželať veľa úspechov!

Rád by som na úvod porozprával o mojom vzťahu k obrázkovým knihám, IBBY a BIB:

Pochádzam z Číny – narodil som sa a vyrastal v horskej dedinke v odľahlej časti severovýchodnej Číny neďaleko hranice s ruským Ďalekým východom. Najbližšie okresné mesto bolo vzdialené 20 kilometrov, ale kvôli ekonomickej a dopravnej zaostalosti ho navštívilo iba veľmi málo ľudí z našej dediny. Tamojšie deti s nadšením počúvali, ako dospelí rozprávali o návšteve okresného mesta, pre nich to bolo ako rozprávka. V tom čase sa celý môj svet točil okolo ostatných detí v dedine, slielok, kačíc, husí, psov, ošípaných, kráv, koní a oviec. Zamestnávali ma veci ako: kedy dozrie divé hrozno v horách, alebo koho prasiatko odniesol vlk.

Približne pred 50 rokmi som ako mladý chlapec z horskej dediny narazil na obrázkovú knihu s názvom Putovanie malého semienka. Rozprávala príbeh o semienkach, ktoré unášal jarňý vietor a zavial ich až na koniec sveta. Na obálke bolo baculaté semienko letiace po oblohe a vo mne, v dieťaťi z uzavretej vzdialenej horskej dedinky, vzbudila veľký záujem. Ukázala mi, že existuje svet mimo našej dediny a vzbudila vo mne lásku k čítaniu. S pomocou otca a staršieho brata som sa naučil čítať staré výtlačky novin, ktorými boli polepené steny a strecha nášho domu z hlinených tehál, a naučil som sa rozpoznávať mnoho čínskych znakov. Čítanie má veľkú silu, vďaka nemu som sa stal úspešným samoukom, patril som medzi najlepších v triede a počas strednej školy som sa chcel stať diplomatom. Po maturite ma prijali na Shanghai International Studies University a po jej skončení som nastúpil na Ministerstvo zahraničných vecí Čínskej ľudovej republiky na dráhu kariérneho diplomata. Bohužiaľ, z diplomatickej služby som musel odísť kvôli zlému zdraviu mojej mamy, o ktorú som sa musel starať.

V roku 2002 som sa prvýkrát zúčastnil na svetovom kongrese IBBY. Bol som fascinovaný a dojatý okúzľujúcou zbierkou rôznych obrázkových kníh na kongrese a doslova som onemel z diel spisovateľov, ilustrátorov, editorov, vydavateľov, knihovníkov, odborníkov a vedcov z celého sveta. Uchvátila ma táto medzinárodná organizácia, spolupracujúca s UNICEF a UNESCO a jej misia, ktorá spočívala v podpore medzinárodného porozumenia a zabezpečovania celosvetového mieru prostredníctvom vynikajúcich detských kníh, na mňa urobila veľký dojem. Pán Hai Fei, predseda IBBY Čína (CBBY), ma pozval, aby som sa stal členom CBBY.

V roku 2003 som po prvýkrát navštívil Medzinárodný veľtrh detskej knihy v Bologni. Na veľtrhu ma priateľský starší pán

zaviedol do stánku s názvom BIB. Nádherné ilustrácie plné detskej nevinosti, kreativity a predstavivosti si ma okamžite podmanili. Práve vtedy som sa dozvedel, že BIB je najstaršou a najväčšou nekomerčnou súťažou ilustrácií. Ten zdvorilý pán bol Dušan Roll, zakladateľ Bienále ilustrácií Bratislava. Povedal mi, že Čína sa už 10 rokov na Bienále nezúčastnila a že za nominovanie súťažiacich na BIB boli zodpovedné národné sekcie IBBY. Pán Roll dúfal, že by som mohol pomôcť IBBY Čína (CBBY) pri koordinácii jej snáh o obnovu účasti čínskych ilustrátorov na tejto medzinárodnej súťaži.

V roku 2005 sa čínski ilustrátori opäť začali zúčastňovať súťaže a zorganizovali sme delegáciu ilustrátorov, ktorí navštívili výstavu BIB v Bratislave, čím sa opäť naštartovala spolupráca medzi Čínou a BIB. Je mi ctou, že som toho mohol byť svedkom a že som prispel k umeleckej výmene a spolupráci medzi BIB a čínskymi ilustrátormi.

Ako chápem poslanie a ducha BIB

Od roku 2005 posielala Čína každé dva roky na súťaž BIB len tie najlepšie originálne ilustrácie. Postupom času som sa zoznámil so Zuzanou Jarošovou, od ktorej som sa dozvedel viac o histórii BIB a predovšetkým o jeho prepojení s Jellou Lepman, zakladateľkou IBBY. Ukázalo sa, že únia IBBY bola veľkou podporovateľkou BIB už od samého počiatku súťaže. Keď mi ukázala spoločnú fotografiu Jelly Lepman a Dušana Rolla, dosť to mnou pohlo. Na fotografii boli veľmi mladí a mali spoločný cieľ: podporovať medzinárodné pochopenie prostredníctvom kvalitných detských kníh, bez ohľadu na akékoľvek politické presvedčenie, rasu a národnosť, či ideologické rozdiely, pochopenie, ktoré zbúra Železnú oponu, ktorá delila východnú Európu od západnej. Odvážne spájali umelcov z celého sveta, aby mohli spolu komunikovať a nadväzovať spojenia prostredníctvom ich tvorby.

Boli presvedčení o tom, že všetci ľudia sú jedna veľká rodina. Ich prístup bol láskyplný a to najmä voči deťom. Vďaka ich otvorenej mysli a vízií využili BIB a IBBY a vybrané ilustrácie na to, aby podporili rozvoj ilustrácie a obrázkových kníh, medzinárodné pochopenie a prispeli tak k zabezpečeniu svetového mieru. Mali by sme im byť navždy vďační za to, čo dosiahli a tiež za ich ušľachtilého ducha; budú nám navždy vzorom.

Symbolický vzťah medzi BIB a rozvojom originálnych čínskych obrázkových kníh

V roku 2013 získala Yu Rong ocenenie Zlaté jablko BIB. Bolo

to dvadsať rokov potom, ako toto ocenenie prvýkrát získala v roku 1993 Cai Gao. Yu Rong sa tak stala druhou ilustrátorkou v histórii Číny, ktorá túto cenu získala. Jej ocenenie sa stalo v Číne senzáciou a vyvolalo vlnu kreatívneho nadšenia pre obrázkové knihy najmä medzi mladými čínskymi ilustrátormi.

V roku 2016 vďaka mojej snahe získalo vydavateľstvo Shandong Education Press licenciu na vydanie série obrázkových kníh obsahujúcich ilustrácie ocenené na BIB v Číne. Zorganizovali sme tiež výstavu ilustrácií z BIB a medzinárodné semináre.

Tieto podujatia prilákali množstvo čínskych ilustrátorov, ktorí si navzájom vymieňali nápady, rozširovali obzory, podporili svoju kreativitu a v neposlednom rade prispeli k zlepšeniu kvality originálnej čínskej ilustrátorskej tvorby. V dôsledku toho sa rýchlym tempom výrazne zlepšila kvalita originálnych čínskych obrázkových kníh. Po Yu Rong vyhrali cenu Zlaté jablko BIB ďalší štyria čínski ilustrátori - Hei Mi, Zhu Chengliang, Wu Mao a Chen Xunru. Kvalitu originálnych čínskych obrázkových kníh začali oceňovať nielen čitatelia v Číne, ale aj medzinárodní odborníci. Tieto knihy a ich ilustrátori vyhrali mnoho ocenení po celom svete. Tieto knihy a ich ilustrátori získali mnoho cien na súťažiach po celom svete a autorské práva k ich dielam získali desiatky krajín a regiónov.

Obrázková kniha Škorec ako oblak, bola v roku 2013 súťažným debutom Yu Rong. Potom ako ocenenie získala, oslovilo ju niekoľko významných vydavateľstiev, aby pre nich vytvorila nové ilustrácie. Následne ilustrovala niekoľko nových kníh a skoro každá z nich sa stretla s veľkým úspechom – nielen na knižnom trhu, ale aj na súťažiach, kde získala mnoho medzinárodných aj domácich ocenení. Jej manžel a deti boli na ňu za to veľmi hrdí; ich počiatkové váhanie sa premenilo na aktívnu podporu. Zo ženy v domácnosti, ktorá sa na plný úväzok starala o deti, stala sa profesionálna a medzinárodne známa ilustrátorka s veľkým vplyvom. Jej cesta inšpirovala mnohých mladých ilustrátorov a presvedčila ich, aby sa k nej pridali a tvorili obrázkové knihy a svojím dielom prispievali k zlepšovaniu čínskej ilustrátorskej produkcie a zvyšovaniu kvality originálnych obrázkových kníh.

Pokračovanie spolupráce medzi BIB a Čínou a podpora čínskych obrázkových kníh

Keď som po prvýkrát navštívil v roku 2013 Bratislavu, bol som šokovaný, akým veľkým dielom prispela táto malá krajina (v ktorej žije iba 5 miliónov ľudí) a toto mesto (ktoré má 500.000 obyvateľov) k celosvetovému rozvoju ilustrácie a obrázkových kníh. Veľký dojem na mňa tiež spravila odbornosť organi-

Mingzhou Zhang

začného výboru a poroty BIB. Spriatelil som sa tu s mnohými vynikajúcimi umelcami z celého sveta a knihy niektorých z nich, som dokonca vydal. Vďaka rozhovorom s nimi som mohol lepšie pochopiť zákonitosti a trendy vo svete ilustrácie a obrázkových kníh.

S cieľom ďalej podporovať kvalitu diel čínskych ilustrátorov a obrázkových kníh a zvýšiť umelecké povedomie čínskeho publika sa čínske centrum na podporu kultúry Life Tree Cultural Promotion Center rozhodlo podpísať s BIBIANOU zmluvu o spolupráci za účelom realizácie projektu „BIB v Číne“. Tento projekt prinesie výstavy diel ocenených na BIB do veľkých miest v Číne.

Želám si, aby BIB aj naďalej zohrávalo dôležitú úlohu pri hľadaní tých najlepších ilustrátorov z celého sveta. Tiež si želám, aby ilustrátori na celom svete naďalej napredovali a tvorili krásne diela vo forme ilustrovaných a obrázkových kníh pre deti s veľkou literárnou a umeleckou hodnotou, plné inovatívnych nápadov a šarmu pre všetky deti na planéte.

Mingzhou Zhang, Sympóziu BIB 2025

Výnimočné stretnutie troch prezidentov IBBY v Bratislave na oslavách významného jubilea 30. BIB - Mingzhou Zhang, former prezident IBBY, súčasná prezidentka IBBY Basarat Kazim /uprostred /, Wally De Doncker, bývalý prezident IBBY a Zuzana Jarošová, generálna komisárka BIB.

Josep A. Tàssies Penella a Mingzhou Zhang, BIB 2025

Petra Flach, riaditeľka BIBIANY, odovzdáva Zlaté Poljablko Mingzhou Zhangovi z Číny za propagáciu BIB vo svete

Mingzhou Zhang, Igor Piačka, Zuzana Jarošová a Kyeong Woo (Fred) Minn, Sympóziu BIB 2025

Účastníci Medzinárodného Sympózia BIB 2025